

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на „Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони: Европа инвестира в селските райони“ Програма за развитие на селските райони 2014 - 2020 г.

ПРИЛОЖЕНИЕ № 3

СТРАТЕГИЯ ЗА ВОМР НА МЕСТНА ИНИЦИАТИВНА ГРУПА ЛОМ (шрифт Times New Roman 12, междуредие 1,15)

Въведение

През периода 2007–2013 г. в България за първи път ефективно се прилага подхода ЛИДЕР като инструмент за децентрализирано управление и интегрирано местно развитие в селските райони. В резултат от това в страната са създадени 35 местни инициативни групи, обхващащи 57 общини, и 6 местни инициативни рибарски групи на територията на 17 общини.

Подходът ЛИДЕР, чието наименование произтича от абривиатурите на френски език на „Liaison entre actions de développement rural (LEADER)“ – „Връзки между дейностите за развитие на селските райони“, датира в европейското пространство още от 1991 г., като се развива като отделна инициатива в страните-членки на ЕС в годините до 2007 г. („Лидер I“ през периода 1991-1993 г., „Лидер II“ през периода 1994-1999 г. и „Лидер+“ през периода 2000-2006 г.), а през програмен период 2007-2013 г. инициативата е включена като част от Програмите за развитие на селските райони (ПРСР) на държавите-членки. От създаването му до днес, подходът ЛИДЕР е насочен основно към стимулиране и подобряване на потенциала за развитие на местното развитие в селските райони, като се разчита на собствената инициатива и умения на местните общности. Целта е местните общности в страните-членки *сами да определят приоритети си за развитие*, след провеждане на широки консултации със заинтересовани страни от гражданския, неправителствения, стопанския и публичния сектор, обусловено от факта, че месното население най-добре познава своите проблеми, нужди, приоритети и потенциал за развитие.

През програмен период 2014-2020 г. ЛИДЕР се изпълнява чрез подхода **Водено от общностите местно развитие (ВОМР)**, застъпено в мярка 19 „Подкрепа за местно развитие по LEADER (ВОМР - водено от общностите местно развитие)“ на ПРСР. ВОМР се прилага „отдолу-нагоре“, така че местните общности формулират, избират и одобряват приоритети и стратегия за интегрирано развитие на територията и общностите. Основните проблеми, които следва да реши прилагането на подхода в настоящия програмен период (2014-2020 г.) е високата безработица, ниските доходи и качеството на живот в селските райони. Чрез прилагането на ВОМР се цели постигането на ефект от концентриране на подкрепата върху интервенциите, които имат най-голяма добавена стойност по отношение на преодоляването на икономическите и социалните различия в развитието на селските територии. Комплекса от предизвикателства изискват и комплексни мерки за справяне с тях. Затова в настоящия програмен период се насърчава използването на средства и извън Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони /ЕЗФРСР/ - Европейския фонд за регионално развитие

/ЕФРР/, Европейски социален фонд /ЕСФ/ и Европейския фонд за морско дело и рибарство /ЕФМДР/.

Основните приоритети на ВОМР са свързани с:

- насърчаване на социалното приобщаване и намаляване на бедността;
- интегриран подход към околната среда, чрез съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност, вкл. дейности за превенция и управление на риска и за използване потенциала на културното наследство;
- фокусиране върху иновациите чрез насърчаване на въвеждането им в практиката;
- насърчаване на устойчивата и качествена заетост и подкрепа за мобилността на работната сила;
- повишаване на конкурентоспособността на местните икономики и възможности за създаване на местен бизнес, включително чрез диверсификация, алтернативни дейности и устойчиво производство на аквакултури;
- подобряване на качеството на образование и повишаване квалификацията на населението.

Прилагането на подхода ВОМР за територията на МИГ-ЛОМ ще се извършва чрез настоящата *многосекторна стратегия за ВОМР*, основана на специфичните характеристики на територията и разработена въз основа на местните потребности и потенциал, в съответствие с политиките на национално, регионално и местно ниво.

1. Описание на МИГ

– списък на общините, обхванати от МИГ;

Община Лом (ЕКАТТЕ №1224), област Монтана

– списък на населените места, обхванати от МИГ;

№	№ по ЕКАТТЕ	населено място	№	№ по ЕКАТТЕ	населено място
1	21436	с.Добри дол	6	53970	с.Орсоа
2	22695	с.Долно Линево	7	67310	с.Сливата
3	30291	с.Замфир	8	68672	с.Сталийска махала
4	37544	с.Ковачица	9	68758	с.Станево
5	44238	гр. Лом	10	72940	с.Трайково

– брой жители на териториите, обхванати от МИГ.

Населението на МИГ-ЛОМ към 31.12.2016 г. по данни на НСИ е 25 568 д., разпределени, както следва:

№	Население	населено място	№	Население	населено място
1	298	с.Добри дол	6	82	с.Орсоа
2	222	с.Долно Линево	7	172	с.Сливата

3	918	с.Замфир	8	1207	с.Сталийска махала
4	1110	с.Ковачица	9	283	с.Станево
5	20508	гр. Лом	10	768	с.Трайково

1.2. Карта на територията:

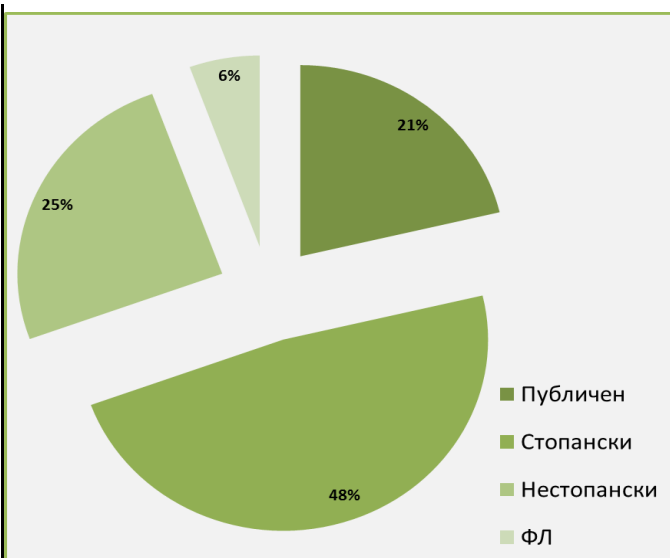
2. Описание на процеса на участие на общността в разработване на стратегията

2.1. Описание на процеса – проведени срещи, семинари, конференции, обучения и обществени обсъждания)

Заинтересованите страни от община Лом бяха ангажирани в процеса на подготовка на Стратегията чрез участието си в рамките на събитията, посочени по-долу. За всяко събитие своевременно беше публикувана информация на интернет страницата на общината и на МИГ-ЛОМ. Покани за събитията бяха поставяни на информационните табла в сградата на общинска администрация и административна сграда на общински пазар. Подробна информация за проведените срещи и обсъждания се съдържа в протоколите от всяко едно събитие.

Анкетно проучване

През месец ноември 2016 г. – януари 2017 г. беше проведено анкетно проучване за идентифициране на потенциални бенефициенти и проектни предложения към Стратегия за водено от общностите местно развитие на МИГ-ЛОМ. За целта беше изготвена анкетна карта, съдържаща следните групи въпроси: Информация за анкетираната организация; Проблеми,

потребности и приоритети за развитие на територията на МИГ-ЛОМ; Информация за проектната идея на анкетиранияте; Интерес към мерки, които да бъдат включени в Стратегията за местно развитие на МИГ-ЛОМ. Целта на анкетното проучване е да се идентифицират потенциалните допустими бенефициенти на територията на МИГ, които да представят своите предложения за мерки, които да бъдат включени в Стратегията, информация за проектните си идеи и инициативи, за да бъдат определени адекватни мерки в

Стратегията, които да отговарят на потребностите и потенциала за развитие на територията. Анкетната карта е разпространявана на хартиен носител на присъстващите на информационните срещи и конференции и изпращана на електронните пощи до фирми, организации и институции от територията. Респонденти обхванати от проучването са 108 лица и организации на територията на МИГ от изобразените на графиката сектори. Освен проведеното анкетно проучване сред заинтересованите страни на местната общност, те бяха обхванати в процеса на разработване на Стратегията чрез активно участие в множеството информационни и консултативни срещи, провеждани през целия период на изготвяне ѝ.

Информационни срещи, конференции и семинари

Бяха проведени общо 8 информационни срещи и конференции (общ брой присъствали на срещите – 263) в общинският център гр. Лом на територията на общините, по време на които представители на екипа, разработващ Стратегията, представи подробни презентации с информация за подхода BOMR, изискванията и особеностите на Стратегията през периода 2014-2020 г., както и допустимите мерки и дейности, които могат да бъдат включени в документа. За целта екипът изготви и подробен материал с представяне на всички допустими за включване мерки, който беше раздаван по време на срещите. По време на срещите бяха раздавани анкетни карти за идентифициране на потенциални бенефициенти на територията на МИГ и потенциала за реализация на техните проектни идеи в рамките на Стратегията за BOMR. На всяка среща се провеждаше дискусия с местната общност за възможностите за реализация за проекти към Стратегията и изискванията, на които следва да отговарят бенефициентите и техните проектни предложения, като например разработване на мярка за съхранение и развитие на територията, осъвременяване на земеделските стопанства, възможности за подкрепа по ОПРЧР на безработни и неактивни жители и социалното включване на нуждаещите се, интеграцията на децата от маргинализираните групи по ОПНОИР и други проблеми и потенциали за развитие на територията.

Консултативни срещи

На следващ етап в подготовка на Стратегията бяха проведени 6 консултативни срещи (общ брой присъствали на срещите – 108) с общинското ръководство, партньорите по проекта и идентифицираните заинтересованите страни, на които екипът разработващ Стратегията представи проект на стратегическа рамка и съответния бюджет по мерки и тяхното разпределение в рамките на допустимия публичен принос, който предоставя всяка участваща

програма, изготвени на базата на резултатите от проведеното анкетно проучване и информационните срещи. По време на дискусиите постъпваха предложения от заинтересованите страни по обхвата на мерките и тяхното разпределение в бюджета на Стратегията, които се отразяваха от екипа своевременно, коригираха се също и максималните прагове на проектите във финансовата рамка.

Обучения

Проведоха се 2 двудневни и 1 еднодневно обучение през м. март 2017 г. (общ брой присъствали на срещите – 30) – едно двудневно и едно еднодневно обучение за екипа на МИГ-ЛОМ; също така беше проведено едно двудневно обучение на местните лидери от община Лом - на които взеха участие кметове на села, представители на публични организации, председатели на читалища и активни неправителствени организации, представители на бизнеса от териториалния обхват на МИГ и др. Целта на обученията е достигната - целевите групи да придобиха умения за прилагане на подхода ВОМР, готовност за изпълнение на Стратегията в съответствие с приложимите нормативни документи и изисквания за периода 2014-2020 г.

Обществени обсъждания

Бяха проведени 3 обществени обсъждания на Стратегията за ВОМР (общ брой присъствали на срещите – 36). На първото събития през м. март 2017 г. се представи индикативна стратегическа рамка и бюджет с разпределение на мерките в Стратегията, а на останалите се обсъдиха критериите за подбор на проекти и индикаторите на СВОМР на МИГ, преди внасянето ѝ за приемане от общото събрание на МИГ. Заинтересованите страни одобриха проекта на Стратегия, разпределението на мерките и съпътстващия ги бюджет.

В *обобщение* можем да отбележим, че 108 лица от община Лом са обхванати в анкетното проучване за идентифициране на интерес към разработваната Стратегията за ВОМР, а над 400 заинтересовани страни от населените места са взели участие в провежданите по проекта информационни и консултативни срещи, обучения и обществени обсъждания на Стратегията за ВОМР на МИГ-ЛОМ.

2.2. Групи/сектори заинтересовани лица, участвали в разработване на стратегията

В началния етап на разработване на Стратегията бяха идентифицирани основните групи заинтересовани страни, посочени в т. 3.2 по-долу, които имат отношение към Стратегията за ВОМР на МИГ-ЛОМ като потенциални бъдещи бенефициенти на проекти и/или партньори в подготовката на същата в качеството си на лица и организации, които най-добре познават проблемите на територията на МИГ и необходимостта от конкретни действия за тяхното решаване и които могат да предоставят адекватна изходна информация за нейното разработване. Всички групи бяха обхванати в анкетното проучване, в проведените срещи и обсъждания, като същите допринесоха активно за изготвянето на Стратегията със своите коментари по основните проблеми и нужди, предложения за обхват на мерките и дейностите, които да бъдат предвидени за тяхното преодоляване, адекватното бюджетно разпределение на мерките и критериите за оценка на проектите. Част от работните срещи бяха проведени в различни работни панели с представители на определени групи заинтересовани страни – с представители на стопанския сектор (земяделски производители и преработватели; предприятия извън сектора на земеделието), с представители на нестопанския и публичния

сектор на територията на МИГ с цел обсъждане на конкретните мерки и дейности, приложими за съответния сектор, техните специфики и параметри на финансиране.

3. Описание на ситуацията в района към момента на кандидатстване

3.1. Анализ на нуждите и потенциала за развитие на територията:

При изготвяне на социално-икономическия анализ за използвани официални статистически данни от НСИ (текуща статистика, Преброяване 2011), ОДЗ „Земеделие“, местното бюро по труда, Община Лом и други, актуални към датата на набиране на информация.

Географско положение и селищна структура: Територията на МИГ-ЛОМ попада в обхвата на област Монтана, в Северозападния район на планиране, който се характеризира с множество проблеми. Територията на МИГ-ЛОМ се състои от 1 град (общинския център – гр. Лом) и 9 села, като само 2 от тях с население над 1000 д. Шосейният достъп до нея е обезпечен в направление „север-юг“ (чрез второкласния път II-81) и „изток-запад“ (чрез второкласния II-11). Освен това територията е достъпна чрез разклонение на жп-линията София-Видин и има връзка с Централна и Западна Европа посредством р. Дунав.

Природни характеристики: Територията на МИГ е разположена в Западната Дунавска равнина, чиито релеф е от низинно-равниен до хълмист, създаващ предпоставки за развитие на земеделието и механизиранията обработка на почвите. По отношение на полезните изкопаеми на територията на МИГ съществува потенциал за добив на инертни материали – пясък, чакъл. В землищата на селата Добри дол и Сливата се наблюдава наличие на торф, които също може да има стопанско значение. Като цяло най-големият природен ресурс на територията са нейните почви. Те са предимно черноземни, характеризиращи се с дълбок хумусен пласт и отлични показатели за развитие на разнообразни земеделски дейности. В същото време над 80% от площта на МИГ-ЛОМ са земеделски земи. Поради тази причина районът е известен със своите традиции в земеделието. Климатът на територията е умерено-континентален и създава предпоставки за развитие на земеделски дейности и използването на слънчевата енергия, като възобновяем енергиен ресурс. Водните запаси на МИГ-ЛОМ също са много добри, дължащите се на преминаваща р. Дунав и р. Лом, както и наличието на подпочвени води. По поречието на р. Дунав, обаче на места има нужда от изграждане на брегоукрепителни съоръжения.

Демографска характеристика: Населението на МИГ към 31.12.2016 г., по данни на НСИ, е 25 568 д. *Динамиката на населението* следва процесите на национално ниво – след 1985 г. е налична постоянна тенденция към намаляване на населението. Характерна черта за населението на МИГ е, че то е съсредоточено в общинския център, докато големите села са само 2 – с. Ковачица и с. Сталийска Махала. Въпреки това останалите села, с изключение на с. Орсоя, са с население между 187 и 943 г., което дава възможност за интервенции в тях, които ще се достигнат до значителна част от местните общности. *Половата структура* е почти равномерна, с лек превес на жените (51,5% жени, 48,5% - мъже, за 2015 г.). За периода 2011-2015 г. във всички населени места има намаляване на населението, като то е най-ясно изразено в гр. Лом (-1357 д. за периода). *Естественият прираст* на територията на МИГ-ЛОМ е отрицателен, като данните разкриват наличието на трайна тенденция за това, което показва задълбочаването на демографските проблеми в дългосрочен план. *Механичният прираст* показва тревожна тенденция (-9,4‰ или 250 д. за 2015 г.) на изселване на населението с по-големи темпове от областта, което в съчетание с отрицателния естествен

прираст в средносрочен и дългосрочен хоризонт ще бъде пречка през развитието на икономическия потенциал на територията, защото ще липсва най-важният ресурс – хората. От анализирания данни от НСИ се отчита, че механичният прираст в селата е положителен. Това може да говори за възвръщането на интереса на хората към живот в тези населени места. Най-бързо намаляват хората в трудоспособна възраст, а плавният спад на младите (под трудоспособна възраст) говорят за застаряване на населението. Може да се обобщи, че **възрастовата структура** на населението е неблагоприятна, като за възрастовото население следва да се предприемат специални мерки за ангажираността му в обществения живот на МИГ и за използване на житейския им опит на трудовия пазар. **Етническият състав** на населението на МИГ-ЛОМ е представен предимно от българи (81,6%) и роми (17,2%) по данни от последното преброяване. Ромите са концентрирани в няколко квартала в гр. Лом, както и в някои села. Те живеят по свои собствени правила и обичаи, което ги сегрегира от останалата част на обществото. Поради тази причина са необходими мерки за тяхната интеграция и социализация в обществения живот на МИГ. Анализът на територията също показва, че демографските процеси са предпоставка за повишаване на риска от социално изключване на най-възрастните, честно самотноживеещи.

Равнището на безработица е спаднало незначително за периода 2013-2015 г., като неговото ниво е 17,5%, значително по-високо от това за България. Регистрираните хора в местното бюро по труда са предимно над 55 г. (31% от всички за 2015 г.), за които е много по-трудно самостоятелно да се реализират на пазара на труда. Хората, регистрирани в бюрото по труда, са предимно със средно и по-ниско образование. Характерно за територията е, че 35% (758 д.) от тях са безработни повече от 2 години, а 23% (502 д.) между една и две години. Това означава, че над половината регистрирани безработни попадат в категорията „трайно безработни“, които вероятно са загубили своите трудови навици, а част от тях дори може да се обезсърчени. Това налага предприемането на мерки тези хора да бъдат мотивирани, (пре)квалифицирани, насърчени да се върнат обратно на пазара на труда.

Образование: На територията на МИГ-ЛОМ близо една трета от хората (според Националното преброяване през 2011 г.) са с основно образование (27,35%), а делът на населението, придобило поне средно е 46,31%. Това налага предприемането на мерки, които да повишат образователното равнище на местното население по отношение на формалното образование. Като компенсирателни механизми е възможно част от населението да бъде обхванато от системата на неформално образование – курсове, повишаване на квалификация и др. Институционалното образование се осъществява в 13 училища – 6 основни, 2 средни, 3 професионални гимназии, една профилирана и едно помощно, и 10 детски градини. Сградният фонд е в много добро състояние, като част от сградите на образователните институции са реновирани по различни проекти. Местата в детските градини са достатъчни за обезпечаване нуждите на населението. Наличието на ПГ по селско стопанство е предпоставка за въвеждане на младите по отношение на земеделските дейности и обучението на кадри за целите на селското стопанство в района. Продължаването на текущата демографска ситуация в средносрочен план се очаква продължаване на тенденцията за намаляване броя на учениците в образователните институции. Това може да постави местните работодатели пред проблем с намирането на качествени кадри за техните дейности. Въвеждането на „обучение чрез практика“, насърчаване ангажираността на работодателите към учебния процес и създаването на възможност напуснали системата лица да придобият професионална квалификация, ще подпомогне местния бизнес в потребността му от кадри. Материалната база в част от учебните заведения се нуждае от обновяване и осъвременяване

– обособяването на кабинети за мултимедийно обучение, практически лаборатории и изпитателни полигони за професионалните гимназии, ще спомогне за задържане на учениците в тях. Осъществяването на ефективно взаимодействие между родителите, неправителствения сектор, общинската администрация и учебните заведения е ключово за задържане на учениците в общината и продължаване на обучението в средните училища на територията.

Здравеопазване: В МИГ-ЛОМ функционира 1 детска ясла с 3 самостоятелни филиала с общ капацитет от 64 деца, който не се е променял през последните 5 години. Децата обхванати от яслите надхвърлят капацитета им, което създава предпоставки за понижаване качеството на услугата. Болничната помощ се осъществява само в 1 заведение МБАЛ „Св. Николай Чудотворец“, която има надобщинско значение. Извънболничната помощ се осъществява в 8 медицински заведения с общо 15 легла.

Социални услуги: Мрежата от социални услуги е добре развита. За задоволяването на потребността от социални услуги функционират 4 специализирани институции и 2 социални услуги от резидентен тип за лица с психични разстройства. Предоставяните услуги обхващат голяма част от уязвимите групи в общината. Проблем е, че въпреки това те не достигат до всички нуждаещи се и над 250 души са регистрирани над капацитета на социалните услуги. Това налага търсене на възможности за разширяване на мрежата. Сградният фонд и оборудването на специализираните институции има нужда от обновяване и модернизирание, за да отговаря на съвременните изисквания и нуждите на ползвателите и работници в него.

Икономика: В последните години икономиката на МИГ-ЛОМ плавно намалява своя принос към областната такава, което говори за намалена конкурентоспособност на местните предприятия. А те са предимно (90%) микро (до 9 заети), които са силно податливи на резки икономически промени. Тревожна е тенденцията за намаляване броя на малките предприятия (между 10 и 49 заети), които могат да се нарекат „зрели“ и основен гръбнак на местната икономика. Установяването на стопанския субекти извън административния център – гр. Лом ще подпомогне равномерното икономическо развитие и ще предотврати ежедневните трудови пътувания до него. Структурата на работещите в местната икономика показва 54% заети в сферата на услугите, 38% - в индустрията, и едва 8% - в селското и горско стопанство. Предприятията на територията на МИГ имат нужда от технологично оборудване, за да могат да отговорят на конкуренцията и за да достигнат екологичните норми, заложи в различни нормативни документи на национално и европейско ниво.

Селско стопанство: Малкият брой заети в сектора и произведената продукция от него (близо 1/3 от всички сектори) показва ролята му за местната икономика. Аграрният сектор има дългогодишни традиции в района. Земята и селскостопанската продукция се обработват и прибират механизирани. Проблем пред местната икономика е липсата на преработвателни предприятия, които да преработват продукцията и по този начин да ѝ предават допълнителна стойност. На територията на МИГ-ЛОМ преобладават малките (до 10 дка ИЗП) стопанства (86%), които са подходящи за обособяване на преработвателни мощности. Големите стопанства (над 500 дка) са едва 4%, но те обхващат по-голямата част от земеделската земя на територията на МИГ-ЛОМ (96% по данни на Агростатистика на МЗХ). Останалите 10% стопанства имат ИЗП между 10 и 499 дка. В големите стопанства земята се обработва и засява механизирани, а културите се третират и събират по същия начин. Затова е необходима подкрепа на малките земеделски стопани, които нямат възможност да използването на земеделска техника при експлоатацията на земята им. Основен проблем при тях са и ниските

изкупни цени на продукцията, както е нежеланието на преработвалите да купуват от тях поради ниските обеми на произведената продукция.

Туризм: Секторът имат потенциал за развитие, особено в направления речен, алтернативен и селски туризм. Потенциалът на р. Дунав все още е недостатъчно използван. Изграждането на атракции и съоръжения по брега на реката могат да доведат посетители и да обогатят начините за прекарване на свободното време в общината. Земеделските дейности, осъществявани на територията дават възможност за развитие на културно-гастрономически туризм, както винен такъв. Пречка пред развитието на туризма е липсата на достатъчно места за настаняване, включително високо категорийни. Настанителната база и инфраструктурата, свързана с туризма се нуждае от инвестиции за реконструкция и рехабилитация, за да отговори на повишените очаквания и нужди на потребителите. Липсата на пристан за прием на малки плавателни съдове също възпрепятства развитието на отрасъла, защото гр. Лом може да е отправна дестинация за много забележителности в района или използването потенциала на р. Дунав за развитието на атракции, свързани с нея.

Инфраструктура: През територията на община Лом преминават второкласните пътища II-81 (Лом-Монтана-София) и II-11 (Видин-Лом-Оряхово), част от републиканската пътна мрежа. Път II-81 изпълнява ролята на най-важната пътна артерия, осигуряваща транспортната достъпност на МИГ с вътрешността на страната. Второкласният II-11 прави връзката „изток-запад“, като дава бърз достъп на територията на МИГ до Видин, а от там и с Румъния, чрез Дунав мост, както и с Оряхово и действащата фериботна връзка със северната ни съседка. С местно и регионално значение са третокласните III-114 /Лом-Дондуково-Брусарци/ и III-133 /Лом-Мокреш-Вълчедръм/, осигуряващи бърза връзка с всички населени места от община Лом и съседните общини с гр. Лом. Сред основните проблеми на пътната мрежа в община Лом се открояват незадоволителното състояние и качествени характеристики на голяма част от общинските пътища, които се нуждаят от рехабилитация и ремонтни дейности. През МИГ преминава жп линията „Брусарци-Лом“, разклонение на „Видин-София“. Тя е изцяло електрифицирана и има потенциал за използване при превоз на товари към пристанището на гр. Лом. Наличието на пристанище в административния център е основа за проектирането и изграждането на частни логистично-транспортни центрове на територията прилагащи интермодални системи.

Уличните мрежи и техническите инфраструктури в населените места са в лошо състояние. Дори основната улична мрежа в гр. Лом е в много лошо състояние и има нужда от спешни ремонти. В селата липса канализационна мрежа, водоснабдяване е осигурено за почти всички жители в тях. Водоснабдителната мрежа се характеризира със същите проблеми, пред които са изправени населените места в България – силно амортизирана, големи загуби на вода при пренос, лошо качество на водите, азбестоциментови тръби.

Културно и историческо наследство: Културният живот и история на територията на община Лом са представени в Историческия музей в гр. Лом, читалищата и богатия културен календар. В град Лом се намира едно първите читалища в страната – НЧ „Постоянство“ 1856. Неговата история започва в далечната 1848 г. в една от класните стаи на Ломското училище. От него води началото си и Ломската читалища библиотека. В читалището се заражда и първият български театър през есента на 1856 г. с представлението „Многострадална Геновева“. Вече над 160 години читалището е средище на културни дейности и пазител на местната памет. На територията на МИГ се провеждат редица фестивали с наднационално и регионално значение в областта на театралното изкуство,

фолклорните танци и литературата. Налични са и няколко обекта, които са обявени за паметници на културата, по-значими от които са църквата „Св. Никола Стари“ /нар. Борунската църква/, сградата на Историческия музей, катедрален храм „Успение Богородично“. Основните поддръжници на културния живот в МИГ са селата. Сградният им фонд се характеризира с лоша конструктивна цялост, необходимост от ремонти, саниране за подобряване на енергийната ефективност и оборудване на помещенията с подходящи съоръжения. Читалищата изпитват и необходимост от допълнителни източници на финансиране за осъществяване на основните им дейности по поддържане и опазване на местната идентичност, организирането и провеждането на фолклорни мероприятия, обогатяването на библиотечния им фонд. Историческите паметници на културата се нуждаят от провеждане на консервационно-укрепващи мерки. До част от обектите на културата е необходимо изграждането на достъп за лица с намалени опорно-двигателни функции и детски колички. На територията на МИГ се наблюдават и недвижими обекти на културното наследство, които имат место и национално значение, но те не са достатъчно проучени, за да се установи пълният им потенциал – исторически, архитектурен, туристически и т.н. Затова е необходима подкрепа на дейности, които са свързани с проучване на тези паметници, както и проследяване и извяване на исторически събития, случили се на територията на Лом, за да могат да бъдат пълноценно използвани, чрез създаване на туристически продукти и маршрути.

Потенциалът за развитие на територията на МИГ може да се обобщи в следните направления:

1) Потенциал на природните, културни ресурси и местоположението на региона:

- Възможности за по-добро използване на водните ресурси и р. Дунав;
- Потенциал за използване на слънчевата енергия;
- Използване плодородието на почвите за отглеждане на култури с висока пазарна стойност;
- Възможност за капитализиране на културните дадености;
- Потенциал за съчетание между традиционен туризъм с алтернативен, кулинарен, винен и други;
- Богати културни и традиции, включително материално и нематериално културно-историческо наследство, което е предпоставка за развитие на културно-исторически туризъм.

2) Потенциал за икономическо развитие - селско стопанство, промишлен сектор, сектор на услугите:

- Потенциал за повишаване на конкурентоспособността на селското стопанство чрез модернизация на техническата база, въвеждане на нови стандарти и пазарно ориентиране на производствата;
- Възможност за отглеждане на почти всички видове култури поради наличието на плодородни почви и благоприятни климатични условия позволява;
- Оползотворяване на високия потенциал за развитие на екологично земеделие, овощарство и лозарство;
- Повишаване конкурентоспособността на местната икономика;
- Възможност за развитие на преработвателни предприятия в областта на земеделието, които да дадат допълнителна стойност на продукцията;
- Потенциал за развитие на различни видове услуги, които да разнообразят местната икономика;

- Обособяване на нови за територията икономически дейности или такива със слаба местна конкуренция.

3) Потенциал за развитие на социалната сфера, в т.ч. образование, здравеопазване, човешки ресурси:

- Създаване на връзка между бизнеса и средните училища;
- Използване на професионалните гимназии като освен източник на кадри за земеделието, ресторантьорството и хотелиерството и поддръжката на механизирана техника;
- Разширяване и обогатяване на мрежата от социални услуги за различни целеви групи;
- Повишаване качествата и способностите на хората в активна възраст;
- Създаване на предпоставки и осигуряване на условия в детските градини и училищата за повишаване интереса на децата към учебно-възпитателния процес.

4) Потенциал за развитие на инфраструктура:

- Развитие на речната инфраструктура – кей, пристанище и др., с цел развитие на развлекателни дейности;
- Намаляване загубите на вода;
- Използване на водоснабдителните селскостопански (иригационни) съоръжения.

За реализацията на горепосочените потенциали **трябва да се удовлетворят следните нужди**, групирани в съответните направления:

1) Нужди породени от природните, културни ресурси и местоположението на региона:

- Обособяване на места за пристан на малки плавателни съдове;
- Насърчаване и подкрепа отглеждане на култури с висока пазарна стойност;
- Идентифициране и проучване на нови културни и природни ресурси на територията;
- Извършване на допълнителни проучвателни дейности на известните движими и недвижими културни ценности, включително местен фолклор;
- Реализация на мерки свързани с опазване на природни и мемориални места;
- Популяризиране на културните дадености – чрез реклама, видеоматериали, диплянки, участие на събори и т.н.;
- Разработване на общи културни и туристически коридори/продукти;
- Реализация на проекти, подкрепящи развитието на селския и дегустаторски туризъм.

2) Нужди, които оказват влияние върху икономическо развитие - селско стопанство, промишлен сектор, сектор на услугите:

- Модернизация на техническата база, въвеждане на нови стандарти и пазарно ориентиране на производствата в областта на аграрния сектор;
- Подкрепа на хората искащи да направят стопанствата си екологични или да се занимават с овощарство и лозарство
- Необходимост от инвестиции за модернизация на предприятията, опериращи в сектора на ниско- и средно технологичните производства;
- Подкрепа на лица, които искат да развиват преработвателни дейности в областта на земеделието;
- Развитие на дейностите свързани с третичния сектор на икономиката.

3) Нужди породени от развитието на социалната сфера, в т.ч. образование, здравеопазване, човешки ресурси:

- Реализацията на мерки за мотивация и повишаване образователния ценз на населението;
- Насърчаване партньорството между местния бизнеса и средните училища;
- Развитие на нови социални услуги;
- Внедряване на мерки за социално включване на уязвимите групи с цел да се избегне риска от социална изолация;
- Подобряване на материално-техническата база на читалищата.

4) Нужди свързани с развитието на инфраструктура:

- Необходимост от модернизация на ВиК системите в някои населени места, вкл. изграждане на пречиствателни съоръжения;
- Необходимост от подобряване състоянието на уличното осветление и пътната мрежа в някои населени места;
- Необходимост от увеличаване и поддържане на зелените площи в някои от населените места;
- Необходимост от подобряване на спортната инфраструктура, вкл. в училищата;
- Необходимост от провеждане на мерки за енергийна ефективност в жилищните и обществените сгради, включително внедряване на възобновяеми и алтернативни енергийни източници.

3.2. Идентифицирани групи от заинтересовани лица на територията на МИГ:

Заинтересованите страни в процеса на подготовката и прилагането на Стратегията за ВОМР на МИГ-ЛОМ следва да са със съвпадащи интерес и възможности:

- 1) свързани с реализиране на стратегия за ВОМР,
- 2) включително като потенциални получатели на финансова помощ и ползватели на резултати от нейното изпълнение.

Съгласно горното, за идентифициране на групите заинтересовани страни са формулирани следните критерии:

1. Да са местни за територията на МИГ-ЛОМ, т.е. да имат седалище на територията и обхватът на дейността им е територията на община Лом, и
2. Да имат общ/съвпадащ косвен или пряк интерес от прилагането на Стратегията за ВОМР, като:

а) свързани са с реализирането на целите на Стратегията за ВОМР, като се ползват косвено от прилагането на проектите (чрез подобрената среда, по-качествени услуги, работни места и т.н.), или

б) са потенциални преки бенефициенти по Стратегията за ВОМР.

Група 1: Публичен сектор	Група 2: Стопански сектор	Група 3: Нестопански сектор
Публични органи (общини, кметства и други публични органи)	Предприятия извън сектора на земеделието	Културни организации (вкл. читалища, културни дейци – ФЛ и др.)

Образователни и Земеделски производители и НПО от всички сектори
 обучителни организации, преработватели
 организации в областта на
 социалното включване и
 маргинализираните
 общности

3.3. Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите:

СИЛНИ СТРАНИ (вътрешни фактори)	СЛАБИ СТРАНИ (вътрешни фактори)
▪ Добро местоположение спрямо основни европейски коридори; ▪ Достъпност с различни видове транспорт; ▪ Наличие на пристанище; ▪ Добри климатични фактори; ▪ Плодородни почви; ▪ Равнинен релеф, благоприятстващ развитие на земеделието; ▪ Липса на големи замърсители на атмосферата и водите; ▪ Наличие на торф; ▪ Наличие на квалифицирана работна ръка; ▪ Запазена природна среда; ▪ Тенденция към миграция в селата; ▪ Детските градини могат да обхванат допълнително деца; ▪ Добра осигуреност с жилища; ▪ Развита мрежа от социални услуги; ▪ Добре изградена образователна система – училища и детски градини; ▪ Наличие на болнично заведени; ▪ Богат културен календар с международни участия; ▪ Земеделски стопанства с големи използвани площи; ▪ Малък брой населени места, позволяващ инвестициите по СВОМР да достигнат да повече хора; ▪ Изградени системи от поливни (иригационни) съоръжения;	▪ Липса на полезни изкопаеми; ▪ Концентрация на населението в общинския център – гр. Лом; ▪ Отрицателен механичен и естествен прираст на населението; ▪ Недостатъчно лекари; ▪ Недостатъчно места в детските ясли; ▪ Социалните услуги не могат да достигнат до всички нуждаещи се; ▪ Намаляващ брой заети; ▪ Емиграцията на младите към големия град; ▪ Забавен процес на интеграция на малцинствените етнически групи - голяма част са безработни и с ниско образование и квалификация; ▪ Липсва пристанище за малки плавателни съдове; ▪ Недостатъчно развито животновъдство; ▪ Малко земеделски производители се занимават с преработка на селскостопанска продукция; ▪ Лошо състояние и липса на елементи на водоснабдителната мрежа; ▪ Недоизградена канализационна мрежа. В селата изцяло отсъства; ▪ Непопулярни туристически обекти и забележителности;

- Активни ромски организации.

- Липса на висококатегорийни места за настаняване;
- Липсва ПСОВ.

ВЪЗМОЖНОСТИ (външни фактори)

- Използване на ВЕИ;
- Увеличаване ролята на животновъдството в местната икономика;
- Развитие на зеленчукопроизводство;
- Фокусиране на интервенциите в приоритетни области на развитие на МИГ, чрез СВОМР;
- Развитие на културно-опознавателен и атракционен туризъм;
- Използване на „модата“ за живот на село;
- Активиране на безработните към Бюрото по труда;
- Създаване на нови социални услуги и разширяване капацитета на съществуващите;
- Прилагане на съвременни иновативни практики в учебно-възпитателния процес;
- Насърчаване на самонаемането и разкриването на нови работни места;
- Рехабилитиране и доизграждане на техническата и пътна инфраструктури;
- Възстановяване на наличните поливни мрежи и изграждане на нови;
- Обновяване оборудването на МСП с цел повишаване на тяхната конкурентоспособност;
- Популяризиране на фестивалите и обичаите на месните общности;
- Проучване на материалното и нематериално наследство;
- Използване енергията на неправителствения сектор за

ЗАПЛАХИ (външни фактори)

- Промени свързани с климата - възможни наводнения по поречието на р. Дунав; продължителни периоди на застудяване; краткотрайни, но поройни валежи;
- Продължаваща тенденция на намаляване броя на населението;
- Продължаваща тенденция към застаряване на населението;
- Засилване процесите на емиграция, особено на младите хора;
- Отслабваща роля на индустриалния сектор;
- Нарастване нивото на безработица;
- Липса на средства за разкриване на археологически ценности;
- Продължаване на амортизационните процеси във водоснабдителната мрежа – загуби на вода;
- Недостатъчно финансов капацитет на бизнеса за внедряване на съвременни технологии и стандарти в дейностите му;
- Забавяне в процесите на одобрение на СВОМР и публикуване на поканите за прием.

3.4. Потребности на уязвимите и малцинствени групи, при наличие на такива:

На територията на МИГ-ЛОМ са изследвани всички уязвими и малцинствени групи. Това са групи в риск от гледна точка на социален статус, заетост, лица с увреждания, етническа принадлежност има на територията общината. В тази връзка по време на проучванията са изследвани техните потребности, за удовлетворяването на които може да допринесе стратегията за ВОМР. Стратегията за ВОМР има за цел да окаже въздействие върху цялата територия и население, като в тази връзка се извърши преглед на областната и общинската секторна политика в областта на социалните услуги, дефинирани въз основа на Стратегия за социалните услуги в област Монтана 2016-2020 г. Във връзка с потребностите на малцинствените групи е извършен преглед на интеграционните политика на областно и общинско ниво, залегнали в Стратегия на област Монтана за интегриране на ромите (2012-2020).

Стратегията за ВОМР ще допринесе за подобряване средата и качеството на живот на населението на територията на МИГ-ЛОМ, в т.ч и на рисковите, съгласно социалната политика групи.

От извършеният социален анализ като основни рискови групи се очертават:

❖ **Безработни лица**

На следващо място сред пълнолетното население в риск е групата на регистрирани безработни лица – 2160 към месец септември 2015 г. общо за МИГ-ЛОМ, съставена основно от лица с по-ниско от висше образование (2075 лица) и безработни над 55 годишна възраст – 664 лица. Безработните младежи до 25 г. са 7%.

По-голямата част от проектите в обхвата на Приоритет 1 – „Устойчиво развитие на местната икономика“ на стратегията за ВОМР на МИГ-ЛОМ са насочени към повишаване на заетостта на населението, чрез създаване на нови работни места.

❖ **Лица с увреждания, в т.ч. деца с увреждания, възрастни в невъзможност за самообслужване, в т.ч. самотно живеещи възрастни хора, възрастни и деца в риск по други социални признаци**

- **Децата с увреждания, деца на самотни родители и отглеждани в многодетни семейства.** Децата с увреждания са общо 118 за 2015 г. Децата с увреждания от община Лом са обхванати от социални услуги в общността, извън подкрепа остават децата с увреждания в по-малките населени места. Една част са от ромски семейства, живеещи в обособени общности, друга част са от социално слаби семейства. За да се даде възможност за социално включване и за равен шанс на тези деца е необходимо те да бъдат подкрепени и насърчавани да посещават образователните институции.
- **Възрастно население** - най-многобройна е рисковата група на пенсионерите, които към 31.12.2015 г. са общо 7460 лица. Не всички лица от тази група попадат в категория в риск. Голяма част от тях са включени рисковата група на лицата с увреждания и самотно живеещите възрастни хора, затова няма да бъдат разглеждани като отделна рискова група. Най-уязвимата група от населението са хората с увреждания, в т.ч. с физически, умствени, множествени, сензорни увреждания, психични заболявания. Тези лица са общо 3543 на територията на МИГ-ЛОМ.

Мерки, насочени към лицата с увреждания (в т.ч. децата с увреждания) и възрастните в невъзможност от самообслужване, вкл. самотно живеещите стари хора:

Основните нужди на лицата с увреждания и възрастните в невъзможност от самообслужване, вкл. самотно живеещите стари хора, са свързани с затрудненията им да се обслужват сами. Тази група лица, деца и възрастни има нужда от полагане на ежедневни грижи в домашна среда, както и от здравни грижи, в т.ч. рехабилитационни. На територията на МИГ-ЛОМ се предоставят социални услуги „личен асистент“, „социален асистент“, „домашен помощник“ (по схемата на ОПРЧР „Нови алтернативи“), които удовлетворяват нуждата от ежедневни грижи в домашна среда на тези целеви групи, но не са достатъчни за да обхванат всички нуждаещи се. Извън системата на социалните услуги остават голям брой лица в риск от всички гореизброени рискови групи. **Това налага разширяване на капацитета на услугите**, насочени към тях и прави нуждата от включването на конкретна мярка, адресираща нуждите на тези социално уязвими групи от населението.

Изпълнението на проекти за интегрирани здравни и социални услуги на територията на МИГ-ЛОМ ще допринесе за подобряването качеството на живот на хората с увреждания (в т.ч. с физически, сензорни, множествени увреждания, умствена изостаналост и психични заболявания); хората над 65 г. в невъзможност за самообслужване, в т.ч. самотноживеещи възрастни хора, както и останалите деца и възрастни в риск (изброените целеви групи по мярката).

При така описания обхват на мярката, тя напълно съответства и ще допринесе за постигането на Специфична цел 3.2 – „Приобщаване на хората от рискови групи към социалния и трудов живот на общността“ от Инвестиционен приоритет 3 на Приоритетна ос 2 на ОПРЧР 2014 – 2020 г. и в тази връзка в Стратегията за ВОМР е включена конкретна мярка, насочена към гореизброените рискови групи от населението – **мярка „По-добър достъп до устойчиви услуги на достъпна цена, вкл. здравни и социални услуги – интегриран подход“**. Очакваният резултат от мярката ще бъде подобряване качеството на живот на социално уязвимите и рискови групи на територията на МИГ-ЛОМ, чрез осигуряване на интегрирани социални и здравни услуги в домашна среда и в общността.

В допълнение, всички инфраструктурни проекти в рамките на стратегията за ВОМР на МИГ-ЛОМ следва да бъдат реализирани в съответствие със ЗУТ и условията за осигуряване на достъп за лица с увреждания, като по този начин стратегията ще допринесе за подобряване на условията и качеството на живот на децата с увреждания. Всички проекти от стратегията за ВОМР на МИГ-ЛОМ, насочени към подобряване на публичната инфраструктура пряко ще повлияят върху подобряване на качеството и средата на живот на лицата с увреждания. Разнообразяването на културния и социален живот в общината чрез мярката, насочена към „Инвестиции за проучване, развитие и популяризиране на културното, историческото и природното наследство и бит на територията на МИГ-ЛОМ“, в която са включени дейности за създаване на различни културни събития, ще окаже пряко въздействие върху подобряване качеството на живот на хората.

Мерки, насочени към децата и учениците от ромски произход, обхванати от образователната система:

Интеграция на ромските деца чрез образователната система. Целта е да се намали неграмотността сред тях, да бъдат включени пълноценно в учебно-възпитателната дейност

на детските градини и училищата, да получат съответното образование и социални умения, които ще им дадат шанс за реализация в живота. Основен проблем при тях е ранното отпадане от училище, което ги оставя неграмотни и без възможност да се реализират на пазара на труда, което от своя страна води до бедност и социална изолация. Една част са от ромски семейства, живеещи в обособени общности, друга част са от социално слаби семейства. За да се даде възможност за социално включване и за равен шанс, на тези деца е необходимо да им се осигури достъп до качествено образование. Няма статистически данни за броя на ромските деца, обхванати от образователната система в общината, но според Националната стратегия за интеграция на ромите в Р България, един от най-сериозните проблем при децата от ромски произход е ранното отпадане от училище. Това води до незначителен процент на завършили средно образование роми. Мерките, насочени към тези деца трябва да целят намаляване на неграмотността сред тях. Децата от ромски произход трябва да бъдат включени пълноценно в учебно-възпитателната дейност на детските градини и училищата, да получат съответното образование и социални умения, които да им дадат шанс за реализация в живота. Необходимо е да се продължи работата по интеграционни процес на децата от ромски произход чрез образователната система, като в тази връзка в СВОМР е включена мярка от ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014–2020 г., насочена към интеграцията на ромските деца в образователната система и превенция на ранното отпадане от образование и в тази връзка в Стратегията за ВОМР на МИГ-ЛОМ е включена конкретна мярка в *специфична цел 3.3 – Повишаване на качеството и подобряване на достъпа до училищно образование - мярка „Достъп до качествено образование, чрез интегриране в образователната система на деца и ученици от маргинализирани общности, включително роми“*.

Мерки, насочени към децата и учениците от маргинализираните общности, обхванати от образователната система:

Според критериите за определяне на принадлежност към маргинализирана група създадени от УО на ОПНОИР, голяма част от децата обхванати в образователната системата – училища и детски градини, принадлежат към някоя от тях. Най-често това са деца живеещи в малките населени места, които са без изградена канализация, родителите им работят в общинския или областния център, често единият родител е безработен и са с по-ниско образование. Тези фактори оказват пряко влияние върху развитието на децата. Често те изпитват затруднения да посещават учебните часове, страдат от по-ниско самочувствие и са необходими специални мерки за работа с тях. Поради тази причина в стратегията е включена мярка *„Достъп до качествено образование, чрез интегриране в образователната система на деца и ученици от маргинализирани общности, включително роми“* към *специфична цел 3.3*. Чрез нея на децата от маргинализираните групи ще им се даде шанс активно да участват в образователната системата, да посещават извънкласни мероприятия, а през ваканциите да са ангажирани в образователните институции, чиято среда е безопасна и предлага много възможности за интелектуално и личностно израстване.

4. Цели на стратегията

4.1. Цели на стратегията и приоритети за развитие на територията

Общата стратегическа цел на стратегията е:

Постигане на икономически просперитет, подобрена жизнена среда в населените места, даващи възможност за себеизява, личностна и професионална реализация, използвайки местните природни и човешки потенциали.

Тя предопределя обособяването на три приоритета за развитие на територията

Първият е **„устойчиво развитие на местната икономика“**. Той е насочен главно към дейностите, които подкрепят директно местната икономика и увеличават конкурентоспособността на стопанските единици на територията на МИГ. Специфичните цели към него акцентират върху аграрния сектор, развитието на микро бизнеса извън земеделието и технологичното обновяване в по-големите предприятия – малки и среди.

Вторият приоритет е **„подобряване средата на живот в МИГ-ЛОМ“**. Физическата среда в населените места и чувството за принадлежност към дадено място за от важно значение за задържане на хората на територията на МИГ, както и създаването на предпоставки мигранти да искат да се заселят в нея. Затова специфичните цели към приоритета са насочени към обновяването и разширяването на съществуващите малки по мащаб инфраструктури и подкрепата за съхраняване на местните бит и култура, изява на талантите и обичаите на общността.

Третият приоритет за развитие на територията е **„развитие на човешкия капитал на територията на МИГ-ЛОМ“**. Фокусът му попада върху най-важния ресурс за една територия, а именно хората в нея. Специфичните цели към него са насочени към повишаване уменията и познанията на населението, преодоляването на различни стереотипи в обществото относно етнически признаци, отношение към хората в неравностойно положение и достъпа до услуги на тези лица.

4.2. Специфични цели

Реализацията на определените приоритети за развитие ще се гарантира от декомпозирането им в няколко специфични цели, както следва:

Към приоритет 1:

Специфична цел 1.1. Създаване на устойчив земеделски сектор. Целта е насочена към подкрепа на земеделските производители и преработватели, които през последните години са изправени пред редица трудности, което се отразява и на приходите от дейността. Допълнително анализите отчитат все още незадоволителни показатели по отношение на преработката на земеделска продукция. Предвидените мерки ще подкрепят както земеделските производители и техните стопанства, така и преработвателите, които добавят допълнителна стойност на продукцията, чиято цел е да повиши приходите от дейностите.

Специфична цел 1.2. Диверсификация на местната икономика. Целта е насочена към преодоляване на задържащите фактори в икономиката на МИГ и несигурността, която изпитват жителите и възпираща ги да предприемат стъпки към откриване на нови бизнес дейности. В същото време утвърдените малки и средни предприятия все още усещат последиците от кризата преди 10 година и имат нужда от подкрепа, за да възстановят конкурентоспособността си и да подпомогнат устойчивото развитие на местната икономика. Предвидено е целта да се постигне чрез две мерки: 6.4: „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“ от ПРСР и „Подобряване на капацитета за растеж на МСП на територията на МИГ-ЛОМ“ от ПО 2, ИП 2.2. на ОПИК.

Към приоритет 2:

Специфична цел 2.1. Обновяване на физическата среда в населените места. Целта е фокусирана върху подпомагане на обживлението и повишаване привлекателността в

населените места извън общинския център. Това от своя страна може да послужи за допълнителен катализатор за процесите на заселване в селата на територията на МИГ. Предвижда се целта да се постигне чрез една мярка от ПРСР – Мярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“.

Специфична цел 2.2.. Съхранение на богатия културен живот, пълноценно включен в развитието на местната икономика. Целта акцентира на културния живот и материалното наследство, което е завещано от предишните поколения. В същото време те не са познати на голямата част от обществото, включително и местните жители, а инвестициите в популяризиране на културните дадености са минимални. Предвидените мерки следва да спомогнат за капитализирането на културния потенциал – материален и нематериален, на територията на МИГ. За постигането на целта са включени две мерки в СВОМР: мярка 7.5 „Инвестиции за публично ползване в инфраструктурата за отдих, туристическа инфраструктура“ от ПРСР и мярка „Инвестиции за проучване, развитие и популяризиране на културното, историческото и природното наследство и бит на територията на МИГ-ЛОМ“, която е извън ПРСР и Регламент (ЕС) 1305/2013, но съответства на целите му.

Към приоритет 3:

Специфична цел 3.1. Повишаване способностите и познанията на човешкия ресурс. Целта е ориентирана към най-важния ресурс на територията на МИГ-ЛОМ – хората. Значителна част от тях са демотивирани да се обучават – формално и неформално, или да си търсят работа. Това е особено валидно за младежите, които се нуждаят от иновативни стимули за активизиране и насочване на енергията им към пазара на труда. Мерките, чрез които се предвижда изпълнението на целта са две: „Достъп до заетост на икономически неактивни и безработни лица” и „Насърчаване и подпомагане на младежката заетост“ от ПО 1 на ОПРЧР.

Специфична цел 3.2. Приобщаване на хората от рискови групи към социалния и трудов живот на общността. Поставянето на тази цел отразява спецификите на хората от различни рискови групи и създаването на предпоставки те да не се чувстват изолирани от останалите хора. Особено внимание следва да се обърне на маргинализираните общности, възрастното население и семействата, чиито членове искат да се включат активно на пазара на труда. Поради тази причина в СВОМР са заложили три мерки: „интеграция на маргинализираните общности, в т.ч. роми, мигранти, др”, „активно включване на най-отдалечените от пазара на труда, подкрепа за семейства с деца” и „по-добър достъп до устойчиви услуги на достъпна цена, вкл. здравни и социални услуги – интегриран подход” от ПО 2 на ОПРЧР.

Специфична цел 3.3. Повишаване на качеството и подобряване на достъпа до училищно образование. Целта е отражение на резултатите от анализите на територията. В МИГ-ЛОМ се наблюдават представители на ромската общност, която се характеризира с по-ниско образователно равнище и трудно обхващана от системата на формалното образование. Затова в СВОМР е включена единствената възможна мярка от ОПНОИР „достъп до качествено образование, чрез интегриране в образователната система на деца и ученици от маргинализирани общности, включително роми“, чиято цел е да подкрепи маргинализираните групи от възможно най-ранна възраст да се включват в образователната системата на страната.

Освен това стратегията предвижда една хоризонтална цел **„Изграждане на умения на екипа на МИГ и популяризиране на изпълнението на СВОМР“**. Тя е фокусирана върху

изграждането на капацитет на екипа на МИГ, обмяната на добри практики и успешната реализация на СВОМР. Постигането ѝ ще допринесе за по-голямата информираност относно подхода ВОМР, активиране на месните общности да подават проектни предложения към мерките, заложи в СВОМР и да вземат отношение по въпросите, свързани с прилагането ѝ. Изпълнението на целта е обезпечено от 2 мерки: 19.3. „Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни групи за действие“ и 19.4 „Текущи разходи и популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие“.

4.3. Връзка между стратегията за ВОМР с характеристиките на конкретната територия, разработени въз основа на местните потребности и потенциал, в съответствие с политиките на национално, регионално и местно ниво, включително и с политиките по десегрегация и деинституционализация:

При разработването на стратегията са отчетени основните стратегически документи на национално, регионално и местно ниво. Стратегическата рамка на СВОМР на МИГ-ЛОМ е разработена в стремеж към допълване и надграждане на основните цели и приоритети, заложи в тези документи. Също така тя е съобразена с местните особености, очертани в социално-икономическия анализ на територията, SWOT анализа и мнението на местните общности, дадени в процеса по разработването на настоящата стратегия.

Връзката между стратегията за ВОМР с характеристиките на територията на МИГ-ЛОМ могат да бъдат обобщени в следните направления:

Връзка със географското местоположение:

Локация на МИГ-ЛОМ в Северозападния район за планиране – с най-лоши социално икономически показатели, прави територията ѝ приоритетна за развитие във почти всички секторни политики. На национално ниво са заявени намеренията на правителството да подкрепя целенасочено района, включително в областта на селското стопанство. Заложените мерки от ПРСР и ОПИК в СВОМР ще допринесат за постигане целта на правителството за повишаване икономическото състояние в района, чрез директни инвестиции в земеделските стопанства, местния бизнес и малки и средни предприятия.

Връзка със социалната сфера:

На територията на област Монтана, по данни на НСИ, се намират най-многобройната група от ромската общност, като голяма част живеят в община Лом. Това се дължи отчасти на политиката на правителството след 1944 г., което взима мерки за постоянно заселване на роми в Лом. Резултат от това днес е, че при преброяването през 2011 г. на територията на община Лом над 12% от населението се самоопределят като роми. Проблемите на тази общност са очертани в Националната стратегия за интегриране на ромите 2012-2020 г. От друга страна целта на „Европа 2020“ е растеж, който е интелигентен; устойчив; и приобщаващ – с акцент върху работните места и намаляване на бедността. Отчитайки това, наред с нуждите и предизвикателствата пред територията (виж т.3.1) стратегията предвижда включването на мерки от ПРСР, ОПИК и ОПРЧР, които пряко са насочени към намаляване на безработицата, чрез стимули за създаване/наемане на работни места. Също така реализацията на СВОМР ще спомогне за увеличаване доходите на населението пряко – чрез мерките, насочени към земеделските стопани и преприемачите по мярка 3-6.4.1; както и косвено – чрез повишаване конкурентоспособността на месните малки предприятия, извън земеделието по мярка 13.

Няколко мерки в стратегията акцентират върху борбата с високия дял на регистрираните безработни, липсата на мотивация у тях за търсене на такава, както сравнително ниското им

образователно равнище. Поради тези причина те се нуждаят от комплекс от мерки, даващи им възможност да се включат отново на пазара на труда. СВОМР предвижда подкрепа чрез мярка 8 „Достъп до заетост на икономически неактивни и безработни лица“. Отчасти за преодоляването на този проблем ще спомогне и мярка 9 „Насърчаване и подпомагане на младежката заетост“, насочена към лицата до 29 г. Допустимите дейности по тези мерки могат да подкрепят преодоляването на един от основните проблеми на българската икономика в последните няколко години – липсата на квалифицирани кадри, които да отговарят на изискванията на бизнеса. Предвидените мерки 10 и 11 (респ. „Интеграция на маргинализираните общности, в т.ч. роми, мигранти и др“ и „Активно включване на най-отдалечените от пазара на труда, подкрепа за семейства с деца“) отразяват необходимостта от оказване на подкрепа на ромската общност и хората в неравностойно положение при намирането и задържането на работа. Дейностите, осъществявани чрез проектите се очаква значително да повишат мотивацията на тези групи от заинтересовани страни, да развият и обогатят уменията, които притежават и да ги направят търсени от страна на работодателите. Участието на различните целеви групи в общи проекти ще насърчи мултикултурния обмен и ще спомогне за насърчаване етническата толерантност сред местното население.

Връзка с икономическото развитие:

Икономическото развитие на територията на МИГ-ЛОМ съобразно местните специфики, е свързано с няколко фактора. Първият е земеделието, като традиционен отрасъл в района. Вторият е развитието на сектора на услугите, в който има значителен потенциал чрез диверсифициране на съществуващите дейности. Вторичният сектор в бъдеще може да има по-скоро допълваща функция. Оползотворяването на потенциала на МИГ за постигане на устойчиво и балансирано икономическо развитие намира своето отражение в СВОМР чрез редица мерки, подкрепящи както земеделските производители, така и микропредприятията.

Селско стопанство

Инвестициите в аграрния сектор ще се осъществяват най-вече чрез мерки 1-4.1. и 2-4.2. Чрез допустимите дейности по тях ще се даде възможност на малките и големи месни земеделски стопани да осигурят необходимото им оборудване за обработка на земята. Стратегията подкрепя развитието на нови за територията култури, както и установяването на биологично земеделие, което особено се цени от населението през последните години. То носи и по-голяма стойност на продукцията. Мярка 1-4.1. ще спомогне за започване отглеждането на нетрадиционни за района култури, но притежаващи значителен потенциал за развитие, заявени от страна на земеделските производители, например лимец. Стратегията поставя фокус и на малките стопанства, които са многобройни на територията на МИГ, но в същото време земята, която притежават в много малка, за да позволява използването на същата техника като големите. Това поставя „малките“ стопани пред редица трудности като търсене на начини за реализация на своята продукция, невъзможността да преговарят за справедливи изкупни цени, затруднения достъп до финансов ресурс и др. Кандидатствайки по стратегията те ще имат възможност да преодолеят тези пречки и да помогнат за икономическото развитие на МИГ.

Един от големите проблеми на земеделието ни като цяло е липсата на последваща обработка и превръщането на продукцията в готов продукт. Територията на МИГ-ЛОМ не прави изключение. Голяма част от производителите са фокусирани предимно в отглеждането на земеделски продукти, а обработката се извършва извън района, което ги лишава от значителни приходи. Поради тази причина мярка 2-4.2. е фокусирана върху преработката на продукцията с цел добавяне на стойност към нея. Това ще стимулира на местно ниво да се търси и

продукция от по-малките стопанства, тъй като големите вече имат договори с различни изкупватели.

На територията се отглеждат и едър и дребен рогат добитък, но продукцията от животновъдството служи предимно за задоволяване на личните нужди на стопаните. Чрез мярка 1-4.1. се очаква тази характеристика да се измени и животновъдството да започне да има роля в развитието на аграрния сектор на територията, защото суровините за това са налични.

Вторичен сектор (индустрия)

На територията на МИГ-ЛОМ за 2015 г. малките предприятия са 40, а като средни се класифицират само едно или две (информацията е конфиденциална, според Закона за статистиката). Тревожна е устойчивата тенденция за намаляване броя на предприятията в тези групи, което налага мерки за задържане на тези инвеститори, осигуряващи работни места и даващи възможност за икономически просперитет на местното население. Част от предприятията попадат в обхвата на нискотехноличните и средно нискотехнологични промишлени производства, съгласно Националната стратегия за насърчаване на МСП 2014-2020. Проблемите пред МСП на територията са свързани с липсата на инвестиции за внедряване на нови технологии и обновяване на съществуващите. Отчитайки това, СВОМР включва мярка 13 „Подобряване на капацитета за растеж на МСП на територията на МИГ-ЛОМ“, насочена за преодоляване на посочените пречки.

Третичен сектор (услуги)

Анализите показват, че секторът е добре развит, но въпреки всичко се наблюдават услуги, които липсват на територията на МИГ, а са необходими. Например, сервиз на медицинска апаратура, който да бъде обвързан с медицинските заведения в Лом. В същото време някои от услугите могат да бъдат окачествени като монопол на местно ниво – например, юридическите, денталните и други. Местният пазар позволява включването на нови субекти, които от една страна ще повишат конкуренцията и ще допринесат за получаването на по-качествени услуги на населението, а от друга – ще дадат възможност на повече хора да развият предприемаческа инициатива. В тази връзка в СВОМР мярка 3-6.4.1. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“ ще подкрепи подобни начинания. Индиректно за увеличаване на конкуренцията ще спомогнат и проекти реализирани по мерки 8 и 9 („Достъп до заетост на икономически неактивни и безработни лица“ и „Насърчаване и подпомагане на младежката заетост“), чиито допустими дейности включват обучения, вкл. за самонаемане.

Връзка с туризма:

Туризмът, като част от третичния сектор, водещ да развитието на множество обслужващи дейност е важен за икономическото развитие на територията. Един от приоритетите на стратегията е развитието на дейности, които подпомагат привличането на туристи на територията на МИГ. С тази насоченост са няколко мерки в СВОМР на МИГ-ЛОМ, които ще подкрепят подобни начинания – осигуряването на места за нощуване, организиране на събития, подкрепа за проучване материалното и нематериално наследство на територията, насърчаване на връзката „земеделие-туризъм“. Стратегията ще допринесе за обогатяването на културния календар и повишаване използваемостта на културните ценности, включително достъпа до тях. Предвидената мярка 5-7.5. е насочена към изграждането инфраструктура, обезпечаваща атракционните дейности.

Връзка с инфраструктурата:

Инфраструктурата на територията на МИГ е добре развита предимно в общинския център. Селата в община Лом нямат достъп до канализация, уличните им мрежи имат нужда от рехабилитация, а някъде и от цялостно изграждане. След проведените анализи и обществени обсъждания се стигна до заключението, че гр. Лом има много възможности за обновяване на инфраструктурните си съоръжения чрез Интегрирания план за градско възстановяване и развитие, затова усилията, чрез СВОМР, ще бъдат насочени към селата в общината. Поради по-малкия ресурс, който може да бъде използван за подобни проекти от Стратегията, целта е да се окаже съдействие при изпълнението на програмата за реализация на Общинския план за развитие на община Лом за периода 2014-2020 г.

Съответствието на стратегията с политиките на национално, регионално и местно ниво, декларирани в основните стратегически документи, са представени в следващата таблица:

Документ	Стратегически цели	Приоритети, които Стратегията подпомага чрез реализацията си
Национална програма за развитие „България 2020“	Стратегическа цел 1. Повишаване на жизнения стандарт чрез конкурентоспособно образование и обучение, създаване на условия за качествена заетост и социално включване и гарантиране на достъпно и качествено здравеопазване	Приоритетните направления на НПР на България, в сферата, на които ще се формира и реализира Стратегията са - Подобряване на достъпа и повишаване на качеството на образованието и обучението и качествените характеристики на работната сила. - Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване. - Развитие на аграрния отрасъл за осигуряване на хранителна сигурност и за производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси. - Подкрепа на иновационните и инвестиционни дейности за повишаване на конкурентоспособността на икономиката.
	Стратегическа цел 2. Изграждане на инфраструктурни мрежи, осигуряващи оптимални условия за развитие на икономиката и качествена и здравословна околна среда за населението.	
	Стратегическа цел 3. Повишаване на конкурентоспособността на икономиката чрез осигуряване на благоприятна бизнес среда, насърчаване на инвестициите, прилагане на иновативни решения и повишаване на ресурсната ефективност.	
Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022	Стратегическа цел 1: Икономическо сближаване в европейски, национален и вътрешнорегионален план чрез развитие на собствения потенциал на районите и опазване на околната среда	Приоритетните направления на НСРР, в сферата, на които ще се формира и реализира Стратегията са: - Активизиране на специфичния потенциал на регионалните и местните икономики чрез подкрепа за повишаване конкурентоспособността на малкия и средния бизнес. - Развитие на устойчиви форми на туризъм и на културните и
	Стратегическа цел 2: Социално сближаване и намаляване на регионалните диспропорции в социалната сфера чрез създаване на условия за развитие и реализация на човешкия капитал	

	Стратегическа цел 3: Териториално сближаване и развитие на трансграничното, междурегионалното и транснационалното сътрудничество	творчески индустрии в районите. Подобряване на достъпа до образователни, здравни, социални и културни услуги и развитие на спортната инфраструктура в районите.
	Стратегическа цел 4: Балансирано териториално развитие чрез укрепване на мрежата от градове-центрове, подобряване свързаността в районите и качеството на средата в населените места	
Регионален план за развитие на Северозапад ен район за периода 2014-2020 година	Стратегическа цел 1: „Постигане на устойчив икономически растеж, чрез развитие на конкурентоспособна диверсифицирана регионална икономика“	Приоритетните направления на РПСЗР, в сферата, на които ще се формира и реализира Стратегията са: - Повишаване конкурентоспособността на регионалната икономика. - Развитие на техническата инфраструктура. - Повишаване конкурентоспособността на човешките ресурси и подобряване качествата на урбанизираната среда.
	Стратегическа цел 2: „Намаляване на вътрешнорегионалните различия и укрепване на връзките между градските центрове“	
	Стратегическа цел 3: Икономическо и социално сближаване с останалите региони в ЕС“	
Областна стратегия за развитие на област Монтана	Стратегическа цел 1: Подобряване на конкурентоспособността на областната икономика и повишаване на икономическата активност	Приоритетните направления на Областната стратегия, в сферата, на които ще се формира и реализира Стратегията са: - Насърчаване на регионалната икономика и териториално сътрудничество, насърчаване на заетостта и предприемачеството за намаляване на бедността. - Полицентрично и балансирано териториално развитие и Развитие на комплексната инфраструктура.
	Стратегическа цел 2: Съхранение и подобряване качествата на човешкия капитал чрез социално развитие	
	Стратегическа цел 3: Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност	
Общински план за развитие на	Стратегическа цел 1: Реализиране на икономически растеж, основан на местния природен, културен и демографски потенциал, чрез	Приоритетните направления на ОПР, в сферата, на които ще се формира и реализира Стратегията са:

община Лом 2014-2020	иновации във водещите икономически дейности	■ Постигане на икономически растеж чрез подобряване на бизнес средата, насърчаване на инвестициите, развитие туризма и повишаване качеството на човешкия ресурс в общината; ■ Стабилизиране, модернизиране и развитие на селското и горското стопанство. ■ Развитие и модернизация на инфраструктурата и създаване на качествена жизнена среда в общината. ■ Повишаване на жизнения стандарт на населението в общината чрез подобряване на средата на живот, здравните, образователните и социалните услуги в общината.
	Стратегическа цел 2. Подобряване на условията за живот, социалните услуги и личната сигурност	
	Стратегическа цел 3: Развитие на техническа инфраструктура водеща до растеж и опазване на околната среда	

4.4. Описание на иновативните характеристики на стратегията:

На територията на МИГ-ЛОМ до този момент не е прилаган подходът ЛИДЕР/ВОМР, което прави прилагането на настоящата стратегия иновативна по своята същност за подпомагане на социално-икономическото развитие на местните общности. В настоящия програмен период за първи път ще се прилага и многофондово финансиране, чрез стратегиите за водено от общностите местно развитие, което е иновация в прилагането на подхода ВОМР. МИГ-ЛОМ се възползва от това като в заложените в стратегията мерки включват финансиране от няколко фонда и съответните оперативни програми в България – ЕСФ (ОПРЧР и ОПНОИР) и ЕФРР (ОПИК).

Заложената мярка „Достъп до качествено образование, чрез интегрираните в образователната система на деца и ученици от маргинализирани общности, включително роми“ е свързана с прилагането на **иновативни и уникални за територията подходи** на въвличане, задържане и ангажиране на децата от маргинализирани групи, включително роми, на територията на община Лом, които представляват значителна част от подрастващото население. Тази мярка поставя и акцент върху ромската интеграция и иновативните начини за постигането ѝ – изнесени обучения, съвместни лагери с другите деца, обучително-занимателни мероприятия извън учебно време, ангажиране вниманието на децата и учениците през ваканциите и др.

Стратегията насърчава и ще подкрепя развитието на **иновациите** на територията на МИГ-ЛОМ, чрез критериите за подбор на проекти по мерките от ПРСР. В това число отглеждането на **нови за територията култури, развитието на дейности, несъществуващи до този момент, разширяване обхвата на биологичното производство и въвеждането на практики и технологии, водещи до намаляване въздействието върху околната среда.** Ще се подкрепя и развитието на **нови услуги**, използвайки потенциала на р. Дунав и възможностите за алтернативен туризъм.

Стратегията дава възможност за прилагане на **нови методи и начини за решаване на проблемите и слабостите на малките земеделски стопанства**, които са по-голямата част от стопанствата на територията на МИГ-ЛОМ. Модернизирането на физическите им активи е от съществено значение за подобряване на икономическите им резултати, тъй като улеснява въвеждането на **нови процеси и технологии за повишаване качеството на произвежданата продукция**, намаляване на производствените разходи и разнообразяването на дейностите в стопанството, включително към неземеделските сектори, както и прехода от конвенционално към биологично земеделско производство.

Стратегията ще даде възможност за прилагането на **нови за територията практики в областта на културното наследство, поддържането и изживата на местния бит, култура и фолклор**. Използването на тази възможност ще се постигне с уникалната за територията мярка *„Инвестиции за проучване, развитие и популяризиране на културното, историческото и природното наследство и бит на територията на МИГ-ЛОМ“*. Тя съответства на целите на Регламент (ЕС) №1305/2013 и основен акцент в нея ще бъде подкрепата на читалищата, като пазители на местната култура и традиции. Част от предвидените допустими дейности в нея дават възможност за първи път на територията да се реализират проекти, които да насърчат опазването, опознаването на местното материално и нематериално наследство.

Иновативността на стратегията се изразява и в това, че представители на ромски НПО организации се включват не само като членове в **общото събрание на МИГ, но и се овластяват чрез избирането на една ромска НПО организация в УС на МИГ-ЛОМ** – нещо нехарактерно за тази група, която се възприема като капсулирана и неискаща да допринася за общия просперитет.

4.5. Йерархията на целите – включително цели за крайните продукти или резултатите:

При разработване на стратегическа рамка бяха взети предвид следните фактори:

- Местните потребности и потенциал за развитие на територията на МИГ, изведени от проведения социално-икономически анализ и проучването на заинтересованите страни;
- Специфичните цели на ЕЗФРСР;
- Специфичните цели на ЕФРР и ЕСФ, транспонирани в България, чрез ОПНОИР, ОПРЧР и ОПНОИР;
- Приоритетите за развитие на областта Монтана за периода 2014-2020 година, заявени в областната стратегия за развитие;
- Стратегическите цели и приоритети за развитие на община Лом, описани в съответните общински планове за развитие.

Логическата рамка на стратегията следва доказалата се в практиката последователност от:

Обща стратегическа цел → Приоритет (за развитие) → Специфична цел → Мярка.

Поради тази причина към всяка специфична цел на СВОМР са избрани мерки от ПРСР, ОПРЧР, ОПНОИР, ОПИК и съответстващи на Регламент 1305/2013 г. Стремeжът при разработването на стратегическата рамка е всяка избрана мярка да помага за постигането на конкретна специфична цел в съответния приоритет за развитие, произтичащ от общата стратегическа цел. Всичко това формира т.нар. „йерархия на целите“, представени в следващата схема.

**Обща стратегическа
цел**

Постигане на икономически просперитет, подобрена жизнена среда в населените места, даващи възможност за себеизява, личностна и професионална реализация, използвайки местните природни и човешки потенциали.

**Приоритет 1 – Устойчиво
развитие на местната
икономика**

СЦ 1.1.
Създаване на
устойчив
земеделски
сектор

М4.1, М4.2
ПРСР

СЦ 1.2.
Диверсификация
на местната
икономика

М6.4. от ПРСР
ПО 2 ИП 2 от
ОПИК

**Приоритет 2 – Подобряване средата на
живот в МИГ-ЛОМ**

СЦ 2.1.
Обновяване на
физическата
среда в
населените места

М7.2. от ПРСР

СЦ 2.2. Съхранение
на богатия културен
живот, пълноценно
включен в
развитието на
местната икономика

Мярка по регламент
1305/2013
Мярка 7.5 от ПРСР

**Приоритет 3 – Развитие на човешкия капитал на
територията на МИГ-ЛОМ**

СЦ 3.1.
Повишаване
способностите и
познанията на
човешкия ресурс

ПО 1 ИП 1 и ПО 1
ИП 3 от ОПРЧР

СЦ 3.2.
Приобщаване
на хората от
рискови групи
към социалния
и трудов живот
на общността

ПО 2 ИП 1;
ПО 2 ИП 2;
ПО 2 ИП 3 от
ОПРЧР

СЦ 3.3.
Повишаване на
качеството и
подобряване на
достъпа до
училищно
образование

ПО 3 ИП 9ii от
ОПНОИР

Хоризонтална цел

„Изграждане на умения на екипа на МИГ и популяризиране на изпълнението на СВОМР“

5. Описание на мерките:	
Мерки и дейности за всеки един от фондовете поотделно:	
<i>ПРСР 2014-2020 (ЕЗФРСР)</i>	
За всяка мярка в стратегия за ВОМР на МИГ-ЛОМ са разписани: описание на целите и обхвата на мярката, допустимите получатели, допустимите дейности и разходи, определените финансови параметри за проектите, интензитет на финансовата помощ, размер на финансовата помощ, обективни критерии за оценка на проектите и тяхната тежест, съобразно разпоредбите на УО на ПРСР.	
Мярка 1-4.1 (ПРСР)	<i>Мярка 1-4.1 „Подкрепа за инвестиции в земеделски стопанства”</i>
Описание на целите	Основна цел на мярката е повишаване конкурентоспособността на земеделието на територията на МИГ. Развитието на наличните материални мощности в стопанствата, в т.ч. малките земеделски стопанства (съгласно определението на ПРСР 2014-2020 г.), което се финансира по настоящата мярка следва да допринесе за цялостното подобряване на икономическата конкурентоспособност на общината. Специфични цели на мярката са: ■ насърчаване въвеждането на нови технологии в производството и модернизация на физическия капитал; ■ опазване на компонентите на околната среда; ■ спазване стандартите на Европейския съюз (ЕС) и подобряване на условията в земеделските стопанства; ■ насърчаване на сътрудничеството между земеделските стопани.
Обхват на мярката	Допустими са дейности само на територията на МИГ-ЛОМ, чрез проекти, които водят до подобряване на цялостната дейност на земеделското стопанство чрез: ■ внедряване на нови продукти, процеси и технологии и обновяване на наличните производствени материални и/или нематериални активи; или ■ насърчаване на сътрудничеството с производителите и преработвателите на земеделски продукти; или ■ опазване на компонентите на околната среда, включително с намаляване на вредните емисии и отпадъци; или ■ повишаване на енергийната ефективност в земеделските стопанства; и/или ■ подобряване условията на труд, подобряване на хигиенните, ветеринарните, фитосанитарните, екологичните и други условия на производство; или ■ подобряване качеството на произвежданите земеделски продукти; или ■ осигуряване на възможностите за производство на биологични земеделски продукти.

Допустими кандидати	1. Земеделски стопани, които към датата на подаване на заявлението за подпомагане трябва да отговарят на следните условия: ▪ да са регистрирани като земеделски стопани съгласно чл. 7, ал. 1 от Закона за подпомагане на земеделските производители; ▪ минималният стандартен производствен обем на земеделското им стопанство е не по-малко от левовата равностойност на 2000 евро или 2. Юридически лица, регистрирани по Търговския закон, Закона за кооперациите, Закона за вероизповеданията или създадени по Закона за Селскостопанската академия, които отговарят на следното условие: ▪ да са получили за предходната или текущата финансова година приход от земеделски дейности или участие и подпомагане по схемата за единно плащане на площ, включително приход от получена публична финансова помощ, директно свързана с извършването на тези дейности, или приход от преработка на земеделска продукция или услуги, директно свързани със земеделски дейности, или получена публична финансова помощ. Не се прилагат за кандидати, създадени до 1 година преди кандидатстването за проекти с инвестиции в: сектор „животновъдство“, сектор „плодове и зеленчуци“, производство на „етерично – маслени и медицински култури“ 3. Признати групи производители и признати организации на производители на земеделски продукти или такива, одобрени за финансова помощ по мярка 9 "Учредяване на групи и организации на производители" от ПРСР 2014 - 2020 г. За подпомагане само за проекти за колективни инвестиции могат да кандидатстват и юридически лица, регистрирани по Търговския закон и/или Закона за кооперациите, които включват най-малко 6 лица и са извън посочените в т. 1 и т. 2. Допустими са само кандидати със седалище за ЮЛ и постоянен адрес за физическите лица на територията на МИГ.
Допустими дейности	▪ Модернизация и механизация /инвестиции във физически активи/ пряко свързана с намаляване на производствените разходи и повишаване производителността на труда; ▪ Модернизация и механизация /инвестиции във физически активи/ пряко свързана с намаляване на производствените разходи и повишаване производителността на труда свързани с изпълнение на дейностите по мярка „Агроекология и климат“ и мярка „Биологично земеделие“; ▪ Постигане съответствие с нововъведени стандарти на Общността приложими за съответните стопанства; ▪ Подобряване на енергийната ефективност на стопанствата; ▪ Съхранение на земеделската продукция с цел запазване качеството на продукцията; ▪ Машини и съоръжения за опазване на околната среда, включително за съхранение на оборска тор; ▪ Недвижима собственост свързана с дейността на земеделските стопанства;

	■ Създаване и/или презасаждане на трайни насаждения, десертни лозя, медоносни дървесни видове за производство на мед и бързорастящи храсти и дървесни видове за производство на биоенергия; ■ Производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за нуждите на земеделските стопанства.
Допустими разходи	Инвестиции в материални и нематериални дълготрайни активи: 1. строителство или обновяване на сгради и на друга недвижима собственост, използвана за земеделското производство, включително такава, използвана за опазване компонентите на околната среда; 2. закупуване, включително чрез финансов лизинг, и/или инсталиране на нови машини, съоръжения и оборудване, необходими за подобряване на земеделския производствен процес, включително за опазване компонентите на околната среда, получаване на топлинна и/или електроенергия, необходими за земеделските дейности на стопанството и подобряване на енергийната ефективност, съхранение и подготовка за продажба на земеделска продукция; 3. създаване и/или презасаждане на трайни насаждения, включително трайни насаждения от десертни лозя, медоносни дървесни видове за производство на мед, други бързорастящи храсти и дървесни видове, използвани за производство на биоенергия; 4. разходи за достигане съответствие с нововъведените стандарти на ЕС съгласно приложение № 1 към раздел 8.2. от ПРСР 2014-2020 г. “Списък на стандартите на ЕС, за постигането на които се предоставя финансова помощ“, включително чрез финансов лизинг; 5. закупуване на: съоръжения, прикачен инвентар за пчеларство и съответно оборудване, необходимо за производството на мед и други пчелни продукти, както и за развъждането на пчели-майки, включително чрез финансов лизинг; 6. разходи за достигане на съответствие със съществуващи стандарти на ЕС - за млади земеделски стопани, получаващи финансова помощ по под-мярка 6; 7. закупуване на земя, необходима за изпълнение на проекта във връзка с изграждане и/или модернизиране на сгради, помещения и други недвижими материални активи, предназначени за земеделските производствени дейности и/или за създаване и/или презасаждане на трайни насаждения; 8. закупуване на сгради, помещения и друга недвижима собственост, необходими за изпълнение на проекта, предназначени за земеделските производствени дейности на територията на МИГ ЛОМ; 9. закупуване, включително чрез финансов лизинг, на специализирани земеделски транспортни средства, като например: камиони, цистерни за събиране на мляко, хладилни превозни средства за транспортиране на продукция, превозни средства за транспортиране на живи животни и птици; 10. разходи за достигане на съответствие с международно признати стандарти, свързани с въвеждане на системи за управление на качеството в земеделските стопанства, въвеждане на добри производствени практики,

	подготовка за сертификация; 11. закупуване на софтуер, включително чрез финансов лизинг; 12. за ноу-хау, придобиване на патенти права и лицензи, за регистрация на търговски марки и процеси, необходими за изготвяне и изпълнение на проекта; 13. разходи, свързани с проекта, в т.ч. разходи за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултанти, консултации за екологична и икономическа устойчивост на проекти, проучвания за техническа осъществимост на проекта, извършени както в процеса на подготовка на проекта преди подаване на заявлението за подпомагане, така и по време на неговото изпълнение, които не могат да надхвърлят 12 на сто от общия размер на допустимите разходи по проект, включени в т. 1 - 12.
Финансови параметри	За кандидати с размер на стопанствата над 8000 евро СПО: Минимален размер на допустимите разходи: 5 000 лева. Максимален размер на допустимите разходи: 100 000 лева. За кандидати с размер на стопанствата от 2 000 до 7 999 евро СПО: Минимален размер на допустимите разходи: 5 000 лева. Максимален размер на допустимите разходи: 30 000 лева. Общ бюджет на мярката: 567 182,00 лева.
Интензитет на финансовата помощ	1. За кандидати с размер на стопанствата над 8000 евро СПО: Финансовата помощ е в размер на 50 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи, като същата може да се увеличава на база общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи в следните случаи: ▪ За проекти представени от млади земеделски стопани финансовата помощ се увеличава с 10 %; ▪ За интегрирани проекти финансовата помощ се увеличава с 10 %; ▪ За проекти свързани със сливания на организации на производители финансовата помощ се увеличава с 10 %; ▪ За проекти с инвестиции в райони с природни и други специфични ограничения финансовата помощ се увеличава с 10 %; ▪ За проекти за колективни инвестиции представени от 6 до 10 ЗП финансовата помощ се увеличава с 10 %; ▪ За проекти за колективни инвестиции, представени от над 10 ЗП и/или групи/организации на производители финансовата помощ се увеличава с 20 %; ▪ За проекти с дейности, подпомагани по линия на ЕПИ за селскостопанска производителност финансовата помощ се увеличава с 10 %; ▪ За проекти с инвестиции в стопанства изпълняващи ангажименти по мярка „Биологично земеделие” или сходни ангажименти по мярка 214

	„Агроекологични плащания“, направление „Биологично земеделие“ от ПРСР 2007 -2013 г. финансовата помощ се увеличава с 15 %. Допълнителната финансова помощ за млади фермери се предоставя в случай, че заявлението за подпомагане е представено от кандидат на възраст от 18 години и не повече от 40 години към датата на кандидатстване за финансова помощ. Максималното комбинирано подпомагане за един проект на индивидуален бенефициент е не повече от 70 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи. Максималното комбинирано подпомагане за проекти за колективни инвестиции е не повече от 90 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи. 2. За кандидати с размер на стопанствата от 2 000 до 7 999 евро СПО: Финансовата помощ е в размер до 60% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи; Размерът на финансовата помощ се увеличава с 10 %, като максималното комбинирано подпомагане не може да надхвърля 80% в следните случаи: ▪ За проекти представени от млади селскостопански производители - 10 %; ▪ За проекти с дейности, подпомагани по линия на ЕПИ за селскостопанска производителност – 10 %; ▪ Проекти, интегриращи хоризонталните приоритети за иновации, опазване и възстановяване на околната среда, включително биологично производство, икономия на ресурси и адаптация към климатичните промени – 10 %.									
Критерии за оценка на проекти	Предвиждат се два етапа на оценка: Първи етап: Административно съответствие и допустимост на кандидата и проектното предложение Втори етап: Техническа оценка на проекта, съгласно следните критерии за оценка и тяхната тежест: <table><tr><th></th><th>КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР</th><th>Максима лен брой точки</th></tr><tr><td>1</td><td>Подпомагане на чувствителни сектори в земеделското производство: проекти с инвестиции и дейности (над 50 % от допустимите инвестиционни разходи) в сектор "Плодове и зеленчуци" и/или "Животновъдство" и/или "Етеричномаслени и медицински култури" (в един от секторите или комбинация или повече от един сектор)</td><td>10</td></tr><tr><td>2</td><td>Стопанството на кандидата е с размер от 2000 до 7 999 евро СПО</td><td>9</td></tr></table>		КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР	Максима лен брой точки	1	Подпомагане на чувствителни сектори в земеделското производство: проекти с инвестиции и дейности (над 50 % от допустимите инвестиционни разходи) в сектор "Плодове и зеленчуци" и/или "Животновъдство" и/или "Етеричномаслени и медицински култури" (в един от секторите или комбинация или повече от един сектор)	10	2	Стопанството на кандидата е с размер от 2000 до 7 999 евро СПО	9
	КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР	Максима лен брой точки								
1	Подпомагане на чувствителни сектори в земеделското производство: проекти с инвестиции и дейности (над 50 % от допустимите инвестиционни разходи) в сектор "Плодове и зеленчуци" и/или "Животновъдство" и/или "Етеричномаслени и медицински култури" (в един от секторите или комбинация или повече от един сектор)	10								
2	Стопанството на кандидата е с размер от 2000 до 7 999 евро СПО	9								

	3	Подпомагане на проекти, осигуряващи допълнителна заетост в земеделските стопанства: ▪ От 1 до 2 работни места, вкл. – 3 т. ▪ От 3 до 4 работни места, вкл. – 5 т. ▪ Над 5 работни места – 7 т.	7
	4	Кандидатът е млад фермер, който е физическо лице или едноличен търговец на възраст от 18 навършени до 40 не навършени години, към датата на кандидатстване	6
	5	Иновативност на проекта – проектът е насочен към внедряването на нов за стопанството продукт/ техника /технология и/или въвеждането на нов за територията на МИГ продукт или услуга (над 30 % от допустимите инвестиционни разходи по проекта са свързани с иновации в стопанството)	5
	6	Проекти на земеделски стопани жени	5
	7	Проекти с инвестиции и дейности (над 30% от допустимите инвестиционни разходи по проекта) от стопанства за производство на биологични продукти и/или стопанства в преход към биологично производство на продукти	5
	8	Подпомагане на проекти с инвестиции, свързани с опазване на околната среда (включително технологии, водещи до намаляване на емисиите) и/или постигане на стандартите на ЕС (минимум 10 % от допустимите разходи са за подобряване на енергийната ефективност на стопанството).	5
	9	Собственикът и представляващият кандидата не са получавали подкрепа от ПРСР 2007 – 2013 и/или 2014 – 2020 г., независимо дали чрез кандидата или чрез друго юридическо лице в което участват.	4
	10	Проектът предвижда използването на местни доставчици на стоки и/или услуги - с адрес на регистрация на физическото/ юридическото лице от територията на МИГ Лом	5
	11	Кандидатът е физическо лице или ЕТ, който има приходи от земеделска дейност в предходните три години към момента на кандидатстване	4
		ОБЩО	65
		„В случай, че две или повече проектни предложения са с еднакъв общ брой точки по критериите за	

	оценка и за тях няма достатъчен финансов ресурс за сключване на договор, те ще бъдат допълнително приоритизирани/класирани по ред на подаване на проектите предложения в ИСУН.	
Държавна помощ	Съгласно условията за държавна помощ по мярка 4.1. „Подкрепа за инвестиции в земеделски стопанства” в ПРСР 2014 - 2020 г.	
Мярка 2-4.2 (ПРСР)	Мярка 2-4.2 „ Подкрепа за инвестиции в преработката, предлагането на пазара и/или развитието на селскостопански продукти ”	
Описание на целите	Настоящата мярка цели да подкрепи инвестиции в преработката и предлагането и/или развитието на селскостопанските продукти. Мярката цели подобряване на цялостната дейност, икономическата ефективност и конкурентоспособността на предприятия от хранително-вкусовата промишленост чрез: ■ по-добро използване на факторите за производство; ■ въвеждане на нови продукти, процеси и технологии, включително къси вериги на доставка; ■ подобряване на качеството и безопасността на храните и тяхната проследяемост; ■ постигане на съответствие със стандартите на Европейския съюз (ЕС); ■ подобряване опазването на околната среда	
Обхват на мярката	Допустими са дейности само на територията на МИГ-ЛЮМ и са свързани с инвестиции в следните избрани производствени сектори, свързани с преработката/маркетинга на селскостопански продукти: ■ мляко и млечни продукти, включително яйца от птици, с изключение на производство, преработка и/или маркетинг на продукти, наподобяващи/заместващи мляко и млечни продукти; ■ месо и месни продукти; ■ плодове и зеленчуци, включително гъби; ■ пчелен мед и пчелни продукти с изключение на производство, преработка и/или маркетинг на продукти, наподобяващи/заместващи пчелен мед и пчелни продукти; ■ зърнени, мелничарски и нишестени продукти с изключение на производство, преработка и/или маркетинг на хляб и тестени изделия; ■ растителни и животински масла и мазнини с изключение на производство, преработка и/или маркетинг на маслиново масло; ■ технически и медицински култури, включително маслодайна роза, билки и памук, с изключение на производство, преработка и/или маркетинг на тютюн и тютюневи изделия, захар и сладкарски изделия; ■ готови храни за селскостопански животни (фуражи); ■ гроздова мъст, вино и оцет.	
Допустими кандидати	■ За подпомагане могат да кандидатстват лица, които към датата на подаване на заявлението за подпомагане са: 1. земеделски стопани, които отговарят на следните условия:	

	▪ Да са регистрирани като земеделски стопани съгласно чл.7 ал.1 от ЗПЗП, който гласи: “Към Министерството на земеделието, храните и горите се създава и поддържа регистър на земеделските стопани“ и на основание на който член е издадена Наредба №3 ▪ минималният стандартен производствен обем на земеделското им стопанство е не по-малко от левовата равностойност на 2 000 евро. 2. признати групи или организации на производители или такива, одобрени за финансова помощ по мярка 9. "Учредяване на групи и организации на производители" от ПРСР 2014 - 2020 г.; 3. еднолични търговци и юридически лица, различни от кандидатите по т. 1 и 2. (физически и юридически лица), регистрирани по Търговския закон или Закона за кооперациите. Допустими са само кандидати със седалище за ЮЛ и постоянен адрес за физическите лица на територията на МИГ.
Допустими дейности	Инвестиции в материални и нематериални активи, които водят до подобряване на цялостната дейност на предприятието чрез: 1. внедряване на нови и/или модернизиране на наличните мощности и подобряване на използването им, и/или 2. внедряване на нови продукти, процеси и технологии, и/или 3. намаляване на себестойността на произвежданата продукция, и/или 4. постигане на съответствие с нововъведени стандарти на ЕС, и/или 5. подобряване на сътрудничеството с производителите на суровини, и/или 6. опазване на околната среда, включително намаляване на вредните емисии и отпадъци, и/или 7. подобряване на енергийната ефективност в предприятията, и/или 8. подобряване на безопасността и хигиенните условия на производство и труд, и/или 9. подобряване на качеството и безопасността на храните и тяхната проследяемост, и/или 10. подобряване на възможностите за производство на биологични храни чрез преработка на първични земеделски биологични продукти. Инвестициите, обект на подкрепа следва да са свързани с: ▪ Преработка и/или маркетинг на продукти в обхвата на Приложение I към Договора за функциониране на Европейския съюз или на памук, с изключение на рибни продукти; ▪ Развитие на нови продукти, процеси и технологии за продукти в обхвата на Приложение I към Договора за функциониране на Европейския съюз или на памук, с изключение на рибни продукти.
Допустими разходи	1. изграждане, придобиване и модернизиране на сгради и други недвижими активи, свързани с производството и/или маркетинга, включително такива, използвани за опазване компонентите на околната среда; 2. закупуване, включително чрез финансов лизинг, и/или инсталиране на нови машини, съоръжения и оборудване, необходими за подобряване на производствения процес по преработка и маркетинга, в т.ч. за: а) преработка, пакетиране, включително охлаждане, замразяване, сушене, съхраняване и др. на суровините или продукцията;

	б) производство на нови продукти, въвеждане на нови технологии и процеси; в) опазване компонентите на околната среда; г) производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствените нужди на предприятието, включително чрез преработка на растителна и животинска първична и вторична биомаса; д) подобряване на енергийната ефективност и за подобряване и контрол на качеството и безопасността на суровините и храните; 3. закупуване на земя, необходима за изпълнение на проекта във връзка с изграждане и/или модернизиране на сгради, помещения и други недвижими материални активи, предназначени за производствени дейности; 4. закупуване на сгради, помещения и други недвижими имоти, необходими за изпълнение на проекта, предназначени за производствени дейности на територията на МИГ ЛОМ 5. закупуване, включително чрез финансов лизинг, на специализирани транспортни средства, включително хладилни такива, за превоз на суровините или готовата продукция, използвани и произвеждани от предприятието; 6. изграждане/модернизиране, включително оборудване на лаборатории, които са собственост на кандидата, разположени са на територията на предприятието и са пряко свързани с нуждите на производствения процес, включително чрез финансов лизинг; 7. материални инвестиции за постигане на съответствие с новоприети стандарти на Съюза, съгласно приложение № 1 към Раздел 8.2 от ПРСР 2014 - 2020 г., включително чрез финансов лизинг; 8. разходи за достигане на съответствие с международно признати стандарти за системи за управление, разходи за въвеждане на добри производствени практики, системи за управление на качеството и подготовка за сертификация в предприятията само когато тези разходи са част от общ проект на кандидата; 9. закупуване на софтуер, включително чрез финансов лизинг; 10. за ноу-хау, придобиване на патентни права и лицензи, за регистрация на търговски марки и процеси, необходими за изготвяне и изпълнение на проекта; 11. разходи, свързани с проекта, в т.ч. разходи за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултанти, консултации за икономическа устойчивост на проекти, извършени както в процеса на подготовка на проекта преди подаване на заявлението за подпомагане, така и по време на неговото изпълнение, които не могат да надхвърлят 12 на сто от общия размер на допустимите разходи по проект, включени в т. 1 - 10.
Финансови параметри	За кандидати с размер на стопанствата над 8000 евро СПО: ■ Минимален размер на допустимите разходи: 5 000 лева. ■ Максимален размер на допустимите разходи: 100 000 лева.

	За кандидати с размер на стопанствата от 2 000 до 7 999 евро СПО: ▪ Минимален размер на допустимите разходи: 5 000. лева. ▪ Максимален размер на допустимите разходи: 30 000 лева. За кандидати – микро-, малки и средни предприятия, които не са земеделски стопани ▪ Минимален размер на допустимите разходи: 5 000 лева. ▪ Максимален размер на допустимите разходи: 100 000 лева. Общ бюджет на мярката: 107 569.00
Интензитет на финансовата помощ	1. За кандидати с размер на стопанствата над 8000 евро СПО: Финансовата помощ е в размер на 50 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи, като същата може да се увеличава на база общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи в следните случаи: ▪ За проекти представени от млади земеделски стопани финансовата помощ се увеличава с 10 %; ▪ За проекти с инвестиции в райони с природни и други специфични ограничения финансовата помощ се увеличава с 10 %; ▪ За проекти с дейности, подпомагани по линия на ЕПИ за селскостопанска производителност финансовата помощ се увеличава с 10 %; ▪ За проекти с инвестиции в стопанства изпълняващи ангажименти по мярка „Биологично земеделие” или сходни ангажименти по мярка 214 „Агроекологични плащания“, направление „Биологично земеделие“ от ПРСР 2007 -2013 г. финансовата помощ се увеличава с 15 %. Допълнителната финансова помощ за млади фермери се предоставя в случай, че заявлението за подпомагане е представено от кандидат на възраст от 18 години и не повече от 40 години към датата на кандидатстване за финансова помощ. Максималното комбинирано подпомагане за един проект на индивидуален бенефициент е не повече от 70 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи. Максималното комбинирано подпомагане за проекти за колективни инвестиции е не повече от 90 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи. 2. За кандидати с размер на стопанствата от 2 000 до 7 999 евро СПО: Финансовата помощ е в размер на до 60% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи. Размерът на финансовата помощ се увеличава с 10 процентни пункта, като максималното комбинирано подпомагане не може да надхвърля 80% в следните случаи: ▪ За проекти представени от млади селскостопански производители - 10 %;

	▪ За проекти с инвестиции в райони с природни и други специфични ограничения съгласно член 33 - 10 %; ▪ За проекти с дейности, подпомагани по линия на ЕПИ за селскостопанска производителност – 10 %; ▪ За проекти с инвестиции за изпълнение дейностите: - инвестиции за преработка на суровини от чувствителни сектори - инвестиции за въвеждане на нови и енергоспестяващи технологии и иновации; - инвестиции за постигане стандартите на ЕС, подпомагани по мярката, вкл. такива за намаляване на емисиите при производство на енергия от биомаса; - инвестиции за преработка на биологични суровини и производство на биологични продукти; - инвестиции за насърчаване на кооперирането и интеграцията между земеделските стопани и предприятия от преработвателната промишленост; - инвестиции, чието изпълнение води до осигуряване на устойчива заетост на територията на МИГ ЛОМ; ▪ Проекти, интегриращи хоризонталните приоритети за иновации, опазване и възстановяване на околната среда, включително биологично производство, икономия на ресурси и адаптация към климатичните промени – 10 %.									
Критерии за оценка на проекти	Предвиждат се два етапа на оценка: Първи етап: Административно съответствие и допустимост на кандидата и проектното предложение Втори етап: Техническа оценка на проекта, съгласно следните критерии за оценка и тяхната тежест: <table><tr><th></th><th>КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР</th><th>Максимален брой точки</th></tr><tr><td>1</td><td>Проекти за инвестиции за преработка на суровини от чувствителни сектори (мляко и млечни продукти, етерично-маслени и медицински култури) - над 75% от обема на преработваните суровини са от растителен или животински произход, попадащи в обхвата на чувствителните сектори</td><td>15</td></tr><tr><td>2</td><td>Проектът създава нови работни места: ▪ От 1 до 2 работни места, вкл. – 3 т. ▪ От 3 до 4 работни места, вкл. – 7 т. ▪ Над 5 работни места – 10 т. </td><td>10</td></tr></table>		КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР	Максимален брой точки	1	Проекти за инвестиции за преработка на суровини от чувствителни сектори (мляко и млечни продукти, етерично-маслени и медицински култури) - над 75% от обема на преработваните суровини са от растителен или животински произход, попадащи в обхвата на чувствителните сектори	15	2	Проектът създава нови работни места: ▪ От 1 до 2 работни места, вкл. – 3 т. ▪ От 3 до 4 работни места, вкл. – 7 т. ▪ Над 5 работни места – 10 т.	10
	КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР	Максимален брой точки								
1	Проекти за инвестиции за преработка на суровини от чувствителни сектори (мляко и млечни продукти, етерично-маслени и медицински култури) - над 75% от обема на преработваните суровини са от растителен или животински произход, попадащи в обхвата на чувствителните сектори	15								
2	Проектът създава нови работни места: ▪ От 1 до 2 работни места, вкл. – 3 т. ▪ От 3 до 4 работни места, вкл. – 7 т. ▪ Над 5 работни места – 10 т.	10								

	3	Проекти за въвеждане на нови и енергоспестяващи технологии и/или иновации в преработвателната промишленост	5
	4	Проекти за преработка на биологични суровини и производство на биологични продукти	10
	5	Проектът предлага ново за населеното място производство	5
	6	Предприятието на кандидата предвижда в бизнес плана преработката на минимум 65 % собствени или на членовете на групата/организация на производители или на предприятието суровини (зеделски продукти)	10
	7	Минимум 10 % от допустимите инвестиционни разходи са за подобряване на енергийната ефективност на предприятието	10
	8	Кандидатът не е получавал подкрепа от Общността за подобна инвестиция	10
	9	Проектът предвижда използването на местни доставчици на стоки и/или услуги – с адрес на регистрация на физическото/ юридическото лице от територията на МИГ Лом	5
		ОБЩО В случай, че две или повече проектни предложения са с еднакъв общ брой точки по критериите за оценка и за тях няма достатъчен финансов ресурс за сключване на договор, те ще бъдат допълнително приоритизирани/класирани по ред на подаване на проектните предложения в ИСУН.	80
Държавна помощ	Съгласно условията за държавна помощ по мярка 4.2. „Подкрепа за инвестиции в земеделски стопанства” в ПРСР 2014 - 2020 г.		
Мярка 3-6.4.1 (ПРСР)	Мярка 3-6.4.1. „ Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности”		
Описание на целите	Чрез мярката се цели да се развият неземеделски дейности, с потенциал за устойчиво развитие, което е свързано със създаване на заетост извън сектор земеделие. Икономическите сектори извън земеделието създават заетост, за която е характерна липсата на сезонност, присъща на земеделските сектори, в тази връзка основна цел на мярката е насърчаване на инвестиционните дейности, създаването на заетост и ускоряване диверсификацията на неземеделските дейности. Специфична цел на мярката е усвояването на потенциала за развитие на туризъм, съчетаващ природни и културни ценности.		

Обхват на мярката	Допустими са неземеделски дейности само на територията на МИГ-ЛОМ от всички сектори на икономиката с изключение на инвестиции за хазарт, финансови услуги, голф, сектори и дейности, определени за недопустими в Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 година относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз към помощта de minimis, производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за продажба. В рамките на подмярката не се финансират дейности, които водят до осъществяване на селскостопанска дейност или резултата от дейността е продукт, включен в Приложение I на Договора за функциониране на Европейския съюз.
Допустими кандидати	▪ Земеделски стопани, които минимален стандартен производствен обем на земеделското стопанство не по-малко от левовата равностойност на 2 000 евро; ▪ Микропредприятия, регистрирани като еднолични търговци или юридически лица по Търговския закон, Закона за кооперациите или Закона за вероизповеданията (при определянето на едно предприятие за микропредприятие се следва дефиницията на Препоръка 2003/361/ЕО на Комисията); ▪ Физически лица, регистрирани по Закона за занаятите. Допустими са само кандидати със седалище за ЮЛ и постоянен адрес за физическите лица на територията на МИГ.
Допустими дейности	Предоставя се подпомагане за инвестиции в неземеделски дейности, които са насочени към: 1. Развитие на туризъм (изграждане и обновяване на туристически обекти с до 20 помещения за настаняване и развитие на туристически услуги); 2. Производство или продажба на продукти, които не са включени в Приложение 1 от Договора за функциониране на Европейския съюз (независимо от вложените продукти и материали); 3. Развитие на услуги във всички сектори (например: туризъм, грижи за деца, възрастни хора, хора с увреждания, здравни услуги, счетоводство и одиторски услуги, ветеринарни дейности и услуги базирани на ИТ и др.); 4. Производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствено потребление; Проекти, с включени инвестиции за производство енергия от ВЕИ се подпомагат, ако не надхвърлят необходимото количество енергия за покриване на потребностите на предприятието; 5. Развитие на занаяти (включително предоставяне на услуги, свързани с участието на посетители в занаятчийски дейности) и други неземеделски дейности. В рамките на мярката не се финансират дейности, които водят до осъществяване на селскостопанска дейност или резултата от дейността е продукт, включен в Приложение I на ДФЕС. Не се предоставя финансова помощ за хазарт, финансови услуги, голф, сектори и дейности, определени за недопустими в Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 година, и производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за продажба.

Допустими разходи	Инвестиции в материални и нематериални дълготрайни активи: ▪ Изграждане, придобиване или подобренията на недвижимо имущество; ▪ Закупуване, включително чрез лизинг на нови машини и оборудване до пазарната стойност на активите; ▪ Общи разходи, например хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно екологичната и икономическата устойчивост, включително проучвания за техническа осъществимост; ▪ Нематериални инвестиции: придобиване и създаване на компютърен софтуер и придобиване на патенти, лицензи, авторски права и марки.						
Финансови параметри	Минимален размер на допустимите разходи: 5 000 лева. Максимален размер на допустимите разходи: 390 000 лева Общ бюджет по мярката: 1 435 795.00 лева						
Интензитет на финансовата помощ	За кандидати микропредприятия, физически лица или земеделски стопани, които имат икономически размер, измерен в стандартен производствен обем (СПО) над 8 000 евро: ▪ Финансовата помощ не може да надвишава 75% от общите допустими разходи За кандидати земеделски стопани, които имат икономически размер, измерен в стандартен производствен обем (СПО) от 2 000 до 7 999 евро: ▪ Финансовата помощ е в размер до 85% от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи. ▪ Интензитетът на подпомагане на проект за дейности, свързани с развитие на туризъм (изграждане и обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги) не може да надвишава 5 % от общите допустими разходи. Финансовата помощ се получава при спазване на правилата за „минимална помощ“ при спазване на условията на Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 година относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз към помощта de minimis.						
Критерии за оценка на проекти	Предвиждат се два етапа на оценка: Първи етап: Административно съответствие и допустимост на кандидата и проектното предложение Втори етап: Техническа оценка на проекта, съгласно следните критерии за оценка и тяхната тежест: <table><tr><td></td><td>КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР</td><td>Максимален брой точки</td></tr><tr><td>1</td><td>Инвестицията е изцяло за производствени дейности.</td><td>20</td></tr></table>		КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР	Максимален брой точки	1	Инвестицията е изцяло за производствени дейности.	20
	КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР	Максимален брой точки					
1	Инвестицията е изцяло за производствени дейности.	20					

	2	Проекти в сферата на битовите и/или техническите услуги и/или социалните услуги	15
	3	Проектът създава нови работни места: - От 1 до 2 работни места, вкл. – 5 т. - От 3 до 4 работни места, вкл. – 10 т. - Над 5 работни места – 15 т.	15
	4	Проекти, подадени от кандидати, притежаващи опит или образование в сектора, за който кандидатстват	5
	5	Собственикът и представляващия кандидата не са получавали подкрепа от ПРСР 2007 – 2013 и/или 2014 – 2020 г., независимо дали чрез кандидата или чрез друго юридическо лице в което участват.	5
	6	Проектът включва инвестиции за развитие на „зелена икономика“, в т. ч. и за технологии водещи до намаляване на емисиите	5
	7	Проекти на кандидати до 40 г. години	5
	8	Проекти на земеделски стопани жени или юридически лица, собственост на жени	5
	9	Проектът предлага уникални производства или услуги, които са знакови за идентичността на територията.	5
		ОБЩО	80
Държавна помощ	Съгласно условията за държавна помощ по мярка 6.4 „Подкрепа за инвестиции в земеделски стопанства” в ПРСР 2014 - 2020 г.		

В случай, че две или повече проектни предложения са с еднакъв общ брой точки по критериите за оценка и за тях няма достатъчен финансов ресурс за сключване на договор, те ще бъдат допълнително приоритизирани/класирани по ред на подаване на проектните предложения в ИСУН.

Мярка 4-7.2 (ПРСР)	<i>Мярка 4-7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура”</i>
Описание на целите	Основна цел на мярката е насърчаване на социалното приобщаване, намаляването на бедността и икономическото развитие на територията на МИГ чрез: - подобряване на средата и качеството на живот в населените места на територията на МИГ; - осигуряване на базови услуги на населението на МИГ-ЛОМ и достъпа до тях в сферата на образованието, здравеопазването и социалните грижи, науката и културата, водоснабдяването и канализацията,

	енергоснабдяването, транспорта, благоустройството, физическата култура, спорта и отдиха; повишаване привлекателността на територията на МИГ-ЛОМ чрез обновяване на инфраструктурата.
Обхват на мярката	Допустими са дейности само на територията на МИГ-ЛОМ и са насочени към създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура.
Допустими кандидати	- Община Лом; - Юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ), регистрирани по Закона за юридическите лица с нестопанска цел, свързани със социалната и спортната инфраструктура и културния живот; - Читалища, регистрирани по Закона за народните читалища за дейности свързани с културния живот; - МИГ-ЛОМ. Допустими са само кандидати със седалище на територията на МИГ-ЛОМ.
Допустими дейности	- Строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи общински пътища, улици, тротоари; - Изграждане, реконструкция и/или рехабилитация на водоснабдителни системи и съоръжения в агломерации с под 2 000 е.ж. в селските райони - Изграждане и/или обновяване на площи за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществени потребности от общинско значение; - Изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на социална инфраструктура за предоставяне на услуги, които не са част от процеса на деинституционализация на деца или възрастни, включително транспортни средства; - Реконструкция и/или ремонт на общински сгради, в които се предоставят обществени услуги, с цел подобряване на тяхната енергийна ефективност; - Изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на спортна инфраструктура; - Изграждане, реконструкция, ремонт, реставрация, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на обекти, свързани с културния живот, вкл. мобилни такива, вкл. и дейности по вертикалната планировка и подобряване на прилежащите пространства; - Реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на общинска образователна инфраструктура с местно значение в селските райони.
Допустими разходи	1.Строителство, реконструкция, рехабилитация, изграждане, обновяване, ремонт и/или реставрация на сгради и/или помещения и/или друга недвижима собственост, съгласно допустимите за подпомагане дейности: а) разходи, свързани с прякото изпълнение на строително-монтажните работи; б) непредвидени разходи в размер до 5% от стойността на одобрените разходи по буква „а“. 2. Закупуване на нови транспортни средства, оборудване и обзавеждане до пазарната им стойност, включително чрез финансов лизинг, съгласно допустимите за подпомагане дейности;

	3. Придобиване на компютърен софтуер, патентни и авторски права, лицензи, регистрация на търговски марки, до пазарната им стойност; 4. Разходи, свързани с проекта, в т.ч. разходи за хонорари за архитекти, инженери и консултанти, консултации за икономическа и екологична устойчивост на проекта, извършени както в процеса на подготовка на проекта преди подаване на заявлението за подпомагане, така и по време на неговото изпълнение, които не могат да надхвърлят 12 на сто от общия размер на допустимите разходи по проект.						
Финансови параметри	Минимален размер на допустимите разходи: 10 000 лева. Максимален размер на допустимите разходи: 390 000 лева. Общ бюджет на мярката: 938 784,00 лева Промяна 2021 г-Общият бюджет по мярката се увеличава с 390 000,00 лева Общ бюджет на мярката:1 328 784,00 лева						
Интензитет на финансовата помощ	(1) Финансовата помощ е в размер 100 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи за проекти, които след извършване на инвестицията не генерират нетни приходи. (2) Финансовата помощ е в размер 100 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи за проекти, които след извършване на инвестицията ще генерират нетни приходи, но размерът на допустимите за финансово подпомагане разходи за проекта не надхвърля левовата равностойност на 50 000 евро. (3) Размерът на финансовата помощ за проекти, които след извършване на инвестицията ще генерират нетни приходи се определя въз основа на анализ „разходи-ползи“. (4) Разликата между пълния размер на допустимите за финансово подпомагане разходи и размера на финансовата помощ определен въз основа на анализ „разходи-ползи“ по т. 3 се осигурява от кандидата, като участието на кандидата може да бъде само в парична форма.						
Критерии за оценка на проекти	Предвиждат се два етапа на оценка: Първи етап: Административно съответствие и допустимост на кандидата и проектното предложение Втори етап: Техническа оценка на проекта, съгласно следните критерии за оценка и тяхната тежест: <table><tr><th></th><th>КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР</th><th>Максимален брой точки</th></tr><tr><td>1</td><td>Въздействие върху населението на проекта Резултатите от проекта ще достигнат до над 200 души – 10 </td><td>10</td></tr></table>		КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР	Максимален брой точки	1	Въздействие върху населението на проекта Резултатите от проекта ще достигнат до над 200 души – 10	10
	КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР	Максимален брой точки					
1	Въздействие върху населението на проекта Резултатите от проекта ще достигнат до над 200 души – 10	10					

		Резултатите от проекта ще достигнат до 200 души – 5	
	2	Проектът съдържа мерки за повишаване на енергийната ефективност	15
	3	Проектът включва подобряване на инфраструктура за социална или културна дейност, или обществена дейност	10
	4	Проектът предвижда допълнителни съоръжения за хора с увреждания, извън законово изискуемите съгласно вида на строежа	2
	5	Проектът се реализира в населени места или територии извън общинския център	15
	6	Проектът надгражда друг вече реализиран проект	6
	7	Кандидатът е юридическо лице с нестопанска цел или Читалище	15
	8	Проектът ще създаде работни места при изпълнение на допустимите дейности /ще бъде наемана местна работна ръка/	5
		ОБЩО В случай, че две или повече проектни предложения са с еднакъв общ брой точки по критериите за оценка и за тях няма достатъчен финансов ресурс за сключване на договор, те ще бъдат допълнително приоритизирани/класирани по ред на подаване на проектните предложения в ИСУН.	78
Държавна помощ	Съгласно условията за държавна помощ по мярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура” в ПРСР 2014 - 2020 г.		
Мярка 5-7.5	Мярка 5-7.5. „Инвестиции за публично ползване в инфраструктурата за отдих, туристическа инфраструктура”		
Описание на целите	Основните цели на мярката е да подпомогне развитието на туристически дейности и атракции, както и да създаде предпоставки за опознаване на културните забележителности на територията на МИГ-ЛОМ.		
Обхват на мярката	Цялата територия на МИГ-ЛОМ.		
Допустими кандидати	- Община Лом; - Юридически лица с нестопанска цел със седалище на територията на МИГ; - МИГ-ЛОМ.		
Допустими дейности	Допустими са само дейности на територията на МИГ и са за:		

	▪ Изграждане, реконструкция, ремонт, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на туристически информационни центрове; ▪ Изграждане, реконструкция, ремонт, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на посетителски центрове за представяне и експониране на местното природно и културно наследство; ▪ Изграждане, реконструкция, ремонт, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на центровете за изкуство и занаяти с туристическа цел; ▪ Изграждане, реконструкция, ремонт и закупуване на съоръжения за туристически атракции, които са свързани с местното природно, културно и/или историческо наследство и предоставящи услуги с познавателна или образователна цел; ▪ Изграждане, реконструкция, ремонт и закупуване на съоръжения за туристическа инфраструктура (информационни табели и пътепоказатели за туристическите места и маршрути, съоръжения за безопасност, велоалеи и туристически пътеки).
Допустими разходи	1. Изграждане, включително отпускането на лизинг, или подобренията на недвижимо имущество; 2. Закупуване или вземането на лизинг на нови машини и оборудване, обзавеждане до пазарната цена на актива; 3. Общи разходи, свързани с изброените по-горе, например хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно екологичната и икономическата устойчивост; 4. Следните нематериални инвестиции: придобиването или развитието на компютърен софтуер и придобиването на патенти, лицензи, авторски права, търговски марки. Разходите по т. „3“ не трябва да надхвърлят 10% от сумата на разходите по т. „1“, „2“ и „4“. Допустими са авансови плащания в размер до 50% от публичната помощ, свързана с одобрените допустими разходи. Разходите за ДДС са допустими в случаите, когато не подлежат на възстановяване в съответствие с националното законодателство в областта на ДДС.
Финансови параметри	Минимален размер на допустимите разходи: 7 000 лева. Максималният размер на допустимите разходи: 97 791,50 лева. Общ бюджет на мярката: 97 790,00 лева
Интензитет на финансовата помощ	Финансовата помощ е в размер 100 на сто от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи за проекти, които след извършване на инвестицията не генерират нетни приходи. Финансовата помощ е в размер 100 на сто от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи за проекти, които след извършване на инвестицията ще генерират нетни приходи, но размерът на допустимите за финансово подпомагане разходи за проекта не надхвърля левовата равностойност на 50 000 евро.

	Размерът на финансовата помощ за проекти, които след извършване на инвестицията ще генерират нетни приходи се определя въз основа на анализ „разходи-ползи“.		
Критерии за оценка на проекти	Предвиждат се два етапа на оценка:		
	Първи етап: Административно съответствие и допустимост на кандидата и проектното предложение		
	Втори етап: Техническа оценка на проекта, съгласно следните критерии за оценка и тяхната тежест:		
		КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР	Максимален брой точки
	1	Проекти за развитие на интегриран туризъм	30
	2	Деятелностите по проекта се осъществяват в селата	10
	3	Проекти, които отговарят на приоритетите на общинските стратегически документи, отнасящи се до туризма (Общински план за развитие, Стратегия за туризма и др.).	10
	4	Кандидатът е Юридическо лице с нестопанска цел	20
	5	Проектът включва дейности с позитивен принос към околната среда над 50 % от инвестициите са насочени към дейности, опазващи околната среда - 10 т.	10
	6	Кандидатът не е получавал подкрепа от Общността за подобна инвестиция	10
7	Проектът предвижда използването на местни доставчици на стоки и/или услуги	5	
8	Проектът ще създаде работни места при изпълнение на допустимите дейности /ще бъде наемана местна работна ръка/	5	
	ОБЩО	100	
	В случай, че две или повече проектни предложения са с еднакъв общ брой точки по критериите за оценка и за тях няма достатъчен финансов ресурс за сключване на договор, те ще бъдат допълнително приоритизирани/класирани по ред на подаване на проектните предложения в ИСУН.		
Държавна помощ	Съгласно указанията за държавна помощ по под-мярка 7.5 „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдых, туристическа инфраструктура” от ПРСР 2014-2020 г.		

Мерки, които не са част от ПРСР 2014-2020 г., но са включени в Регламент (ЕС) №1305/2013 (финансирани от ЕЗФРСР)	
неприложимо	
Мерки, извън обхвата на мерките на Регламент (ЕС) №1305/2013 (финансирани от ЕЗФРСР)	
Мярка 6 извън ПРСР (ЕЗФРСР)	Мярка 6 „Инвестиции за проучване, развитие и популяризиране на културното, историческото и природното наследство и бит на територията на МИГ-ЛОМ”
Описание на целите	Основна цел на мярката: Насърчаване развитието на туризма, чрез инвестиции в материалното културно и природно наследство и съхранение и опазване на нематериалното културно и природно наследство. Специфична цел 1: Подкрепа на читалищните дейности и развитие на нови функции в тях, както и обогатяване на културния календар на община Лом. Специфична цел 2: Съхранение на местната идентичност и култура, чрез възстановяване, опазване и развитие на местното културно наследство и традиции, и съхранение на природното наследство. Специфична цел 3: Извършване на проучвателни, консервационно-възстановителни дейности, експониране, социализация (осигуряване на достъп) и маркетинг на обектите на културно-историческото наследство. Важен акцент в мярката ще бъдат младите хора и въвличането им в дейности по опознаване на местните традиции, опазване на нематериално културно наследство и насърчаване на екологичната култура за опазване на природното наследство.
Обхват на мярката	Територията на МИГ-ЛОМ.
Допустими кандидати	- Община Лом; - Юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ), регистрирани по Закона за юридическите лица с нестопанска цел; - Юридически лица, регистрирани по Търговския закон; - Читалища, регистрирани по Закона за народните читалища; Допустими са само кандидати със седалище на територията на МИГ-ЛОМ.
Допустими дейности	В рамките на мярката за финансиране ще са допустими дейности на територията на МИГ-ЛОМ, свързани с: - Проучване, изучаване и съхранение на местните идентичности – култура, бит, типични местни храни, типични местни продукти, музика и изобразително изкуство, история, традиционни занаяти, обичаи и ритуали, неписана и писана традиция; - Организиране и провеждане на временни и постоянни тематични изложби /етнографски, археологически, типични местни храни, типични местни продукти, занаятчийски продукти и др./, свързани с културното наследство и местните идентичности на територията;

	▪ Проучвания и изработване на материали във връзка с документиране и/или изследване, и/или промотиране на материалното и/или нематериалното културно наследство - Разработване и разпространение на видео материали; ▪ Разработване и разпространение на информационни материали (брошури, тематични изследвания, снимки, каталози и др.); ▪ Разработване и представяне на макети, възстановяване на елементи от традиционни костюми или предмети от традиционния бит; ▪ Подготовка, организация и провеждане на местни празници – събори, панаири, фестивали и др.; ▪ Подготовка за извършване на проучвания и съхранение на археологическите паметници на територията; ▪ Дейности по съхраняване, идентифициране, възстановяване и обновяване на природното и културно наследство на територията; ▪ Инвестиции в нематериално културно наследство: изследване, документиране и съхраняване на елементи от него, в т.ч. местния фолклор, опазване на мемориални и природни пространства; ▪ Дейности, насочени към развитие на спорта (спортни събития и др.); ▪ Дейности за популяризиране на културното наследство извън територията; ▪ Насърчаване на екологичната култура за опазване на природното наследство на селата.
Допустими разходи	▪ Разходи за проучвания и информационни дейности, свързани с популяризиране на нематериалното културно наследство – изработка на рекламни материали, промоционални клипове, пътеводители и други рекламни дейности, свързани с материалното културно наследство. ▪ Разходи за организация и провеждане на различни мероприятия/ събития във връзка с местни културни обичаи и традиции - /фестивали, събори, празници, обичаи/ и други, свързани с местното културно наследство, дейности за популяризиране на нематериалното културно наследство, конкурси, изложби, проучвания на местното нематериално културно наследство, в т.ч. краеведски изследвания и отпечатване на материали (дипляни, книги, пътеводители и др.), организация и провеждане на спортни събития и др., в т.ч. хонорари, средства за награден фонд, командировки, възнаграждения за лектори/ жури, канцеларски материали за целите на проекта (покани, афиши, обяви и др.) и др. ▪ Разходи за закупуване на традиционни фолклорни костюми за самодейно колективи към читалищата, работещи в сферата на съхраняване на местните традиции и обичаи. ▪ Закупуване на оборудване и обзавеждане (вкл. озвучителна и др. техника), свързано с предвидените в проектите събития. ▪ Разходи за опазване на природното наследство – меки мерки, свързани с насърчаване на екологичната култура за опазване на природното наследство – информационни кампании сред населението, организиране и провеждане на открити уроци за деца и ученици, еко-излети, семинари, клубове, кръжоци, конкурси други дейности, насочени към младите хора за повишаване на тяхната екологична култура за опазване на природното наследство, информационни и

	рекламни материали, семинари, изследвания за биоразнообразието и др. ■ Проучвания и изработване на материали във връзка с идентификация и/или документиране и/или изследване, и/или съхраняване на елементи от нематериалното културно наследство; ■ Разходи, свързани с проучване, провеждане на археологически разкопки, консервиране и/или възстановяване на паметници на културата с местно значение и осигуряване на достъп до тях; ■ Популяризиране, и съхранение на културното наследство (например провеждане на различни мероприятия във връзка с местни културни обичаи и традиции - фестивали, събори и други събития, свързани с местното културно наследство, организиране на изложби, семинари и др.); информационни дейности - реклама, плакати, статии, радио и ТВ предавания за нематериалното културно наследство; неформални способи за предаване на знанията и информацията за местното културно наследство (напр. предаване на знания и умения, техники и технологии, свързани с опазването и развитието на традиционните занаяти и др.).
Финансови параметри	За инвестиции по А. Инвестиционни - изграждането, или подобренията на недвижимо имущество: Минимален размер на допустимите разходи: 5 000 лева. Максималният размер на допустимите разходи: 100 000 лева. Общ бюджет на мярката: 195 580,00 лева
Интензитет на финансовата помощ	■ 100 % когато получател е публично лице, читалище или юридическо лице с нестопанска цел и проектът не генерира приход ; ■ 70 % когато получател е публично лице и проектът генерира приход; ■ 60 % когато получател е частно лице; ■ 70 % когато получател е частно лице и проектът е в обществена полза. При спазване на условията на Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 година, относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз към помощта „de minimis“. Размерът на финансовата помощ, която се предоставя за дейност е стойността на действителните разходи, реално извършени, платени и доказани с разходо оправдателни и платежни документи, но не повече от еквивалента на 200 000 евро за период от три последователни данъчни години. При изпълнение на проект, включващ само нестопански дейности и изпълняван от лице, регистрирано по реда на Закона за юридическите лица с нестопанска цел или по Закона за народните читалища, не се прилагат чл. 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз.
Критерии за оценка на проекти	Предвиждат се два етапа на оценка: Първи етап: Административно съответствие и допустимост на кандидата и проектното предложение

Втори етап: Техническа оценка на проекта, съгласно следните критерии за оценка и тяхната тежест:

	КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР	Максимален брой точки
1	Значимост/въздействие на проекта ▪ Проектът има регионално или надрегионално въздействие – 15 т. ▪ Проектът има местно значение – 10 т.	15
2	Проектът предвижда дейности/мерки, които предоставят възможности за нова за територията форма на използване на природните ресурси и/или културно-историческото наследство за територията на МИГ или за населеното място, в което се реализира	5
3	Проектът включва участието на лица от уязвими общности, в т.ч. роми и/или деца и младежи до 29 г. възраст и/или лица с увреждания	9
4	Дейностите по проекта пресъздават уникалните местни изделия и културното наследство по иновативен и нетрадиционен начин, отразяващ съвременните методи за анимация в туризма	8
5	Дейностите предвиждат разнообразяване на туристическите дейности или създаване на нов туристически продукт/услуга	7
6	Проектът е свързан с развитие на културен или екологичен туризъм	6
7	Проектът надгражда резултатите от предишен проект	5
8	Кандидатът е юридическо лице с нестопанска цел или Читалище	15
9	Дейностите по проекта мотивират местната общност да участва и инициира съвместни дейности, свързани с опознаването, съживяването и популяризирането на автентични местни традиции, фолклор и занаяти	5
10	Дейностите по проекта съхраняват и опазват културно-историческо наследство на територията или проучват значимостта на нови и съществуващи ценности.	10
	ОБЩО В случай, че две или повече проектни предложения са с еднакъв общ брой точки по критериите за оценка и за тях няма достатъчен финансов ресурс за сключване на договор, те ще бъдат допълнително	85

		приоритизирани/класирани по ред на подаване на проектните предложения в ИСУН.	
Държавна помощ	▪ Съгласно правилата за държавна помощ, определени в Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 г. относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз към помощта de minimis (ОВ, L 352/1 от 24 декември 2013 г.). ▪ При изпълнение на проект, който включва само нестопански дейности и се изпълнява от лице, регистрирано по реда на Закона за юридическите лица с нестопанска цел или по Закона за народните читалища), не се прилагат чл. 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз.		
<i>ОПОС 2014-2020 (ЕФРР)</i>			
неприложимо			

ОПНОИР 2014-2020 (ЕСФ)	
Мярка 7	Мярка 7 „Достъп до качествено образование, чрез интегрираните в образователната система на деца и ученици от маргинализирани общности, включително роми” (ОПНОИР: Приоритетна ос 3, Инвестиционен приоритет 9ii)
Описание на целите	Основна цел на мярката: <i>Повишаване броя на успешно интегрираните чрез образователната система деца и ученици от маргинализирани общности, включително роми.</i> Мярката цели да доведе до повишаване качеството на училищното образование в малките населени места, подобряване на достъпа до училищно образование в малките населени места и намаляване броя на необхванатите от образователната система, на отпадащите от училище и на ранно/преждевременно напусналите училище, чрез дейности за: ■ осигуряване на достъп до качествено образование в малките населени места и в трудно достъпните райони; ■ подкрепа на процеса на образователната интеграция и на социалното включване чрез оптимизиране на обособени на етнически принцип детски градини и училища в населените места с повече от една детска градина/едно училище; ■ преодоляване на негативни обществени нагласи, основани на етнически произход и културна идентичност (включително чрез провеждане на информационни кампании, насочени към недопускане на дискриминация, основана на раса, етнически произход или религиозна принадлежност). Съответствие на мярката с приоритетите на програмата, в т.ч. цел на мярката и приноса ѝ към определена специфична цел от ОПНОИР: Изпълнение на проекти по тази мярка ще се осигурят условия за: ■ равноправно интегриране на учениците в българската образователна система; ■ развиване на културната идентичност на децата и учениците; ■ подобряване на финансовите и материални условия; ■ повишаване на квалификацията на кадрите за работа в мултикултурна среда; ■ прилагане на стратегия за квалификация и преквалификация на учители и административен персонал в областта на образованието за работа в мултиетническа среда и особено на работещите с деца-билингви; ■ получаване на качествено образование в училищата в малките населени места; ■ актуализиране на учебното съдържание по общообразователните предмети с цел съхраняване на културната идентичност; ■ създаване на подходящ социално-психологически климат в обществото; ■ повишаване на мотивацията за изучаване на майчиния език. Обхватът на мярката напълно съответства и допринася за постигане на специфична цел „повишаване броя на успешно интегрираните чрез образователната система деца и ученици от маргинализирани общности,

	включително роми“ от Приоритетна ос 3 „Образователна среда за активно социално приобщаване” на ОПНОИР 2014 – 2020 г.
Обхват на мярката	1. Географски обхват на мярката: Територията на МИГ-ЛОМ. 2. Обхват на инвестициите по мярката – мярката е насочена към деца и ученици от маргинализирани общности, включително роми, като включва дейности за подобряване качеството и достъпа на до образование на тези целеви групи, което ще създаде условия за интеграция им чрез образователната система. Мярката включва дейности, които ще доведат до повишаване на качеството на училищното образование в малките населени места, подобряване на достъпа до училищно образование в малките населени места и намаляване броя на необхванатите от образователната система, на отпадащите от училище и на ранно/преждевременно напусналите училище. Проектите по мярката ще бъдат насочени към подобряване на образователната среда и ще се създаване на съвременни условия за развитие на потенциала на всяко дете във физическо, интелектуално и личностно отношение, насочени към пълноценна социална интеграция и последваща професионална реализация. Ще се цели и постигане на резултати, свързани с мотивацията на семействата от малцинствените етнически групи за включване на децата им в учебния процес, както и допълнително обучение по български език на лицата от малцинствените етнически групи, обучение на преподаватели за работа в мултикултурна среда, предоставяне на допълнителна педагогическа помощ. <i>Успешно интегрирани са такива представители на целевата група, които посещават общообразователни училища и се възползват от целия комплекс от мерки, насочен към деца в неравностойно положение, студенти и млади хора (вкл. роми).</i> 3. Специални условия, свързани с обхвата на мярката: При избора на операции трябва да се гарантира, че отпуснатите средства ще се разходват, спазвайки принципите за икономичност, ефективност и ефикасност. Инвестициите следва да допринасят за постигане на показателите на ОПНОИР. В същото време трябва да се търси връзка между заложените в проекта цели, планираните за изпълнение дейности и очаквани резултати, както и връзка между резултата и размера на разходите, необходими за постигането му. С цел постигане на интеграционен ефект от проектните дейности, са допустими разходи за деца и техните родители/настойници, които не са представители на маргинализираните групи. За определяне на децата и учениците, представители на тези групи е използвана методиката на МОН, за определяне на децата и учениците, за които съществува риск от образователно изключване и на които следва да се осигури допълнителна помощ за преодоляване на този риск. 4. Продължителността на проектите, финансирани по стратегии за BOMP от ОП НОИР, е не повече от три години за всеки отделен проект. Периодът на прилагане на подхода BOMP по ОП НОИР е 2017–2023 г.

Целеви групи	Целеви групи: Деца и ученици от маргинализирани групи, включително роми; Родители/настойници от маргинализираните групи, включително роми; Деца и техните родители/настойници, които не са представители на маргинализираните групи Идентифицирани проблеми, които мярката адресира Включването на мярката в СВОМР е наложително с оглед проблемите, пред които са изправени представителите на маргинализираните групи на територията на МИГ. Голяма част от тях са ромски семейства и лица, живеещи в селата или в обособени квартали в града с лоша инфраструктура, родителите често са безработни. Тези социално-битови характеристики оказват негативно влияние върху развитието на децата от тези общности. Често те не посещават училище или детска градина, поради икономически причини. В същото време не се осигуряват достатъчни стимули и подкрепа (извън финансовите помощи), които да задържат учениците в образователната институция. Към момента властите насочват предимно финансов ресурс за подкрепа на ромските общности, докато другите не са толкова приоритетни. Чрез мярката се предвижда да се даде възможност за социално включване и за равен шанс на всички маргинализирани деца чрез обхващането и задържането им в учебно-възпитателните институции. Мярката ще подкрепи усилията за превенция на ранното отпадане от училище, намаляване на неграмотността, изграждането на социални умения, вкл. самочувствие и съпричастност към обществото на децата в риск. Иновативни подходи при решаването на идентифицираните проблеми на целевите групи, вкл. иновативни за територията Реализацията на проекти по настоящата мярка ще бъде нов подход при решаването на идентифицираните проблеми на целевите групи, както и нов за територията подход за интеграция на децата от маргинализирани общности, вкл. ромските деца, чрез насърчаване на включването на деца както от ромски произход, така и от други етноси в един и същи проект. Мярката допуска реализацията на учебни занятия извън стандартната учебна сграда, което ще позволи на представителите на целевите групи да провеждат учебно-възпитателния си процес в среда, която може да им е по-интересна и задържащата вниманието. Използването на подходите за тематични обучения (екологични, информационни, културни и т.н.) при реализацията на проекти към СВОМР ще даде възможност на децата да учат систематизирано и по-този начин познанията им да останат по-трайни.
Допустими кандидати	▪ Община Лом; ▪ Детски градини на територията на МИГ-ЛОМ; ▪ Училища на територията на МИГ-ЛОМ. При кандидатстване с проектни предложения за партньори се допускат и юридически лица с нестопанска цел, регистрирани по ЗЮЛНЦ за осъществяване на общественополезна дейност най-малко 12 месеца преди подаването на стратегията в ИСУН.

	Важно: Партньорството е задължително за допустимите бенефициенти. Всички проектни предложения задължително се осъществяват съгласувано със стратегическите и планови документи в обхвата на стратегията за ВОМР. Кандидатите/партньори трябва да имат седалища и адрес на управление на територията на МИГ-ЛОМ.
Допустими дейности	Важно: ▪ Дейностите по мярката трябва да се изпълняват в образователни институции, в които има деца и ученици от маргинализирани групи. ▪ Допустимите дейности следва да се изпълняват за първи път или да имат допълващ и/или надграждащ ефект, спрямо подобни дейности, финансирани от националния бюджет, бюджета на ЕС и други донорски програми. 1. Дейности за подобряване на достъпа и повишаване на обхвата на децата от маргинализирани групи в системата на предучилищното образование (детски градини и училища, в които има подготвителни групи): ▪ привличане и включване на допълнителни педагогически специалисти и помощник-учители за работа с деца от тези групи; ▪ допълнително обучение по български език за децата, за които българският език не е майчин; ▪ взаимодействие с родители; ▪ допълнителна работа на педагогическите специалисти с деца от маргинализирани групи (вкл. работа през летните месеци); ▪ подобряване на материално-битовите условия в образователните институции, включително съвременно ИКТ оборудване и електронни образователни продукти; ▪ осигуряване на транспорт и хранене, когато това не се финансира от държавния или общинския бюджет; ▪ други дейности, включени в общински програми със сходен характер. 2. Дейности за подобряване на достъпа и повишаване на мотивацията на ученици от маргинализирани групи за включване в системата на професионалното образование: ▪ осигуряване на ученическо общежитие (където е възможно) ; ▪ осигуряване на хранене в професионалните гимназии; ▪ осигуряване на транспорт от местоживее до професионално училище и обратно; ▪ закупуването на учебници, учебни пособия и материали; ▪ допълнително обучение за ученици с образователни затруднения; ▪ подобряване на материално-битовите условия в професионалните гимназии и ученическите общежития, в които са настанени деца учащи в професионални гимназии, включително закупуване на съвременна ИКТ и оборудване за провеждане на практическо обучение; ▪ допълнителна работа на педагогическите специалисти с ученици от маргинализирани групи (включително през лятото);

	■ провеждане на информационни кампании за включване в системата на професионалното образование сред родителите и децата от маргинализираните групи. 3. Дейности за подобряване на достъпа до училищно образование и намаляване на процента на учениците от маргинализирани групи, преждевременно напуснали системата: ■ допълнително обучение за преодоляване на образователни трудности; ■ привличане и включване на допълнителни педагогически специалисти и помощник-учители за работа с ученици от тези групи; ■ взаимодействие с родители; ■ допълнителна работа на педагогическите специалисти с ученици от маргинализираните групи (вкл. за обхващането им в системата на образованието и за предотвратяване на преждевременното им напускане); ■ хранене в училищата, ■ закупуване на учебни материали и пособия; ■ подобряване на материално-битовите условия в училищата, включително закупуване на ИКТ; ■ други дейности, включени в общински програми със сходен характер. 4. Насърчаване общуването и съвместните изяви между деца/ученици от маргинализирани и не маргинализирани групи, обучаващи се в различни образователни институции на територията на населеното място чрез допълнителни образователни услуги (вкл. през летните месеци).
Допустими разходи	Съгласно глава 5, раздел I от ЗУСЕСИФ. I. РАЗХОДИ ЗА ПЕРСОНАЛ 1. Разходи за трудови възнаграждения и възнаграждения, определени по реда на ЗДСл на физическите лица, вкл. осигурителните вноски, начислени за сметка на осигурителя върху договореното възнаграждение, за лица, ангажирани в изпълнение на дейностите по проекта. 2. Разходи за командировки /дневни, пътни и квартирни/ на лицата, получаващи възнаграждения. 2.1. Разходи за „пътни“ на персонала, включен в точка 1. 2.2. Разходи за „дневни“ на персонала, включен в точка 1. 2.3. Разходи за „квартирни“ на персонала, включен в точка 1. 2.4. Пътни разходи за лицата от допустимите целеви групи. (извън случаите, в които е предоставен организиран транспорт) II. РАЗХОДИ ЗА МАТЕРИАЛИ 1. Разходи за канцеларски материали и офис консумативи. 2. Разходи за дидактически материали (учебна литература, помагала, учебни и спортни пособия и др.). 3. Разходи за оборудване и обзавеждане (активи на стойност под прага на същественост). Разходи за гориво (за служебен транспорт на организацията- бенефициент за изпълнение на дейности по проекта). III. РАЗХОДИ ЗА УСЛУГИ

	1. Разходи за организиран транспорт при изпълнение на дейностите по проекта, където е приложимо. 2. Режимни разходи за помещенията, в които ще се изпълняват дейности по проекта (разходи за електрически ток, студена вода, отопление, почистване и др.). 3. Разходи за изграждане на образователна ИКТ среда (окабеляване на стаи/кабинети, свързаност на сървър с компютри в мрежа и др.) в училищата и детските градини. 4. Разходи за застраховки за лицата от допустимите целеви групи, където е приложимо. 5. Разходи за хранене в детските градини и училищата. 6. Разходи за информация и комуникация. IV. РАЗХОДИ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ И УЧАСТИЕ В МЕРОПРИЯТИЯ 1. Разходи за организиране и провеждане на мероприятия за лицата от целевите групи. 2. Разходи за участие в мероприятия на лицата от целевите групи. V. НЕПРЕКИ РАЗХОДИ 1. Разходи за възнаграждения на екипа за организация и управление на проекта, включително осигурителните и здравно-осигурителните вноски за сметка на осигурителя съгласно националното законодателство. 2. Разходи за командировки на екипа за организация и управление на проекта, съгласно Наредбата за командировките в страната. 3. Разходи за канцеларски материали и офис консумативи. 4. Режимни разходи при ползване на офис за администриране на проекта (разходи за електрически ток, студена вода, отопление и др.). 5. Разходи за наем на офис за администриране на проекта
Финансови параметри	Минималният размер на общите допустими разходи за всеки проект е 50 000 лева. Максималният размер на общите допустими разходи за всеки проект е 200 000 лева. Общ бюджет на мярката: 822 030,48 лв.
Приложим режим на минимални / държавни помощи	Предоставяната по настоящата процедура безвъзмездна финансова помощ (БФП) не представлява държавна помощ (ДП) по смисъла на чл. 107 от (ДФЕС). Когато бенефициентите/партньорите, частни детски градини и училища по Закона за предучилищното и училищно образование и НПО по ЗЮЛНЦ в обществена полза, осъществяват и икономическа дейност, те следва да водят аналитична счетоводна отчетност, която еднозначно да разграничава икономическата от неикономическата дейност.
Интензитет на финансовата помощ	Максималният интензитет на помощта е 100 % от общата стойност на допустимите разходи.
Демаркация	1. Демаркация между ОПНОИР и ОПРЧР ОП НОИР ще подкрепя кандидати само от сферата на образователната система – детски градини, училища (вкл. професионални училища) и общини.

ОП РЧР подкрепя кандидати като: доставчици на социални и здравни услуги; общини и райони на общини; организации, предоставящи посреднически услуги; обучителни организации извън формалното образование; центрове за информация и професионално ориентиране извън формалното образование; читалища; неправителствени организации (НПО); социални предприятия и кооперации на хора с увреждания.

Демаркация по дейности

ОП НОИР ще подкрепя дейности по проекти на допустими кандидати, осъществявани в рамките на самия образователен процес и съпътстващите допълнителни дейности в образователните институции; дейности за подобряване на образователната среда – обзавеждане и оборудване за нуждаещите се училища, осигуряване на консумативи, материали, техника за занимателни, развлекателни, спортни, библиотечни и ИКТ дейности; дейности, улесняващи достъпа до образование на маргинализираните общности, като транспорт и хранене, където е приложимо; дейности за насърчаване на родителите като преки участници в образователния и възпитателния процес на подрастващите; дейности, подкрепящи преодоляване на негативни обществени нагласи спрямо маргинализираните групи; дейности за съвместни инициативи за различните етноси за предотвратяване отпадането от предучилищното, училищното и професионалното образование в селските и рибарските райони и териториите със специфични характеристики.

ОП РЧР ще подкрепя дейности, предоставящи „социален пакет“ за маргинализираните целеви групи и извън тях, които са извън обхвата на образователния процес и неотменно съпътстващите го допълнителни дейности в образователната система.

Демаркация по операции в рамките на ОП НОИР

Разграничително условие за кандидати с проекти по стратегии за ВОМР е, че бенефициенти и партньори, изпълняващи проекти по националните покани за операция BG05M2OP001-3.002 „Образователна интеграция на учениците от етническите малцинства и на учениците, търсещи или получили международна закрила“ на ОП НОИР и операция BG05M2OP001-3.001 „Подкрепа за предучилищното образование и подготовка на деца в неравностойно положение“ при кандидатстване с проекти по настоящата операция следва да предвидят дейности, които не съвпадат с дейностите по одобрените проекти по горесцитираните две операции, или да гарантират, че участниците от целевите групи в проектите са различни, ако проектите се застъпват в периода на изпълнение.

Бенефициенти по операцията, изпълнявана съвместно с МТСП и МРРБ „Интегрирани мерки за подобряване достъпа до образование“, при кандидатстване с проекти по настоящата операция следва да предвидят дейности, които не съвпадат с дейностите по настоящата операция, или да гарантират, че участниците от целевите групи, в проектите са различни, ако проектите се застъпват в периода на изпълнение.

	В проектите към стратегии за ВОМР по ОП НОИР следва да е посочено какви предходни проекти на бенефициентите/партньорите допълват и надграждат, спазвайки изискванията за демаркация и допълняемост, независимо по какви национални или международни програми или инструменти са реализирани, вкл. по линия на националния бюджет чрез Центъра за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства (ЦОИДУЕМ). Демаркацията с ОП РЧР по дейности, ще бъдат прецизирани в съответните насоки за кандидатстване по процедурите към СВОМР.																																				
Критерии за оценка на проекти	<i>Предвиждат се два етапа на оценка:</i> <i>Първи етап: Административно съответствие и допустимост на кандидата и проектното предложение</i> Втори етап: Техническа оценка на проекта, съгласно следните критерии за оценка и тяхната тежест:																																				
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th><th>ОБЩИ КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР</th><th>Брой точки</th></tr> <tr> <th></th><th>Раздел</th><th></th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1.</td><td>ФИНАНСОВ, ТЕХНИЧЕСКИ И АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ</td><td>Максимум 20</td></tr> <tr> <td>1.1.</td><td>Опит на кандидата и партньорите в управлението на проекти и/или в сферата на заложените дейности</td><td>Максимум 5</td></tr> <tr> <td></td><td>Реализирани повече от един проект, сходни по тип и обхват с настоящето проектно предложение, осъществени в партньорство, с видими и устойчиви резултати</td><td>5</td></tr> <tr> <td></td><td>Поне един осъществен проект, сходен по тип и обхват с настоящето проектно предложение</td><td>3</td></tr> <tr> <td></td><td>Поне 1 година опит в изпълнението на дейности, подобни на тези, включени в настоящето проектно предложение</td><td>1</td></tr> <tr> <td>1.2.</td><td>Опит на екипа за управление на проекта/ Поотделно се оценява опитът на всеки един от членовете на предложения екип като сборът от отделните оценки се дели на броя на членовете на предложения екип.</td><td>Максимум 5</td></tr> <tr> <td></td><td>Екипът за управление на проекти има повече от 3 години опит в сходни проекти и дейности</td><td>5</td></tr> <tr> <td></td><td>Екипът за управление на проекти има повече от 1 година опит в сходни проекти и дейности</td><td>3</td></tr> <tr> <td></td><td>Екипът за управление на проекти има по-малко от 1 година опит в сходни проекти и дейности</td><td>1</td></tr> <tr> <td>1.3.</td><td>Финансови възможности за реализиране на проекта</td><td>Максимум 10</td></tr> </tbody> </table>		ОБЩИ КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР	Брой точки		Раздел		1.	ФИНАНСОВ, ТЕХНИЧЕСКИ И АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ	Максимум 20	1.1.	Опит на кандидата и партньорите в управлението на проекти и/или в сферата на заложените дейности	Максимум 5		Реализирани повече от един проект, сходни по тип и обхват с настоящето проектно предложение, осъществени в партньорство, с видими и устойчиви резултати	5		Поне един осъществен проект, сходен по тип и обхват с настоящето проектно предложение	3		Поне 1 година опит в изпълнението на дейности, подобни на тези, включени в настоящето проектно предложение	1	1.2.	Опит на екипа за управление на проекта/ Поотделно се оценява опитът на всеки един от членовете на предложения екип като сборът от отделните оценки се дели на броя на членовете на предложения екип.	Максимум 5		Екипът за управление на проекти има повече от 3 години опит в сходни проекти и дейности	5		Екипът за управление на проекти има повече от 1 година опит в сходни проекти и дейности	3		Екипът за управление на проекти има по-малко от 1 година опит в сходни проекти и дейности	1	1.3.	Финансови възможности за реализиране на проекта	Максимум 10
	ОБЩИ КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР	Брой точки																																			
	Раздел																																				
1.	ФИНАНСОВ, ТЕХНИЧЕСКИ И АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ	Максимум 20																																			
1.1.	Опит на кандидата и партньорите в управлението на проекти и/или в сферата на заложените дейности	Максимум 5																																			
	Реализирани повече от един проект, сходни по тип и обхват с настоящето проектно предложение, осъществени в партньорство, с видими и устойчиви резултати	5																																			
	Поне един осъществен проект, сходен по тип и обхват с настоящето проектно предложение	3																																			
	Поне 1 година опит в изпълнението на дейности, подобни на тези, включени в настоящето проектно предложение	1																																			
1.2.	Опит на екипа за управление на проекта/ Поотделно се оценява опитът на всеки един от членовете на предложения екип като сборът от отделните оценки се дели на броя на членовете на предложения екип.	Максимум 5																																			
	Екипът за управление на проекти има повече от 3 години опит в сходни проекти и дейности	5																																			
	Екипът за управление на проекти има повече от 1 година опит в сходни проекти и дейности	3																																			
	Екипът за управление на проекти има по-малко от 1 година опит в сходни проекти и дейности	1																																			
1.3.	Финансови възможности за реализиране на проекта	Максимум 10																																			

	Кандидатът и партньорите разполагат с добри финансови възможности на база годишни финансови отчети за последните две години на стойност равна или по-висока от исканото финансиране и/или са изпълнявали проекти с бюджет от 100 000 до 200 000 евро		10
	Кандидатът и партньорите разполагат с добри финансови възможности на база годишни финансови отчети за последните две години на стойност равна или по-висока от исканото финансиране и/или са изпълнявали проекти с бюджет от 20 000 до 100 000 евро		6
	Кандидатът и партньорите разполагат с добри финансови възможности на база годишни финансови отчети за последните две години на стойност равна или по-висока от исканото финансиране и/или са изпълнявали проекти с бюджет до 15 000 евро		2
	2.	ОПИСАНИЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО	Максимум 40
	2.1.	Съответствие и принос на проектното предложение към ОП НОИР	Максимум 10
	Проектното предложение напълно съответства на целите на конкретната операция на ОП НОИР и допринася за постигането им		10
	Проектното предложение частично съответства на целите на конкретната операция на ОП НОИР и частично допринася за постигането им		6
	Проектното предложение слабо съответства на целите на конкретната операция на ОП НОИР и приноса му за постигането им не е достатъчно добре обоснован		2
	2.2.	Съответствие и принос към стратегия за ВОМР и други общински документи	Максимум 5
	Проектното предложение напълно съответства и допринася за изпълнение на Стратегията ВОМР и други общински, стратегически документи (ако са приложени такива)		5
		Проектното предложение частично съответства и частично допринася за изпълнение на Стратегията ВОМР и други общински, стратегически документи (ако са приложени такива)	3
		Проектното предложение слабо съответства на целите на конкретната операция на Стратегията ВОМР и други общински, стратегически документи (ако са приложени	1

	такива) и приноса му за постигането им не е достатъчно добре обоснован		
	2.3.	Иновативност и добри практики	Максимум 5
	Проектното предложение има ярко изразен иновативен характер и/или утвърждава добри практики		5
	Проектното предложение частично има иновативен характер и/или по-слабо прилага добри практики		3
	Проектното предложение има слабо изразен иновативен характер и/или слабо прилага добри практики		1
	2.4.	Описание на дейностите	Максимум 10
	1.Заложените дейности допринасят към задоволяване на потребности на обоснованите целеви групи 2.Заложените дейности допринасят за постигане на индикаторите за изпълнение и резултат на операцията, а където е приложимо и към специфични за територията на МИГ допълнителни индикатори 3.Заложените дейности имат иновативен характер и/или надграждащ/мултиплициращ ефект в обхвата на МИГ/МИРГ 4. Заложените дейности отговарят на капацитета на кандидата и партньорите 5. Описанието на дейностите ясно разграничава проекта от сходни по характер проекти, финансирани по ОП РЧР (например: бенефициентът ще работи с родителите в рамките на детската градина/училище като включва само такива дейности/теми, по които същите родители не са обхванати от ОП РЧР); предвидени са източници за информация, доказващи разграничението (присъствени списъци, декларации и др.)		10
	Три от горните критерии са изпълнени		6
	Един от горните критерии е изпълнен		2
	2.5.	План за действие	Максимум 5

	1.Планът за действие има времеви график, който отчита време за подготовка на дейности (вкл. процедури за избор на изпълнител)		5
	2.Планът за действие е балансиран и реалистичен съобразно спецификата на дейностите (напр. учебна година, ваканции, др.) и продължителността на проекта		
	3.Планът за действие отразява логическата връзка на целите и дейностите на проекта		
	4.Планът за действие отразява предвидимите рискове при изпълнението на проекта (напр. евентуални закъснения при процедури по ЗОП, при проверка за недопускане на финансиране на икономически дейности, проверки за двойно финансиране и за режим на държавни помощи)		
	Два от горните критерии са изпълнени		3
	Един от горните критерии е изпълнен		1
	2.6.	Целеви групи	Максимум 5
	1. Целевите групи отговарят на разработената от МОН методика (система от критерии) за определяне на децата и учениците, за които съществува риск от образователно изключване и на които следва да се осигури допълнителна помощ за преодоляване на този риск		5
	2.Целевите групи имат числови стойности		
	3.Целевите групи попадат в обхвата на операцията и работата на избраните партньори		
	Два от горните критерии са изпълнени		3
	Един от горните критерии е изпълнен		1
	3.	УСТОЙЧИВОСТ	Максимум 10
	3.1.	Мултиплициращ ефект	Максимум 5
	1.Проектът предлага възможност за мултиплициране и добавяне на стойност към съществуващи дейности и услуги		5
	2. Проектът предлага механизъм за мултиплициране – сред други групи, територии, бенефициенти/партньори		
	3.Предвидените дейности за информираност и публичност допринасят за мултиплициращ ефект от проекта		
	Два от горните критерии са изпълнени		3
	Един от горните критерии е изпълнен		1
	3.2.	Резултати	Максимум 5

	1.Финансова устойчивост след приключване на проекта		5
	2.Институционална устойчивост след приключване на проекта		
	3.Устойчивост на въздействието върху целевите групи след приключване на проекта		
	Два от горните критерии са изпълнени		3
	Един от горните критерии е изпълнен		1
	4.	БЮДЖЕТ	Максимум 30
	4.1.	Логическа обвързаност, целесъобразност и ефикасност на разходите	Максимум 10
	Налице е пълна логическа обвързаност на разходите с дейностите и насоченост към постигане на резултатите		10
	Налице е частична логическа обвързаност на разходите с дейностите и насоченост към постигане на резултатите		6
	Налице е слаба логическа обвързаност на разходите с дейностите и насоченост към постигане на резултатите		2
	4.2.	Разходите са реалистични и съобразени с пазарните цени	Максимум 10
	Планираните разходи са съобразени с количеството, качеството и своевременното изпълнение на дейностите за постигане на резултатите по пазарни цени		10
	Планираните разходи са съобразени с дейностите и резултатите без да отразяват динамиката в пазарните цени		6
	Планираните разходи са съобразени с пазарните цени, без да отразяват количеството и качеството на заложените дейности и резултати		2
	4.3.	Разходите спазват принципите за ефективност	Максимум 10
	Заложените разходи са планирани за постигане на оптимален ефект на единица разход спрямо заложените цели		10
	Заложените разходи са планирани за постигане на добър ефект на единица разходи спрямо заложените цели		6
	Заложените разходи са планирани за постигане на задоволителен ефект на единица разходи спрямо заложените цели		2
	ОБЩО		100

Минималният брой точки ПО ОБЩИТЕ КРИТЕРИИ , които трябва да събере проектно предложение е, за да е допустимо за финансиране, е както следва:

Минималният брой точки, които трябва да събере проектно предложение е, за да е допустимо за финансиране, е както следва:

- Общ брой точки: 60;
- Раздел 1. Финансов, технически и административен капацитет: 10;
- Раздел 2. Описание на дейностите и организация на изпълнението: 25;
- Раздел 3. Устойчивост: 5
- Раздел 4: Бюджет: 20

	СПЕЦИФИЧНИ КРИТЕРИИ ЗА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ	Максимален брой точки
	Дял на децата от маргинализирани групи, включени в проекта: ▪ Над 50% – 30 т. ▪ Над 30% – 20 т. ▪ Над 20% – 10 т. ▪ Под 19,99% – 0 т.	30
	Брой на децата, обучаващи се извън общинския център обхванати от проекта: ▪ Над 20 деца – 20 т. ▪ Между 10 и 19 деца – 10 т. ▪ Между 5 и 9 деца – 5 т. ▪ Под 5 деца – 0 т.	20
	Проектът предвижда работа с родители/настойници на деца от маргинализирани общности, включени в проекта.	10
	Проектът предвижда част от дейностите му да бъдат проведени извън сградата на училището/детската градина	5
	Проектът предвижда интеграция на целевите групи по нов за територията подход	5
	ОБЩО	70

ОБЩИ ИЗИСКВАНИЯ ПО МЕРКИТЕ ОТ СТРАТЕГИЯТА ЗА ВОМР ОТ ОПРЧР

Критерии	Скала на оценка	Максимален брой точки
1. Оперативен капацитет		10
1.1 Опит на <u>кандидата и партньора/партньорите</u> в управлението на проекти и/или <u>опит в изпълнение на дейности, като тези включени в проектното предложение</u> ¹ през последните 5 години: (изброяват се дейностите)		
1.1 А Опит на кандидата в управлението на проекти и/или <u>опит в изпълнение на дейности, като тези включени в проектното предложение</u> през последните 5 години		
1.1. Б Опит на партньора/партньорите в управлението на проекти и/или <u>опит в изпълнение на дейности, подобни на тези включени в проектното предложение</u> ² през последните 5 години		
1.2. Опит на законния представител на кандидата (управител, прокурист и др.)/собственика на капитала на организацията в организация, управление/изпълнение на проекти на проекти и/или в дейности като тези, включени в проектното предложение и/или управленски опит.		
2. Съответствие		15
2.1 Описание и обосновка на <u>целите на проекта</u> (оценява се връзката между заложените цели и <u>целите на процедурата, нуждите на целевите групи, както и предвидените резултати</u>)		
2.2 Описание на целевите групи по проекта и техните нужди		
3. Методика и организация		30
3.1 Съответствие на дейностите с целите и очакваните резултати		
3.2 Яснота на изпълнение на дейностите		

¹ Оценката по т.1.1 се формира като средно аритметична оценка между оценките по т. 1.1 А и т. 1.1 Б. В случай че не е предвидено участието на партньор по проекта, се взема само оценката по т. 1.1 А

² В случай че са включени повече от един партньор, оценката се формира като средно аритметична от оценките на всеки партньор.

4. Бюджет и ефективност на разходите - Ефективност, ефикасност и икономичност на разходите и структурираност на бюджета		15
5. Допълнителни специфични критерии		30
Разписани към всяка мярка		
ОБЩ, МАКСИМАЛЕН БРОЙ ТОЧКИ		100
<i>Забележка: Критериите могат да бъдат допълвани и модифицирани от МИГ, след съгласуване с УО на ОП РЧР, съобразно спецификата на съответната процедура за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. Разпределението и точкуването на критериите за оценка в рамките на всеки от разделите ще бъде определено в насоките за кандидатстване по всяка от мерките от ОП РЧР в стратегията.</i>		

ДОПУСТИМИ РАЗХОДИ ПО ПРОЕКТИТЕ, ПОЛУЧАВАЩИ ПОДКРЕПА ОТ МЕРКИТЕ ОТ ОПРЧР

Съгласно глава 5, раздел I от ЗУСЕСИФ.

I. РАЗХОДИ ЗА ПЕРСОНАЛ

1. Разходи за трудови възнаграждения и възнаграждения, определени по реда на ЗДСл на физическите лица, вкл. осигурителните вноски, начислени за сметка на осигурителя върху договореното възнаграждение, за лица, ангажирани в изпълнение на дейностите по проекта.
2. Разходи за командировки /дневни, пътни и квартирни/ на лицата, получаващи възнаграждения.

II. РАЗХОДИ ЗА МАТЕРИАЛИ

3. Разходи за материали и консумативи, необходими за осъществяването на дейностите по проекта.
4. Разходи за закупуване на оборудване и обзавеждане, необходими за осъществяването на дейностите по проекта.

III. РАЗХОДИ ЗА УСЛУГИ

5. Разходи за застраховки на придобитото обзавеждане и оборудване.
6. Разходи за наем на: зали, оборудване и други, пряко свързани и необходими за осъществяването на дейностите по проекта.
7. Разходи за организиране на събития, вкл. транспорт, кетъринг, лектори и др.
8. Разходи за дейности, свързани с осигуряване на публичност.
9. Разходи, произтичащи от договори за изработка/ услуга или договори за поръчка по реда на ЗЗД, неквалифицирани другаде, необходими за осъществяването на дейностите по проекта.

IV. НЕВЪЗСТАНОВИМ ДДС

V. НЕПРЕКИ РАЗХОДИ

10. Разходи за организация и управление на проекта – разходи, свързани с възнагражденията на персонала по администриране на проекта – ръководител на проект, технически сътрудник, счетоводител и друг експертен или технически персонал, както и административните разходи, свързани с управлението на проекта (режийни разходи, консумативи и материали, наем, разходи за командировки).
11. Невъзстановим ДДС за разходите по раздел V.

Важно: При публикуване на Насоки за кандидатстване на всяка процедура по мерките от ОП РЧР ще бъдат детайлизирани допустимите и недопустими разходи за проектите.

РЕЖИМ НА МИНИМАЛНИ/ДЪРЖАВНИ ПОМОЩИ

Мерките по ОП РЧР ще се изпълняват в съответствие с правилата за минимална помощ (правилото de minimis) по смисъла на Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 г. относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) към помощта de minimis, публикуван в Официален вестник на ЕС L 352 от 24.12.2013г. В тази връзка следва да се има предвид, че кандидати и/или партньори са недопустими да получат минимална помощ, ако попадат в забранителните режими на помощ в съответствие с Регламент (ЕС) № 1407/2013, а именно:

а) помощите, предоставяни на предприятия, които извършват дейност в сектора на рибарството и аквакултурите, обхванати от Регламент (ЕС) № 1379/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013г. относно общата организация на пазарите на продукти от риболов и аквакултури, за изменение на регламенти (ЕО) № 1184/2006 и (ЕО) № 1224/2009 на Съвета и за отмяна на Регламент (ЕО) № 104/2000 на Съвета (ОВ L 354 от 28.12.2013 г.);

б) помощите, предоставяни на предприятия, които извършват дейност в областта на първичното производство на селскостопански продукти („селскостопански продукти“ са продукти, изброени в приложение I към Договора (ДФЕС), с изключение на продуктите на рибарството и аквакултурите, включени в приложното поле на Регламент (ЕС) № 1379/2013).

Важно: Когато дадено предприятие упражнява дейност в секторите, посочени по-горе в букви а) или б) , както и в един или повече от секторите или дейностите, попадащи в допустимите сектори, съгласно Регламент (ЕС) № 1407/2013 г., то предприятието може да получи помощ само за допустимите по регламента сектори, при условие че получателят на помощта гарантира посредством подходящи средства, като например разделение на дейностите или разграничаване на разходите, че дейностите в изключените сектори (букви а и б) не се ползват от помощ de minimis, предоставена съгласно Регламент (ЕС) № 1407/2013г.

Мярка 8	Мярка 8 „Достъп до заетост на икономически неактивни и безработни лица“ Приоритетна ос 1, Инвестиционен приоритет 1.
Описание на целите	Основна цел на мярката е да създаде предпоставки за създаване на устойчива заетост за неактивни и трайно безработни лица със средно или по-ниско образование. Съответствие на мярката с приоритетите на програмата, в т.ч. цел на мярката и приноса ѝ към определена специфична цел от ОПРЧР: Мярката напълно съответства на приоритет 1 от ОПРЧР, който от своя страна допринася за изпълнението на тематични цели 8 и 10. Извършените на територията на МИГ анализи отчитат спад в нивото на безработица, но в същото време по-подробен анализ на данните показва, че голяма част от регистрираните хора в бюро по труда са продължително безработни, с ниско образование, без оглед на тяхната възраст. Това е сериозен проблем за икономическото и социално развитие в община Лом. Допустимите дейности ще подпомогнат целевите групи за реинтеграцията им на пазара на труда, чрез предоставяне на пакети от услуги за улесняване възстановяване на

	трудовете навици, мотивацията и създаването на подходящи умения, отговарящи на съвременните изисквания на бизнеса. Реализацията на проектите по мярката ще допринесе за постигането на специфични цели 1,2 и 3 на Инвестиционен приоритет 1 от ПО 1 на ОПРЧР 2014-2020.
Обхват на мярката	Територията на МИГ-ЛОМ.
Целеви групи	Целеви групи: ▪ Икономически неактивни лица между 30-54 г., извън образование и обучение (които имат средно или по-ниско образование) ▪ Безработни лица и групи в неравностойно положение на пазара на труда; Идентифицирани проблеми, които мярката адресира При анализа на територията на МИГ са отчетени множество проблеми в определените целеви групи. На първо място е проблемът с трайната безработица (58% от регистрираните в БТ нямат работа повече от 1 година). На второ място е структурата на безработните – те са предимно с ниско образование (едва 85 са с висше образование от над 2200 д.). БТ-Лом не поддържа информация по етническа принадлежност и неравностойно положение, но значителна част от регистрирани са представители на ромската общност, които по-трудно си намират работа и все още се сблъскват със стереотипите в обществото. Това налага специален подход към тях и потенциалните работодатели, за да се осъществи устойчива интеграция. Иновативни подходи при решаването на идентифицираните проблеми на целевите групи (ако са идентифицирани такива), вкл. иновативни за територията подходи (ако са идентифицирани такива) Иновативен подход при прилагането на мярката ще бъде поставянето на нуждите на индивида на първо място. Чрез стратегията ще се насърчават дейности, които акцентират върху изследване на причинно-следствените връзки между потребностите на индивида и факторите защо той е в заетост. Мярката допуска предоставянето на комплекс от услуги – психологически, мотивационни, за придобиване на компетентност, обучение и др., което не е разпространено на територията. Този подход дава възможност за по-пълноценна работа с целевите групи и постигането на устойчив резултат след приключване на дейностите по проектите.
Допустими кандидати (бенефициери и партньори)	▪ Организации, предоставящи посреднически услуги на пазара на труда; ▪ Работодатели; ▪ Община Лом; ▪ Неправителствени организации; ▪ Обучителни организации.

	Причини за избора на допустимите бенефициенти: Организациите, предоставящи посреднически услуги на пазара на труда притежават необходимия опит да бъдат връзка между търсещите работа, съобразно изискванията на бизнеса, за да бъдат допустими кандидати по мярката. Работодателите от своя страна са важен партньор за постигане целта на мярката – устойчива заетост – като и след приключване дейностите по проектите оставят на работа служителите. Чрез мярката те ще имат възможност да наемат мотивирани и обучени служители. Общината Лом може да изпълнява 2 функции по мярката – в ролята на партньор или работодател. В първия случай нейният голям опит в реализацията на сходни проекти ще бъде безценен на бенефициентите, а във втория – може да осигури заетост на хора от целевите групи. Неправителствените организации са допустим кандидат, защото част от тях работят с целевите групи, познават най-добре проблемите им и могат допълнително да ги насърчат за ангажирането им в икономическия живот на общината. Експертите в тях могат да взимат участие подходящи обучения и мотивиращи лекции. Обучителните организации са, тези които могат да предоставят качествена, структурирана и целенасочена помощ на търсещите работа.
Допустими дейности	▪ Предоставяне на посреднически услуги на пазара на труда, активиране на неактивни лица, организиране и участие в трудови борси и др. подкрепящи услуги за заетост; ▪ Професионално информиране и консултиране, вкл. по въпроси относно упражняването на трудови и осигурителни права; ▪ Психологическо подпомагане; ▪ Предоставяне на мотивационно обучение; ▪ Предоставяне на обучение за повишаване на професионалната квалификация или придобиване на нова; ▪ Предоставяне на обучение за придобиване на ключови компетентности; ▪ Осигуряване на заетост след предоставяне на посреднически услуги и/или обучение; ▪ Осигуряване на обучение по време на работа (чиракуване) и стажуване; ▪ Предоставяне на стимули за насърчаване на мобилността на търсещи работа лица от групите в неравностойно положение на пазара на труда. ▪ Предоставяне на стимули на работодатели за наемането на безработни лица от групите в неравностойно положение на пазара на труда. ▪ Работа с работодателите за преодоляване на дискриминационни нагласи при наемането на представители на уязвими групи на пазара на труда, заедно с предоставянето на посреднически услуги за работодателите; ▪ Предоставяне на обучения за придобиване на предприемачески, управленски и бизнес умения;

	Подпомагане разработването на бизнес идеи и насочване към финансиращи програми за стартиращи предприемачи, в т.ч. по ОП РЧР.
Специфични условия	Инвестициите (дейностите) предвидени в проектните предложения трябва да са насочени към придобиване на знания и създаването на подходящи умения на целевите групи, ориентирани към специфичното търсене на регионалния трудов пазар и потребностите на работодателите от работна сила с определени характеристики. Инвестициите (дейностите) предвидените в проектните предложения трябва да са насочени към постигането на дългосрочни резултати и реално включване в заетост. По мярката ще се финансират дейности за предоставяне на обучения, само ако са свързани с последваща устойчива заетост на обучените.
Допустими разходи	Разходите трябва да отговарят на общите изисквания за допустимост, поместени в гл. 5, раздел I от ЗУСЕСИФ и приложимите подзаконови нормативни актове, разпоредбите на Регламент №1303/2013, Регламент №1304/2013, Регламент №966/2012 и приложимото национално законодателство за финансовата рамка 2014-2020 (виж „Общи изисквания за мерките в Стратегията за ВОМР от ОПРЧР”, в началото на раздела).
Финансови параметри	Максималният размер на общите допустими разходи за всеки проект е 100 000 лева. Общ бюджет на мярката: 131362,74 лв.
Режим на минимални помощи	Съгласно общите изисквания за мерките в СВОМР от ОПРЧР (виж в началото на раздела)
Интензитет на финансовата помощ	Максималният интензитет на помощта е до 100 % от общата стойност на допустимите разходи.
Критерии за оценка на проекти	Критерии за техническа и финансова оценка: Указанията на управляващия орган на ОПРЧР посочват два вида критерии за избор на проекти – общите за програмата, одобрени от Комитета за наблюдение на ОПРЧР и специфични за територията допълнителни критерии. Общите критерии на програмата се прилагат при всеки избор на проекти по ОПРЧР. Те ще бъдат детайлно разписани в поканите за кандидатстване по настоящата мярка в рамките на СВОМР. Съгласно Указанията на УО на ОПРЧР, в следващата таблица са представени само специфичните за територията критерии:

СПЕЦИФИЧНИ КРИТЕРИИ ЗА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ		Максимален брой точки
1	Свързаност на проекта с друг проект от Стратегията или проектът решава проблем идентифициран като такъв при анализите на територията ▪ Проектът е свързан и допълва проект по ОПИК, ОПНОИР и/или ПРСР от Стратегията; ▪ Проектът решава проблем, идентифициран като такъв при анализите на територията; ▪ Проектът допълва други сходни проекти, реализирани на територията по мярка от ОПРЧР на национално ниво.	
2	Териториална специфика и идентичност ▪ С проекта се въвежда иновативна за територията на МИГ практика; ▪ Проектът спазва принципите на равнопоставеност.	
ОБЩ, МАКСИМАЛЕН БРОЙ ТОЧКИ		30
Мярка 9	Мярка 9 „Насърчаване и подпомагане на младежката заетост“ Приоритетна ос 1, Инвестиционен приоритет 3.	
Описание на целите	Основните цели на мярката са намаляване броя на икономически неактивните младежи извън образование и обучение и да насърчи развитието на предприемаческа инициатива у тях. Съответствие на мярката с приоритетите на програмата, в т.ч. цел на мярката и приноса ѝ към определена специфична цел от ОПРЧР: Мярката ще подпомогне младежите да намерят своята реализация на пазара на труда като самостоятелно заети или като по-мотивирани служители или работници. Реализацията на проекти по мярката ще даде възможност да се разгърне на местно ниво националния приоритет за обучение чрез работа (чиракуване), като ще стимулира изграждането на връзка между бизнеса, образователните институции и младежите. Допустимите дейности по мярката допринасят за постигането на всички специфични цели от инвестиционен приоритет 3 на ПО 1 на ОПРЧР, а именно: ▪ Специфична цел 1: Увеличаване броя на икономически неактивните младежи извън образование и обучение на възраст до 29 г. вкл., които са получили предложение за обучение, работа, стаж или обучение по време на работа (чиракуване), или са насочени към продължаване на образованието; ▪ Специфична цел 2: Увеличаване броя на безработните младежи извън образование или обучение на възраст до 29 г. (вкл.) с основна или по-ниска образователна степен, които са завършили обучение или са включени в заетост.	

	▪ Специфична цел 3: Увеличаване броя на включените в обучение, в заетост или в самостоятелна заетост безработни младежи извън образование или обучение на възраст до 29 г. вкл., които са със завършено средно или висше образование.
Обхват на мярката	Територията на МИГ-ЛОМ.
Целеви групи	Целеви групи: ▪ Икономически неактивни младежи, които не са в образование и обучение, на възраст от 15 до 29 г. вкл.; ▪ Безработни младежи на възраст между 15 и 29 г. вкл. с основна или по-ниска образователна степен; ▪ Безработни младежи на възраст между 15 и 29 г. вкл. със завършено средно или висше образование. Идентифицирани проблеми, които мярката адресира Според данните от бюро по труда в Лом 16% от регистрирани безработни са на възраст до 29 г. вкл. Младежите са едни и уязвимите групи на пазара на труда при настъпването на икономически сътресения – работодателите първи ги освобождават, поради липса на опит. В същото време те няма как да го придобият без да работят. Това ги поставя в риск от обезсърчаване още в началото на трудовия им живот и невъзможност да развият трудови навици. Чрез чиракуването този проблем ще бъде преодолян. В допълнение, провеждането на мотивационни обучения и такива, развиващи поведенческите умения ще направят младежите по-конкурентоспособни и подготвени за трудовия им живот. Иновативни подходи при решаването на идентифицираните проблеми на целевите групи (ако са идентифицирани такива), вкл. иновативни за територията подходи (ако са идентифицирани такива) Мярката е иновативна по своята същност, защото дава възможност на местните общности да насочат финансовия ресурс към най-нуждаещите се младежи. Дейностите по нея ще акцентират върху индивидуалните потребности на младежите, които са уникални по своя характер и изискват индивидуален подход. Иновативен подход за територията ще бъдат специфичните информационни кампании, уникалните техники за комуникация с младежите, които следва да се изпълняват при изпълнението на допустимите дейности.
Допустими кандидати (бенефициенти и партньори)	▪ Организации, предоставящи посреднически услуги на пазара на труда; ▪ Работодатели; ▪ Община Лом; ▪ Неправителствени организации; ▪ Обучителни организации..

	Причини за избора на допустимите бенефициенти: Организациите, предоставящи посреднически услуги на пазара на труда притежават необходимия опит да бъдат връзка между търсещите работа, съобразно изискванията на бизнеса, за да бъдат допустими кандидати по мярката. Работодателите от своя страна са важен партньор за постигане целта на мярката – устойчива заетост – като и след приключване дейностите по проектите оставят на работа служителите. Чрез мярката те ще имат възможност да наемат мотивирани и обучени служители. Общината Лом може да изпълнява 2 функции по мярката – в ролята на партньор или работодател. В първия случай нейният голям опит в реализацията на сходни проекти ще бъде безценен на бенефициентите, а във втория – може да осигури заетост на хора от целевите групи. Неправителствените организации са допустим кандидат, защото част от тях работят с целевите групи, познават най-добре проблемите им и могат допълнително да ги насърчат за ангажирането им в икономическия живот на общината. Експертите в тях могат да взимат участие подходящи обучения и мотивиращи лекции. Обучителните организации са, тези които могат да предоставят качествена, структурирана и целенасочена помощ на търсещите работа.
Допустими дейности	▪ Предоставяне на посреднически услуги на пазара на труда, организация на трудови борси и други подкрепящи услуги за заетост; ▪ Дейности за активиране на икономически неактивни младежи, които не са в образование или обучение, за включването им на пазара на труда, в т.ч. информационни кампании и събития, трудови борси, ателиета за търсене на работа и др.; ▪ Професионално информиране и консултиране; психологическо подпомагане; ▪ Предоставяне на обучение след регистрация като безработно лице - мотивационни обучения, обучение за придобиване на професионална квалификация, обучение за придобиване и усъвършенстване на ключови компетентности, обучения по предприемачество; ▪ Осигуряване на възможност за заетост, в т.ч. обучение по време на работа (чиракуване) и стажуване, след регистрация като безработно лице; ▪ Предоставяне на стимули за насърчаване на географската мобилност с цел работа; ▪ Предоставяне на стимули на работодатели за наемането на безработни младежи; ▪ Популяризиране и насърчаване стартирането и развитието на самостоятелна стопанска дейност и предприемачество; ▪ Предоставяне на обучения за придобиване на предприемачески, управленски и бизнес умения; ▪ Подпомагане разработването на бизнес идеи и насочване към финансиращи програми за стартиращи предприемачи, в т.ч. по ОПРЧР.
Специфични условия	Инвестициите (дейностите) предвидени в проектните предложения трябва да са насочени към придобиване на знания и създаването на подходящи умения на целевите групи, ориентирани към специфичното търсене на регионалния трудов пазар и потребностите на работодателите от работна

	сила с определени характеристики. Инвестициите (дейностите) предвидените в проектните предложения трябва да са насочени към постигането на дългосрочни резултати и реално включване в заетост. По мярката ще се финансират дейности за предоставяне на обучения, само ако са свързани с последваща устойчива заетост на обучените.						
Допустими разходи	Разходите трябва да отговарят на общите изисквания за допустимост, поместени в гл. 5, раздел I от ЗУСЕСИФ и приложимите подзаконови нормативни актове, разпоредбите на Регламент №1303/2013, Регламент №1304/2013, Регламент №966/2012 и приложимото национално законодателство за финансовата рамка 2014-2020 (виж „Общи изисквания за мерките в Стратегията за ВОМР от ОПРЧР”, в началото на раздела).						
Финансови параметри	Максималният размер на общите допустими разходи за всеки проект е 100 000 лева. Общ бюджет на мярката: 0						
Режим на минимални помощи	Съгласно общите изисквания за мерките в СВОМР от ОПРЧР (виж в началото на раздела)						
Интензитет на финансовата помощ	Максималният интензитет на помощта е 100 % от общата стойност на допустимите разходи.						
Критерии за оценка на проекти	Критерии за техническа и финансова оценка: Указанията на управляващия орган на ОПРЧР посочват два вида критерии за избор на проекти – общите за програмата, одобрени от Комитета за наблюдение на ОПРЧР и специфични за територията допълнителни критерии. Общите критерии на програмата се прилагат при всеки избор на проекти по ОПРЧР. Те ще бъдат детайлно разписани в поканите за кандидатстване по настоящата мярка в рамките на СВОМР. Съгласно Указанията на УО на ОПРЧР, в следващата таблица са представени само специфичните за територията критерии: <table><tr><td></td><td>СПЕЦИФИЧНИ КРИТЕРИИ ЗА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ</td><td>Максимален брой точки</td></tr><tr><td>1</td><td> Свързаност на проекта с друг проект от Стратегията или проектът решава проблем идентифициран като такъв при анализите на територията ▪ Проектът е свързан и допълва проект по ОПИК, ОПНОИР и/или ПРСР от Стратегията; ▪ Проектът решава проблем, идентифициран като такъв при анализите на територията; </td><td></td></tr></table>		СПЕЦИФИЧНИ КРИТЕРИИ ЗА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ	Максимален брой точки	1	Свързаност на проекта с друг проект от Стратегията или проектът решава проблем идентифициран като такъв при анализите на територията ▪ Проектът е свързан и допълва проект по ОПИК, ОПНОИР и/или ПРСР от Стратегията; ▪ Проектът решава проблем, идентифициран като такъв при анализите на територията;	
	СПЕЦИФИЧНИ КРИТЕРИИ ЗА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ	Максимален брой точки					
1	Свързаност на проекта с друг проект от Стратегията или проектът решава проблем идентифициран като такъв при анализите на територията ▪ Проектът е свързан и допълва проект по ОПИК, ОПНОИР и/или ПРСР от Стратегията; ▪ Проектът решава проблем, идентифициран като такъв при анализите на територията;						

		Проектът допълва други сходни проекти, реализирани на територията по мярка от ОПРЧР на национално ниво.	
	2	Териториална специфика и идентичност - С проекта се въвежда иновативна за територията на МИГ практика за работа с целевите групи; - Проектът е насочен към младежи до 29 г.; - Проектът е насочен към незавършили професионална гимназия.	
		ОБЩ, МАКСИМАЛЕН БРОЙ ТОЧКИ	30
Мярка 10	Мярка 10 „Интеграция на маргинализираните общности, в т.ч. роми, мигранти, др“ Приоритетна ос 2, Инвестиционен приоритет 1.		
Описание на целите	Основна цел на мярката: Подобряване на живота и създаване на подходящи условия за устойчивата интеграция на маргинализирани общности и социално изключени роми, при спазване на принципите на равнопоставеност и недискриминация. Съответствие на мярката с приоритетите на програмата, в т.ч. цел на мярката и приноса ѝ към определена специфична цел от ОПРЧР Финансирането по мярката ще подпомогне достъпа до образование, здравеопазване и социални услуги на представителите на маргинализирани общности, вкл. ромите и ще спомогне за преодоляване на риска от социално им изключване и дискриминация. Пряк принос към Специфичната цел на Инвестиционен приоритет 1 /ПО 2/ на ОПРЧР ще е увеличаване на броя на лицата от уязвими етнически общности, включени в заетост, образование, обучение, социални и здравни услуги с фокус върху ромите на територията на МИГ.		
Обхват на мярката	Територия на МИГ-ЛОМ		
Целеви групи	Целеви групи: - Хора, населяващи територията на МИГ в райони с проблеми, създаващи риск от бедност, социално изключване и маргинализация; - Представителите на ромската общност от територията на МИГ; - Хора в риск и/или жертва на дискриминация. Идентифицирани проблеми, които мярката адресира Основните проблеми на хората, живеещи на територията на МИГ извън общинския център са високата безработица, ниските доходи, ограничения достъп до публични услуги, териториалната сегрегация и пространствена изолация. Дори и в гр. Лом се наблюдават 4 квартала с концентрация на ромски население, които имат гореизложените характеристики. От друга страна ромите съставляват значителен дял от населението в МИГ според данните от последното преброяване на населението. Сред тях се наблюдава висока безработица, бедност, висок риск от социално изключване, ранно детско		

	отпадане от училище, затруднен достъп до здравеопазване, както и недобра грижа за децата. Иновативни подходи при решаването на идентифицираните проблеми на целевите групи (ако са идентифицирани такива), вкл. иновативни за територията подходи (ако са идентифицирани такива) Иновативен подход при решаването на културната интеграция, идентичността и по-доброто обществено приемане и засиленото участие на хората, живеещи в изолирани райони в обществен и културен живот на територията е провеждането на съвместни обучения и мулти етнически събития, включващи различни етноси в тях /турски, ромски, български и др./. Ще бъдат насърчавани иновативни подходи при провеждане на обученията, които адресират нуждите на определените целеви групи, чрез осигуряване например: по-атрактивни програми за образование и обучение, в съответствие с нуждите и очакванията на отделните участници в процеса; използване на подходи и методики, основани на ИКТ, които насърчават участието в учебния процес; по-голяма ефективност на дейностите в полза на местните общности; нови или подобрени практики, които отговарят на нуждите на целевите групи и които адресират социалното, езиковото и културното им многообразие.
Допустими кандидати (бенефициенти и партньори)	▪ Работодатели; ▪ Община; ▪ Обучителни организации; ▪ Читалища; ▪ Неправителствени организации; ▪ Доставчици на социални и здравни услуги. Причини за избора на допустимите бенефициенти Работодателите ще съдействат за включването на маргинализираните общности, вкл. ромите в стажуване, чиракуване, заетост. Общината предвид богатия ѝ досегашен опит в прилагането и изпълнението на дейностите, свързани с предоставянето на такъв тип социални услуги в общността, ще бъде основен бенефициент по направленията „Подобряване достъпа до образование” и „Подобряване достъпа до социални и здравни услуги”. Организациите, предоставящи посреднически услуги ще бъдат използвани за активиране на икономически неактивни лица; посредничество за намиране на работа и професионално информиране и консултиране. Включването на читалищата и неправителствените организации като бенефициент по мярката цели да активизира местната общност и да направи по-голямата част от обществото съпричастни в решаването на тези проблеми. Те могат да бъдат изключително полезни в укрепването на културната интеграция, идентичността и по-добро обществено приемане и засиленото ромско участие в обществен и културен живот. Обучителните организации ще бъдат бенефициент, основен партньор и доставчик необходимите обучения за маргинализираните общности, вкл. ромите и за работещия с тези групи персонал. Доставчиците на здравни и социални услуги ще предоставят съответните услуги на целевите групи.

Допустими дейности	1. Направление „Подобряване достъпа до заетост” – активиране на икономически неактивни лица; посредничество за намиране на работа; професионално информиране и консултиране; психологическо подпомагане; мотивационно обучение; предоставяне на обучение; включване в стажуване, чиракуване, заетост в т.ч. в сферата на социалната икономика; насърчаване на самостоятелната заетост и др.; 2. Направление „Подобряване достъпа до образование” – превенция на ранното отпадане от училище; интеграция в образователната система на деца и младежи; подобряване достъпа до образователни услуги за ранно детско развитие; ограмотяване на възрастни; 3. Направление „Подобряване достъпа до социални и здравни услуги” – подобряване достъпа до и предоставяне на качествени социални и здравни услуги, в т.ч. интегрирани междусекторни услуги, съгласно специфичните потребности на целевата група; предоставяне на индивидуални консултации и социално-здравна медиация на представителите на целевите групи; повишаване информираността относно социалните и здравните им права; насърчаване семейното планиране и отговорното родителство; повишаване здравната култура и др.; 4. Направление „Развитие на местните общности и преодоляване на негативните стереотипи” – планиране, управление, наблюдение и оценка на инициативи за социално-икономическа интеграция на социално изключени хора, групи и маргинализирани общности и за общностно развитие; общностни дейности за промяна на практики, имащи негативно влияние върху социалното включване; подкрепа за включване на целевите групи в процесите на формиране и изпълнение на национални и местни политики; инициативи за преодоляване на стереотипи; инициативи за популяризиране на културната идентичност на етнически общности, вкл. в сферата на традиционните дейности и талантите (занаяти и изкуства). Иновативни подходи при решаването на идентифицираните проблеми на целевите групи (ако са идентифицирани такива), вкл. иновативни за територията подходи (ако са идентифицирани такива) Иновативен подход при решаването на културната интеграция, идентичността и по-добро обществено приемане и засиленото участие на хората, живеещи в изолирани райони в обществения и културен живот на територията е провеждането на съвместни обучения и мулти етнически събития, включващи различни етноси в тях /турски ромски, български и др./. Ще бъдат насърчавани иновативни подходи при провеждане на обученията, които адресират нуждите на определените целеви групи, чрез осигуряване например: по-атрактивни програми за образование и обучение, в съответствие с нуждите и очакванията на отделните участници в процеса; използване на подходи и методики, основани на ИКТ, които насърчават участието в учебния процес; по-голяма ефективност на дейностите в полза на местните общности; нови или подобрени практики, които отговарят на нуждите на целевите групи и които адресират социалното, езиковото и културното им многообразие.
Специфични условия	Проектите по тази мярка следва да допринасят за постигане на целите на основните стратегически документи: Национална стратегия на Р България за интегриране на ромите, Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020 г. и общинската стратегия в областта на социалните услуги.

Допустими разходи	Разходите трябва да отговарят на общите изисквания за допустимост, поместени в гл. 5, раздел I от ЗУСЕСИФ и приложимите подзаконови нормативни актове, разпоредбите на Регламент №1303/2013, Регламент №1304/2013, Регламент №966/2012 и приложимото национално законодателство за финансовата рамка 2014-2020 (виж „Общи изисквания за мерките в Стратегията за ВОМР от ОПРЧР”, в началото на раздела).										
Финансови параметри	Максималният размер на общите допустими разходи за всеки проект е 100 000 лева. Общ бюджет на мярката: 87 848,86 лв.										
Режим на минимални помощи	Съгласно общите изисквания за мерките в СВОМР от ОПРЧР (виж в началото на раздела)										
Интензитет на финансовата помощ	Максималният интензитет на помощта е до 100 % от общата стойност на допустимите разходи.										
Критерии за оценка на проекти	Критерии за техническа и финансова оценка: Указанията на управляващия орган на ОПРЧР посочват два вида критерии за избор на проекти – общите за програмата, одобрени от Комитета за наблюдение на ОПРЧР и специфични за територията допълнителни критерии. Общите критерии на програмата се прилагат при всеки избор на проекти по ОПРЧР. Те ще бъдат детайлно разписани в поканите за кандидатстване по настоящата мярка в рамките на СВОМР. Съгласно Указанията на УО на ОПРЧР, в следващата таблица са представени само специфичните за територията критерии: <table border="1"> <thead> <tr> <th></th><th>СПЕЦИФИЧНИ КРИТЕРИИ ЗА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ</th><th>Максимален брой точки</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td><td> Свързаност на проекта с друг проект от Стратегията или проектът решава проблем идентифициран като такъв при анализите на територията ▪ Проектът е свързан и допълва проект по ОПИК, ОПНОИР и/или ПРСР от Стратегията; ▪ Проектът решава проблем, идентифициран като такъв при анализите на територията; ▪ Проектът допълва други сходни проекти, реализирани на територията по мярка от ОПРЧР на национално ниво. </td><td></td></tr> <tr> <td>2</td><td> Териториална специфика и идентичност ▪ Проектът е насочен към потребностите на местния бизнес; ▪ С проекта се въвежда иновативна за територията на МИГ практика; </td><td></td></tr> </tbody> </table>			СПЕЦИФИЧНИ КРИТЕРИИ ЗА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ	Максимален брой точки	1	Свързаност на проекта с друг проект от Стратегията или проектът решава проблем идентифициран като такъв при анализите на територията ▪ Проектът е свързан и допълва проект по ОПИК, ОПНОИР и/или ПРСР от Стратегията; ▪ Проектът решава проблем, идентифициран като такъв при анализите на територията; ▪ Проектът допълва други сходни проекти, реализирани на територията по мярка от ОПРЧР на национално ниво.		2	Териториална специфика и идентичност ▪ Проектът е насочен към потребностите на местния бизнес; ▪ С проекта се въвежда иновативна за територията на МИГ практика;	
	СПЕЦИФИЧНИ КРИТЕРИИ ЗА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ	Максимален брой точки									
1	Свързаност на проекта с друг проект от Стратегията или проектът решава проблем идентифициран като такъв при анализите на територията ▪ Проектът е свързан и допълва проект по ОПИК, ОПНОИР и/или ПРСР от Стратегията; ▪ Проектът решава проблем, идентифициран като такъв при анализите на територията; ▪ Проектът допълва други сходни проекти, реализирани на територията по мярка от ОПРЧР на национално ниво.										
2	Териториална специфика и идентичност ▪ Проектът е насочен към потребностите на местния бизнес; ▪ С проекта се въвежда иновативна за територията на МИГ практика;										

		Основната целева група на проекта, включва трайно безработни лица (над 1 година), които представляват повече от 50 % от целевата група на проекта.	
		ОБЩ, МАКСИМАЛЕН БРОЙ ТОЧКИ	30
Мярка 11	Мярка 11 „Активно включване на най-отдалечените от пазара на труда, подкрепа за семейства с деца“ Приоритетна ос 2, Инвестиционен приоритет 2.		
Описание на целите	Основна цел на мярката: Прилагане на нови подходи за повишаване качеството на живот на уязвимите групи и превенция на социалното изключване и преодоляване на неговите последици. Съответствие на мярката с приоритетите на програмата, в т.ч. цел на мярката и приноса ѝ към определена специфична цел от ОПРЧР: Целта на мярката е в синхрон с основните стратегически документи на България и с Инвестиционен приоритет 2 /ПО 2/ на ОПРЧР 2014-2020 г., целящи създаването на условия за пълноценна интеграция на хората с увреждания. Реализацията на мярката на територията на МИГ ще има пряк принос за: - увеличаване на броя на членове на семейства с деца /включително с увреждания/, които са започнали да търсят работа или са в заетост, след предоставени интегрирани мерки за социално включване. /Специфична цел 1 на ИП 2/. - увеличаване на броя на хората с увреждания, които са започнали да търсят работа или са заети, чрез предоставяне на социални и здравни услуги, вкл. чрез интегрирани мерки за хора с увреждания и техните семейства. /Специфична цел 2 на ИП 2/.		
Обхват на мярката	Територията на МИГ-ЛОМ		
Целеви групи	Целеви групи: - Семейства с деца, вкл. с увреждания; - Деца в риск; - Хора с увреждания и техните семейства; - Възрастни в риск; - Служители на доставчици на социални и здравни услуги Идентифицирани проблеми, които мярката адресира За самотните родители и многодетните семейства и семействата с деца като цяло, рискът от изпадане в бедност е изключително голям. Причините за това са липсата на трудови доходи, продължителното време, прекарано в отглеждане на децата, особено такива с увреждания, което от своя страна обуславя затруднения при съвместяването на семейния и професионалния живот на родителите, особено за жените и ги води до социално изключване и икономическа изолация. Хората с увреждания и възрастните хора в риск все още се нуждаят от диференцирани и целенасочени действия за разширяване на		

	възможностите им за независим и самостоятелен живот и повишаване на мотивацията и възможностите за участие в заетост. Служителите на доставчици на социални и здравни услуги се нуждаят от повишаване на тяхната квалификация и умения за работа с целевите групи.
Допустими кандидати (бенефициенти и партньори)	▪ Неправителствени организации; ▪ Организации, предоставящи посреднически услуги на пазара на труда; ▪ Обучителни организации; ▪ Доставчици на социални услуги; ▪ Доставчици на здравни услуги; ▪ Работодатели; ▪ Община Лом. Причини за избора на допустимите бенефициенти Доставчиците на социални услуги, НПО, доставчиците на здравни услуги и организациите предоставящи посреднически услуги ще бъдат основни бенефициенти при предоставянето на социалните услуги. Те ще бъдат и основна целева група при реализацията на дейности, свързани с повишаване на квалификацията на персонала, зает с изпълнение на дейности по проектите. Община Лом ще бъде и бенефициент и партньор по мярката, имайки в предвид богатия ѝ досегашен опит в прилагането и изпълнението на дейности, свързани с предоставянето на такъв тип социални услуги в общността. От своя страна обучителните организации ще предоставят услуги по обучения за повишаване на квалификацията на персонала, предоставящ тези услуги и участващ в дейностите по проектите. Работодателите са посочени като бенефициент за реализация на дейности, свързани с подобряване достъпа до заетост на хората с увреждания и други уязвими групи. Освен това голяма част от тях се нуждаят от информиране за техните възможности и за позитивната им роля в обществото при решаването на проблемите. Включването на неправителствените организации като бенефициенти цели активизиране и привличане на по-голям част от местната общност в решаването на проблемите в тази сфера, както разчупване на натрупаните стереотипи.
Допустими дейности	▪ Предоставяне на услуги за семейства с деца (включително деца с увреждания), услуги по превенция (семеино консултиране, превенция на изоставянето и други) и на подкрепящи услуги, в т.ч. интегрирани междусекторни услуги в общността или в семейна среда; ▪ Подобряване достъпа до заетост на хората с увреждания и други уязвими групи, чрез интегрирани комплексни мерки и предоставяне на подкрепящи услуги, вкл. в общността; ▪ Подобряване достъпа до здравеопазване и промоция на здравето, в т.ч. чрез целеви действия, насочени към уязвими групи; ▪ Местни социални дейности за социално включване. Иновативни подходи при решаването на идентифицираните проблеми на целевите групи (ако са идентифицирани такива), вкл. иновативни за територията подходи (ако са идентифицирани такива) По проектите ще се насърчават иновативни начини и интегриран подход за предоставяне на социалните услуги за целевите групи /напр. предвижда се

	индивидуален формат на работа, насочен към превантивни мерки, изразяващи се в психо-социална подкрепа, семейно консултиране, информирание и здравни съвети, предоставяне на мобилна социална услуга за целевите групи и др./.		
Специфични условия	Проектите по тази мярка следва да предвиждат прилагането на интегриран подход. Проектите трябва да допринасят за постигането на целите на основните стратегически документи: Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020 г. и Националната стратегия за дългосрочна грижа.		
Допустими разходи	Разходите трябва да отговарят на общите изисквания за допустимост, поместени в гл. 5, раздел I от ЗУСЕСИФ и приложимите подзаконови нормативни актове, разпоредбите на Регламент №1303/2013, Регламент №1304/2013, Регламент №966/2012 и приложимото национално законодателство за финансовата рамка 2014-2020 (виж „Общи изисквания за мерките в Стратегията за ВОМР от ОПРЧР”, в началото на раздела).		
Финансови параметри	Максималният размер на общите допустими разходи за всеки проект е 100 000 лева. Общ бюджет на мярката: 0 лв.		
Режим на минимални помощи	Съгласно общите изисквания за мерките в СВОМР от ОПРЧР (виж в началото на раздела)		
Интензитет на финансовата помощ	Максималният интензитет на помощта е 100 % от общата стойност на допустимите разходи.		
Критерии за оценка на проекти	Критерии за техническа и финансова оценка:		
	Указанията на управляващия орган на ОПРЧР посочват два вида критерии за избор на проекти – общите за програмата, одобрени от Комитета за наблюдение на ОПРЧР и специфични за територията допълнителни критерии. Общите критерии на програмата се прилагат при всеки избор на проекти по ОПРЧР. Те ще бъдат детайлно разписани в поканите за кандидатстване по настоящата мярка в рамките на СВОМР.		
	Съгласно Указанията на УО на ОПРЧР, в следващата таблица са представени само специфичните за територията критерии:		
		СПЕЦИФИЧНИ КРИТЕРИИ ЗА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ	Максимален брой точки
	1	Свързаност на проекта с друг проект от Стратегията или проектът решава проблем идентифициран като такъв при анализите на територията ▪ Проектът е свързан и допълва проект по ОПИК, ОПНОИР и/или ПРСР от Стратегията;	

		▪ Проектът решава проблем, идентифициран като такъв при анализите на територията; ▪ Проектът допълва други сходни проекти, реализирани на територията по мярка от ОПРЧР на национално ниво.	
	2	Териториална специфика и идентичност ▪ С проекта се въвежда иновативна за територията на МИГ практика; ▪ Проектът включва интегрирани мерки, насочени към социално включване.	
		ОБЩ, МАКСИМАЛЕН БРОЙ ТОЧКИ	30
Мярка 12	Мярка 12 „По-добър достъп до устойчиви услуги на достъпна цена, вкл. здравни и социални услуги – интегриран подход“ Приоритетна ос 2, Инвестиционен приоритет 3.		
Описание на целите	Основна цел на мярката: Развитие на между секторни услуги за хора с увреждания, включващи рехабилитация, трудо терапия, както и към социални и здравни услуги в общността, в подкрепа на социалното им включване. Съответствие на мярката с приоритетите на програмата, в т.ч. цел на мярката и приноса ѝ към определена специфична цел от ОПРЧР: Целта ще се реализира в съответствие с Инвестиционен приоритет №3 /ПО 2/, Специфична цел 1 „Подобряване на достъпа на хора с увреждания и хора над 65 г. в невъзможност за самообслужване до услуги за социално включване и здравеопазване“ на ОПРЧР.		
Обхват на мярката	Територията на МИГ-ЛОМ		
Целеви групи	Целеви групи: ▪ Хора с увреждания; хора над 65 г. в невъзможност за самообслужване; ▪ Възрастни в риск; ▪ Лица, заети в специализираните институции; ▪ Служители на доставчици на социални и здравни услуги. Идентифицирани проблеми, които мярката адресира Възрастовата структура на населението на МИГ-ЛОМ показва неговото застаряване, което в дългосрочен план е предпоставка за множество социални и икономически проблеми. Мярката ще даде възможност за осъществяването на превантивни действия, насочени към възрастните хора и техните проблеми. Основните затруднения на хората над 65 г., хората с увреждания и възрастните в риск са свързани с невъзможността им да организират самостоятелно бита си и ежедневните си дейности, както и липсата на социални контакти. Те имат необходимост от предоставяни в домашна среда социални и здравни услуги. Лицата, работещи в специализираните институции и служители на доставчици на социални и здравни услуги имат нужда от повишаване на своята квалификация, опит и умения за работа в тази среда.		

Допустими кандидати (бенефициенти и партньори)	▪ Неправителствени организации; ▪ Организации, предоставящи посреднически услуги на пазара на труда; ▪ Обучителни организации; ▪ Доставчици на социални и здравни услуги; ▪ Община Лом; ▪ Работодатели Причини за избора на допустимите бенефициенти: Община Лом е основният бенефициент по мярката, имайки в предвид богатия ѝ досегашен опит в прилагането и изпълнението на дейностите, свързани с предоставянето на такъв тип социални услуги в общността. Доставчиците на социални услуги, НПО, и организациите предоставящи посреднически услуги ще бъдат един от основните партньори на общината при предоставянето на социалните услуги. Те ще бъдат и основни бенефициенти за реализацията на дейности, свързани с повишаване на квалификацията на персонала, зает с изпълнение на дейности по проектите. Обучителните организации ще предоставят услуги по обучения за повишаване на квалификацията на персонала. Основната роля на неправителствения сектор е като партньор по реализацията на проектните предложения и цели активизиране и привличане на по-голяма част от обществото да бъде съпричастна към проблемите на групите в неравностойно положение и със специални потребности.
Допустими дейности	▪ Предоставяне на подкрепящи услуги, в т.ч. интегрирани междусекторни услуги в общността или в домашна среда; услуги за ранно детско развитие; услуги за превенция и ранна интервенция за деца, услуги за възрастни хора (включително самотно живеещи хора над 65 г. в невъзможност за самообслужване), за хора с увреждания и други уязвими групи от населението; ▪ Развитие на приемна грижа и други превантивни и алтернативни форми на грижа и услуги; ▪ Подобряване достъпа до здравеопазване и промоция на здравето, в т.ч. чрез целеви действия, насочени към деца, младежи и уязвими групи; ▪ Местни социални дейности за социално включване; ▪ Развитие на услуги акцентиращи върху мобилната работа с целевите групи; ▪ Услуги, осигуряващи подкрепа за заетост за хора с увреждания. Иновативни подходи при решаването на идентифицираните проблеми на целевите групи (ако са идентифицирани такива), вкл. иновативни за територията подходи (ако са идентифицирани такива) Мярката е иновативна по своята същност. Възрастните хора и лицата с увреждания ще имат гарантирана възможност за избор на услуги и ще бъдат подпомагани при вземане на решение коя е услугата, която в максимална степен отговаря на техните потребности. Ще бъде насърчавано и предоставянето на мобилни услуги и създаването на мобилни социални групи.
Специфични условия	Проектите трябва да допринасят за постигане на целите на основните стратегически документи: Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020 г., Национална стратегия „Визия

	за деинституционализация на децата в България”, „Националната стратегия за дългосрочна грижа” и общинските стратегии за социални услуги.										
Допустими разходи	Разходите трябва да отговарят на общите изисквания за допустимост, поместени в гл. 5, раздел I от ЗУСЕСИФ и приложимите подзаконови нормативни актове, разпоредбите на Регламент №1303/2013, Регламент №1304/2013, Регламент №966/2012 и приложимото национално законодателство за финансовата рамка 2014-2020 (виж „Общи изисквания за мерките в Стратегията за ВОМР от ОПРЧР”, в началото на раздела).										
Финансови параметри	Максималният размер на общите допустими разходи за всеки проект е 391 166 лева. Общ бюджет по мярката: 762 996,46 лв.										
Режим на минимални помощи	Съгласно общите изисквания за мерките в СВОМР от ОПРЧР (виж в началото на раздела)										
Интензитет на финансовата помощ	Максималният интензитет на помощта е до 100 % от общата стойност на допустимите разходи.										
Критерии за оценка на проекти	Критерии за техническа и финансова оценка:										
	Указанията на управляващия орган на ОПРЧР посочват два вида критерии за избор на проекти – общите за програмата, одобрени от Комитета за наблюдение на ОПРЧР и специфични за територията допълнителни критерии. Общите критерии на програмата се прилагат при всеки избор на проекти по ОПРЧР. Те ще бъдат детайлно разписани в поканите за кандидатстване по настоящата мярка в рамките на СВОМР.										
	Съгласно Указанията на УО на ОПРЧР, в следващата таблица са представени само специфичните за територията критерии:										
	<table><tr><th></th><th>СПЕЦИФИЧНИ КРИТЕРИИ ЗА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ</th><th>Максимален брой точки</th></tr><tr><td>1</td><td>Свързаност на проекта с друг проект от Стратегията или проектът решава проблем идентифициран като такъв при анализите на територията ▪ Проектът е свързан и допълва проект по ОПИК, ОПНОИР и/или ПРСР от Стратегията; ▪ Проектът решава проблем, идентифициран като такъв при анализите на територията; ▪ Проектът допълва други сходни проекти, реализирани на територията по мярка от ОПРЧР на национално ниво. </td><td></td></tr><tr><td>2</td><td>Териториална специфика и идентичност</td><td></td></tr></table>		СПЕЦИФИЧНИ КРИТЕРИИ ЗА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ	Максимален брой точки	1	Свързаност на проекта с друг проект от Стратегията или проектът решава проблем идентифициран като такъв при анализите на територията ▪ Проектът е свързан и допълва проект по ОПИК, ОПНОИР и/или ПРСР от Стратегията; ▪ Проектът решава проблем, идентифициран като такъв при анализите на територията; ▪ Проектът допълва други сходни проекти, реализирани на територията по мярка от ОПРЧР на национално ниво.		2	Териториална специфика и идентичност		
	СПЕЦИФИЧНИ КРИТЕРИИ ЗА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ	Максимален брой точки									
1	Свързаност на проекта с друг проект от Стратегията или проектът решава проблем идентифициран като такъв при анализите на територията ▪ Проектът е свързан и допълва проект по ОПИК, ОПНОИР и/или ПРСР от Стратегията; ▪ Проектът решава проблем, идентифициран като такъв при анализите на територията; ▪ Проектът допълва други сходни проекти, реализирани на територията по мярка от ОПРЧР на национално ниво.										
2	Териториална специфика и идентичност										

	- С проекта се въвежда иновативна за територията на МИГ практика; - Проектът предвижда интегрирани дейности, насочени към целевите групи.	
	ОБЩ, МАКСИМАЛЕН БРОЙ ТОЧКИ	30
<i>ОПИК (ЕФРР)</i>		
Мярка 13	Мярка 13 „Подобряване на капацитета за растеж на МСП на територията на МИГ-ЛОМ“ (Приоритетна ос 2, Инвестиционен приоритет 2.2)	
Описание на целите	Основната цел на мярката е повишаване конкурентоспособността на МСП, чрез подобряване на производствените процеси в тях и инвестиции в дълготрайни материални и нематериални активи, въвеждане на водещи технологични решения и подобряване на съществуващите продукти и услуги. Съответствие с приоритетите на програмата, в т.ч. цел и принос към определена специфична цел на ОПИК 2014-2020 Чрез изпълнение на проекти по настоящата мярка се очаква да бъде постигнат трансфер на знания и технологии на местно ниво чрез инвестиции за повишаване на капацитета на малките и средни предприятия на територията на МИГ. Чрез дейностите се цели пазарно развитие на предприятията и повишаване производителността на труда на територията. Целите на мярката и очакваните резултати от изпълнението на проекти по нея изцяло съответства на Приоритетна ос 2 „Предприемачество и капацитет за растеж“, в рамките на Тематична цел 3 „Повишаване на конкурентоспособността на местните икономики и възможности за създаване на местен бизнес, вкл. чрез диверсификация и алтернативни дейности“. Инвестициите в ДМА и ДНА за повишаване на производствения капацитет на предприятията, ще създадат по-добри възможности за реализация на МСП на високо-конкурентни пазари, ще създадат конкурентни предимства и засилване на експортния потенциал на предприятията. Чрез развитието на управленския капацитет и използването на информационни и комуникационни технологии и услуги ще се подобрят експортните предимства на предприятия на територията на МИГ и ще се стимулира по-активното им включване във вериги за добавяне на стойност на международните пазари. Това ще осигури устойчивост на предприятията, което от своя страна ще има пряко положително въздействие върху икономическия облик на двете общини и развитието им. Предвидените дейности изцяло съответстват на местните потребности и идентифицираните нужди на предприятията, най-вече в преработвателната промишленост на територията на МИГ.	
Обхват на мярката	Територията на МИГ-ЛОМ Съответствие с идентифицираните проблеми на територията и специфика по отношение на обхванатата територия: При анализа на територията е отчетен малък брой на малките и средни предприятия, част от които се характеризират с ниска ефективност на производството и амортизирани материални активи. Това се явява пречка пред	

	икономическото развитие на общината. Според категоризацията на НСНМСП, най-много предприятия попадат в категорията „нискотехнологични и средно нискотехнологични промишлени производства“, като голяма част от тях действат в сферата на производството на дървен материал, както производство неклассифицирано другата. По време на срещите при разработването на стратегията представителите на МСП очертаха основните проблеми, с които се сблъскват и че изпитват затруднения да бъдат конкурентоспособни, особено на чуждите фирми, дължащо се най-вече на човешкия фактор и амортизираното технологично оборудване. Произведената продукция от предприятията в сектора на индустрията през 2015 г. е 81 151 хил.лв. Нейната стойност е нараснала с 2 415 хил.лв. в сравнение с 2013 г., което е пренебрежимо малко и е признак на сравнително запазване на производството в сектора.
Целеви групи	Малки и средни предприятия съгласно Националната стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия 2014-2020, регистрирани на територията на МИГ. <i>Идентифицирани проблеми, които мярката адресира</i> Ниска степен на внедряване на усъвършенствани технологии за производство, оптимизация на производствения процес и производствените вериги, намаляване на използваните ресурси и респективно себестойността на продуктите за формиране на конкурентни предимства и устойчиво пазарно присъствие на предприятията. <i>Иновативни подходи при решаването на идентифицираните проблеми на целевите групи (ако са идентифицирани такива), вкл. иновативни за територията подходи (ако са идентифицирани такива).</i> Реализацията на проекти по настоящата мярка ще бъде нов за територията подход за подобряване на конкурентоспособността и експортния потенциал на бизнеса. <i>Очакван принос:</i> ▪ Подобряване на конкурентоспособността на МСП - чрез внедрени технологии за подобряване на производствения процес, постигане на по-висока производителност, намаляване на производствените разходи и оптимизиране на производствената верига, съответно повишаване на добавената стойност и активно включване във всички етапи на веригата за добавяне на стойност. ▪ Подобряване на капацитета на МСП за работа в интензивно конкурентни пазари, с повишаване на конкурентоспособността, чрез подобряване, поддържане и гарантиране на качеството на реализираните продукти/процеси/услуги и осигуряване на обективни гаранции за качество и ползване на добри производствени практики, както и чрез развитие и укрепване на управленския капацитет. ▪ Подобряване на капацитета на МСП за правене на конкурентен и устойчив на динамично развиващите се пазари бизнес, чрез повишаване и подобряване на използването на ИКТ и услуги, и оптимизиране на процесите за управление на бизнеса.

Допустими кандидати	Кандидатите трябва да отговарят на следните условия: <i>1/ Са търговци по смисъла на Търговския закон или Закона за кооперациите.</i> <i>2/ Отговарят на изискванията за малко или средно предприятие съгласно Закона за малките и средни предприятия.</i> <i>3/ Развиват своята основна икономическа дейност и дейността, за която кандидатстват в една от определените в Националната стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия 2014-2020 групи сектори на икономическа дейност съгласно тяхната технологична интензивност, както следва:</i> ▪ Високотехнологични и средно високотехнологични промишлени производства (кодове от сектор С „Преработваща промишленост“); ▪ Интензивни на знание услуги (кодове от сектор J „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения“ и M72 „Научноизследователска и развойна дейност“); ▪ Нискотехнологични и средно нискотехнологични промишлени производства (кодове от сектор С „Преработваща промишленост“). Конкретните кодове на основна икономическа дейност, които попадат в посочените сектори, са подробно описани по-горе в част СПЕЦИФИЧНИ УСЛОВИЯ ЗА МЕРКИ ОТ ОПИК 2014 - 2020, ФИНАНСИРАНИ ОТ ЕФРР от настоящата Стратегия за ВОМР. <i>За да удостоверят, че осъществяват основната си икономическа дейност в допустимите сектори, кандидатите следва да представят към проектните предложения актуално Удостоверение за код на основната икономическа дейност, издадено от Националния статистически институт (въз основа на данните за последната приключила финансова година).</i> Не могат да участват в процедурата за подбор на проекти и не могат да получат безвъзмездна финансова помощ кандидати, които попадат в забранителните режими на Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 г.
Допустими дейности	Подкрепа за общи производствени инвестиции за подобряване на производствения капацитет за растеж чрез ефективното и ефикасно използване на факторите на производство и чрез изграждането на възможности за възприемане и адаптиране на европейски и международни знания и технологии. Дейностите трябва да са насочени към: ▪ повишаване на производителността; и/или ▪ ефективното и ефикасно използване на факторите на производство (човешки капитал, природни ресурси и технологии) чрез внедряване на нови технологии/практики/методи/системи за подобряване на ресурсната ефективност и ефикасност в производствения процес; и/или ▪ подобряване на производствените процеси чрез инвестиции в дълготрайни материални и нематериални активи; и/или ▪ въвеждане на водещи технологични решения и/или реинженеринг на процеси, вкл. чрез въвеждане на добри практики/технологични методи/технологии/процеси за намаляване консумацията на природни ресурси, безотпадни технологии, оползотворяване на вторични суровини и производствените отпадъци, регенериране и др; и/или

- разширяване на производството чрез добавяне на нови характеристики или подобряване на съществуващите продукти и услуги; и/или
- диверсификация на дейността чрез разнообразяване на портфолиото на предприятията и достъп до пазари.

Подкрепа за специализирани услуги за МСП за развитие и укрепване на управленски капацитет³:

- управление на факторите на производство, с акцент върху изграждането на възможности за възприемане и адаптиране на европейски и международни знания и добри практики; и/или
- разработване, внедряване и сертифициране на системи за управление на качеството, опазване на околната среда, еко маркировка, енергиен мениджмънт, сигурност на информацията и други съгласно международни, европейски и национални стандарти⁴; и/или
- разработване, трансфер, внедряване и сертифициране на добри производствени практики⁵; и/или
- услуги по реинженеринг на процесите в предприятията⁶; и/или
- разработване на стратегии за пазарна реализация, проучвания и трансфер на инструментариум за навлизане на нови пазари и за задоволяване на пазарното търсене и разнообразяване на предлагането; и/или
- инвестиции в ново оборудване и/или специализирани софтуерни приложения, допринасящи за изпълнението на някои от горепосочените дейности.

Подкрепа за растеж на предприятията чрез подобряване на качеството и насърчаване на използването на ИКТ и услуги⁷.

Дейностите трябва да са насочени към:

- подобряване на качеството на съществуващи процеси, продукти и услуги чрез разработване и въвеждане на базирани на ИКТ системи и приложения, включително „виртуализирани“, „облачни“, „мобилни“: за

³ Всички стандарти за системи за управление, с много малки изключения, се разработват от международните организации за стандартизация, преобладаващата част от тях се приемат като европейски стандарти, а останалата част се приемат като национални стандарти. Под национални стандарти следва да се разбират идентично въведените европейски и международни стандарти като национални стандарти на страните членки на ЕС.

⁴ Хармонизиран европейски стандарт е европейски стандарт (EN), разработен по мандат на Европейската комисия и Европейската асоциация за свободна търговия (EFTA), който поддържа съществените изисквания на директивите и регламентите от Нов подход и е обявен в Официалния вестник на Европейския съюз. Прилагането на хармонизираните стандарти е доброволно, но е най-лесният начин за доказване на съответствието на продуктите със съществените изисквания на директивите и регламентите. Обяснението за връзката между хармонизирания стандарт и за кои от съществените изисквания на директивите и регламентите се прилага е дадено в приложение Z на всеки стандарт, разработен по мандат.

⁵ За целите на процедурите по ОПИК и съгласно приложимата нормативна уредба в областта (Регламент № 2023/2006; Регламент № 1223/2009; Регламент ЕС № 852/2004; Директива 2003/94) под „добра производствена практика (ДПП)“ се разбират онези аспекти на гарантиране на качеството в областта на: производството на козметични продукти, лекарства и лекарствени вещества, хранителни продукти, материали и предмети, предназначени за контакт с храни, които осигуряват постоянно производство и контрол на продукти/материалите/предметите, така че те да съответстват на правилата, приложими за тях, и на стандартите за качество, съответстващи на предназначението им, като не представляват риск за здравето на потребителя, или обществеността.

⁶ За целите на процедурите по ОПИК е възприето следното определение за реинженеринг на процесите в предприятията: фундаментално преосмисляне и пълно препроектиране на бизнес процесите за достигане на коренни подобрения в основните показатели на предприятието. Примерната последователност на дейностите при реинженеринг на процесите в предприятията включва най-малко: диагностика и измервания на бизнес процесите в предприятието; избор на процесите, които ще бъдат изменени и препроектирани вследствие на реинженеринга; техническо изготвяне на модел на предлаганото решение/визия; персонализиране на модела спрямо спецификите на предприятието, обучение на персонала; въвеждане на препроектираните процеси (предписанията от реинженеринга) в дейността на предприятието

⁷ Могат да включват дейности за придобиване и въвеждане на софтуери за: управление на ресурсите (ERP системи), управление на работата с клиенти (CRM системи); управление на производството (MOM/MES системи); BI (Business Intelligence) или друг вид базирани на ИКТ системи и приложения за управление на бизнес процесите в предприятията.

	управление на бизнеса, включително такива за интеграция на различни звена и локации на дадено дружество; и/или ■ системи за автоматизирано проектиране, инженерни дейности и производство; и/или ■ системи за трансформиране на бизнес и операционни процеси, които водят до повишаване на производителността и конкурентоспособността; и/или ■ електронни платформи за бизнес за подобряване на достъпа до чужди пазари. ВАЖНО: Обхватът на дейностите не може да включва само инвестиции в ново оборудване и/или специализирани софтуерни приложения.
Категории разходи	I. Подкрепа за общи производствени инвестиции за подобряване на производствения капацитет за растеж чрез ефективното и ефикасно използване на факторите на производство и чрез изграждането на възможности за възприемане и адаптиране на европейски и международни знания и технологии. 1. Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи, в т.ч. придобиване на машини, съоръжения и оборудване, необходими за изпълнението на дейностите по проекта. 2. Разходи за придобиване на дълготрайни нематериални активи, необходими за изпълнението на дейностите по проекта. 3. Разходи за визуализация – до 2 000 лв. II. Подкрепа за специализирани услуги за МСП за развитие и укрепване на управленския капацитет 1. Разходи за услуги по въвеждане и сертифициране на системи за управление в съответствие с изискванията на национални/европейски/международни стандарти. 2. Разходи за услуги във връзка с: 2.1 Постигане на съответствие и оценка на съответствие на продукти с така наречените „съществени изисквания” към тях, определени в директиви (транспонирани в националното законодателство) и регламенти (с пряко действие) от Нов подход, изискващи СЕ маркировки (включително съответствие с хармонизирани европейски стандарти); 2.2 Постигане на съответствие и оценка на съответствие на продукти с национални/европейски/международни стандарти; 2.3 Присъждане на екомаркировката на ЕС. 3. Разходи за услуги във връзка с внедряване и сертифициране на добри производствени практики. 4. Разходи за ползване на специализирани консултантски услуги за реинженеринг на процесите в предприятията. Стойността на предвидените в проектното предложение разходи за ползване на специализирани

	консултантски услуги за реинженеринг на процесите в предприятията не могат да надвишават 50% от общите допустими разходи по проекта. 5. Разходи за услуги във връзка с ре-сертификацията на системи за управление. 6. Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА) и/или специализирани софтуерни приложения, представляващи дълготрайни нематериални активи (ДНА), допринасящи за осъществяване на дейността. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА) и специализирани софтуерни приложения, представляващи дълготрайни нематериални активи (ДНА) не могат да надвишават 150 000 лв. по всеки индивидуален проект. 7. Разходи за визуализация – до 2 000 лв.
	III. Подкрепа за растеж на предприятия чрез подобряване на качеството и насърчаване на използването на ИКТ и услуги 1. Разходи за услуги за разработване и въвеждане на базирани на ИКТ софтуери за управление на бизнес процесите в предприятията. 2. Разходи за придобиване и въвеждане на ИКТ базирани софтуери за управление на бизнес процесите в предприятията, представляващи дълготрайни нематериални активи (ДНА). 3. Разходи за услуги по използването на софтуер за управленски системи като услуга (SaaS). 4. Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА) и/или специализирани софтуерни приложения, представляващи дълготрайни нематериални активи (ДНА), допринасящи за осъществяваната дейност. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА) и специализирани софтуерни приложения, представляващи дълготрайни нематериални активи (ДНА) не могат да надвишават 150 000 лв. по всеки индивидуален проект⁸ 5. Разходи за визуализация – до 2 000 лв.
Финансови параметри	Максималният размер на общите допустими разходи за проект е 391 166 лева. <i>Минималният размер на БФП за проект е в рамките на 30 000 лева.</i> Общ бюджет на мярката: 1 955 830,00 лева
Приложим режим на минимални / държавни помощи	За проекти по тази мярка се прилагат правилата за минимална помощ (правилото de minimis) по смисъла на Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 г. относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз към помощта de minimis, публикуван в Официален вестник на ЕС L 352 от 24.12.2013 г. Максималният размер на помощта по режим de minimis, за която се кандидатства заедно с другите получени минимални помощи, не може да

⁸ Посоченото ограничение не се отнася за разходите за придобиване на ИКТ базирани софтуери за управление на бизнес процесите в предприятията, които също представляват дълготрайни нематериални активи (ДНА).

	надхвърля левовата равностойност на 200 000 евро и съответно левовата равностойност на 100 000 евро в случай на едно и също предприятие, което осъществява шосейни превози.																																					
Интензитет на финансовата помощ	Максималният интензитет на помощта е до 90 % от общата стойност на допустимите разходи.																																					
Критерии за оценка на проекти	<i>Подборът на проекти към стратегии за местно развитие при прилагане на ВОМР се определя в Закона за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове и в нормативния акт по чл. 28, ал. 1, т. 2 на Закона за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове“.</i> Настоящите критерии за оценка, представено по-долу са индикативни и могат да бъдат променени, във връзка изискванията на УО на оперативната програма или други, налагащи това обстоятелства:																																					
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th><th>КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР</th><th>Максимален брой точки</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>I.</td><td>Икономическа и финансова стабилност на кандидата преди изпълнение на проекта</td><td>19</td></tr> <tr> <td>1</td><td>Коефициент на рентабилност на печалбата преди лихви, данъци и амортизации – EBITDA за последните 3 финансово приключили години</td><td>6</td></tr> <tr> <td>2</td><td>Производителност на кандидата за последните 3 финансово приключили години</td><td>5</td></tr> <tr> <td>3</td><td>Приходи от износ за три финансови години</td><td>3</td></tr> <tr> <td>4</td><td>Съпоставимост между средната стойност на EBITDA за три финансови години на кандидата и стойността на заявените общи допустими разходи по проекта</td><td>3</td></tr> <tr> <td>5</td><td>Коефициент на задлъжнялост спрямо последната финансово приключила година</td><td>2</td></tr> <tr> <td>II</td><td>Капацитет на кандидата в инвестиционни проекти и управление</td><td>6</td></tr> <tr> <td>1</td><td>Инвестиционна дейност на кандидата за последните 3 финансово приключили години</td><td>3</td></tr> <tr> <td>2</td><td>Внедрени стандарти и системи за управление</td><td>3</td></tr> <tr> <td>III</td><td>Ефект от изпълнението на проекта⁹</td><td>10</td></tr> <tr> <td>1</td><td>Вътрешна норма на възвръщаемост¹⁰ (N, N+1, N+2, N+3)</td><td>3</td></tr> </tbody> </table>		КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР	Максимален брой точки	I.	Икономическа и финансова стабилност на кандидата преди изпълнение на проекта	19	1	Коефициент на рентабилност на печалбата преди лихви, данъци и амортизации – EBITDA за последните 3 финансово приключили години	6	2	Производителност на кандидата за последните 3 финансово приключили години	5	3	Приходи от износ за три финансови години	3	4	Съпоставимост между средната стойност на EBITDA за три финансови години на кандидата и стойността на заявените общи допустими разходи по проекта	3	5	Коефициент на задлъжнялост спрямо последната финансово приключила година	2	II	Капацитет на кандидата в инвестиционни проекти и управление	6	1	Инвестиционна дейност на кандидата за последните 3 финансово приключили години	3	2	Внедрени стандарти и системи за управление	3	III	Ефект от изпълнението на проекта⁹	10	1	Вътрешна норма на възвръщаемост ¹⁰ (N, N+1, N+2, N+3)	3	
	КРИТЕРИИ ЗА ИЗБОР	Максимален брой точки																																				
I.	Икономическа и финансова стабилност на кандидата преди изпълнение на проекта	19																																				
1	Коефициент на рентабилност на печалбата преди лихви, данъци и амортизации – EBITDA за последните 3 финансово приключили години	6																																				
2	Производителност на кандидата за последните 3 финансово приключили години	5																																				
3	Приходи от износ за три финансови години	3																																				
4	Съпоставимост между средната стойност на EBITDA за три финансови години на кандидата и стойността на заявените общи допустими разходи по проекта	3																																				
5	Коефициент на задлъжнялост спрямо последната финансово приключила година	2																																				
II	Капацитет на кандидата в инвестиционни проекти и управление	6																																				
1	Инвестиционна дейност на кандидата за последните 3 финансово приключили години	3																																				
2	Внедрени стандарти и системи за управление	3																																				
III	Ефект от изпълнението на проекта⁹	10																																				
1	Вътрешна норма на възвръщаемост ¹⁰ (N, N+1, N+2, N+3)	3																																				

⁹ При изчисляване на показателите по този раздел следва да се има предвид последната приключила година, N, N+1, N+2 и N+3 са прогнозни години, при които N е годината на приключване изпълнението на договора/проекта.

¹⁰ Вътрешна норма на възвръщаемост се изчислява чрез стандартна функция на Excel (fn IRR).

	2	Нарастване на производителността (N+1, N+2, N+3)	3
	3	Повишаване на ефективността на производствените разходи (N+1, N+2, N+3)	2
	4	Изменение на средните генерирани приходи от износ вследствие на инвестицията по проекта (N+1, N+2, N+3)	2
	IV	Приоритизиране на проекти	15
	1	Тематично приоритизиране съгласно областите от ИСИС	4
	2	Надграждане на реализирани проекти, включително по ОПРКБИ	4
	3	Инвестиции за опазване на околната среда, вкл. такива, които допринасят за смекчаване на последиците от изменението на климата ¹¹ и приспособяване към тях	4
	4	Устойчиво развитие	3
	V	Бюджет и ефективност на разходите	10
	1	Реалистичност на разходите по проекта	3
	2	Реалистичност на плана за действие по проекта	3
	3	Проектното предложение осигурява устойчивост на резултатите и ефект от изпълнението на проекта, вкл. към стратегията за водено от общностите местно развитие	4
	VI	Допълнителни специфични критерии към СВOMP определени от МИГ	40
	1	Кандидатът осигурява заетост ¹² през последната приключила финансова година на: - от 10 до 19 (вкл.) души – 10 т. - от 20 до 49 (вкл.) души – 20 т. - над 50 души – 30 т.	30
	2	Кандидатът развива дейност в някой от секторите от интензивните на знание услуги (съгласно Националната стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия 2014-2020)	10
		ОБЩО	100

ПМДР (ЕФМДР)

неприложимо

6. Финансов план

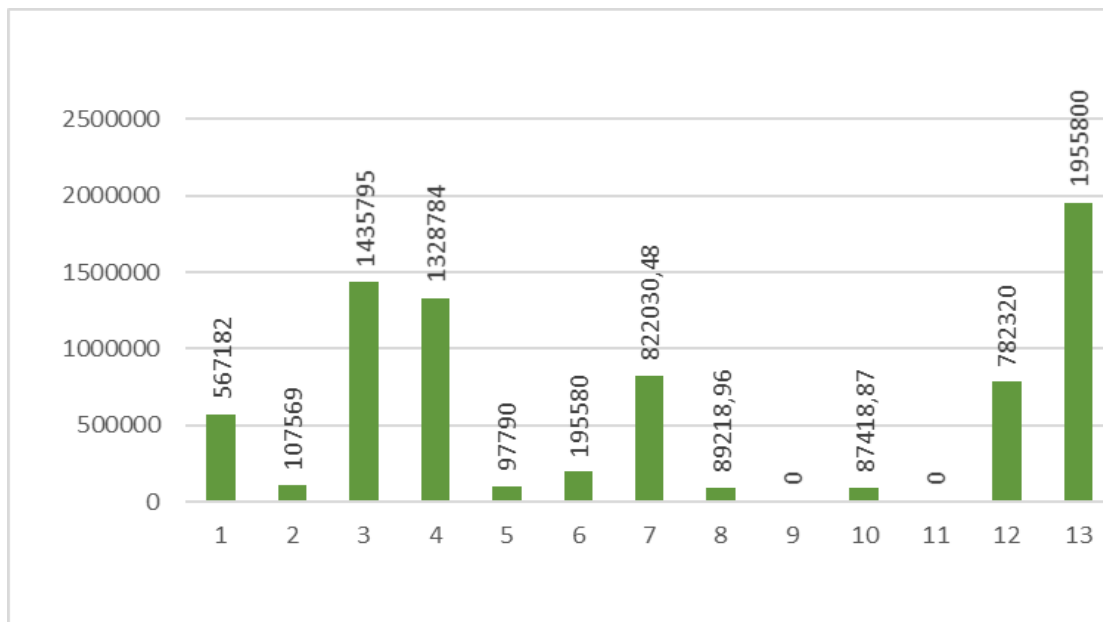
6.1. Индикативно разпределение на средствата по програми/фондове и по мерки.

¹¹ Съгласно Насоки за интеграция на политиката по околна среда и политиката по изменение на климата в Европейските структурни и инвестиционни фондове – фаза Изпълнение на Споразумението за партньорство и програмите в периода 2014 – 2020 г.

¹² Средносписъчен брой на персонала

Код на мярката	Име на мярката	Общо за периода на стратегията	
		лева	%
Мерки, финансирани от ПРСР 2014 – 2020 г. (ЕЗФРСР)		3 732 700,00	49,82
M1-4.1	„Подкрепа за инвестиции в земеделски стопанства”	567 182,00	7,57
M2-4.2	„Подкрепа за инвестиции в преработката, предлагането на пазара и/или развитието на селскостопански продукти”	107 569,00	1,44
M3-6.4.1	„Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“	1 435 795,00	19,16
M4-7.2	„Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“	1 328 784,00	17,73
M5-7.5	Инвестиции за публично ползване в инфраструктурата за отдих, туристическа инфраструктура	97 790,00	1,31
Мерки, които не са част от ПРСР 2014-2020 г. , но са включени в Регламент (ЕС) № 1305/2013 (финансирани от ЕЗФРСР)			
	неприложимо		
Мерки, извън обхвата на мерките от Регламент (ЕС) № 1305/2013, но съответстващи на целите на регламента (финансирани от ЕЗФРСР)		195 580.00	2,61
M6	„Инвестиции за проучване, развитие и популяризиране на културното, историческото и природното наследство и бит на територията на МИГ-ЛОМ“	195 580.00	2,61
Мерки, финансирани от ОПОС (ЕФРР)			
	неприложимо		
Мерки, финансирани от ОПНОИР (ЕСФ)		822 030,48	10,97
M7	„Достъп до качествено образование, чрез интегрираните в образователната система на деца и ученици от маргинализирани общности, включително роми”	822 030,48	10,97
Мерки, финансирани от ОПРЧР (ЕСФ)		982 208,06	13,11
M8	„Достъп до заетост на икономически неактивни и безработни лица“	131 362,74	1,75
M9	„Насърчаване и подпомагане на младежката заетост“	0,00	0,00
M10	„Интеграция на маргинализираните общности, в т.ч. роми, мигранти, др“	87 848,86	1,17

M11	„Активно включване на най-отдалечените от пазара на труда, подкрепа за семейства с деца“	0,00	0,00
M12	„По-добър достъп до устойчиви услуги на достъпна цена, вкл. здравни и социални услуги – интегриран подход“	762 996,46	10,18
Мерки, финансирани от ОПИК (ЕФРР)		1 955 800.00	26,10
M13	„Подобряване на капацитета за растеж на МСП на територията на МИГ-ЛОМ“	1 955 800.00	26,10
Мерки, финансирани от ПМДР (ЕФМДР)			
	неприложимо		
ОБЩО ЗА ЦЯЛАТА СТРАТЕГИЯ:		7 492 738,54	100
6.2. Финансова обосновка на бюджета и разпределението на средствата по програми и по мерки			
Представеното в т.6.1. финансово разпределение по мерки е консултирано с всички заинтересовани страни по време на процеса на разработване на стратегията. Бюджетът беше възможно най-широко дискутиран, съобразно необходимостта на потенциалните бенефициенти. Планираният размер на публичния принос за цялата стратегия от ЕЗФРСР, ЕСФ и ЕФРР в бюджета на МИГ-ЛОМ е 7 492 738,54,00 лв. Приносът на всеки от фондовете към мерките по стратегията е, както следва: ▪ ЕЗФРСР – 49,82 % като от 2,61 % за предвидени за мярка извън ПРСР, но съответстваща на целите на Регламент (ЕС) № 1305/2013 , а останалите 97,39 % мерки от ПРСР 2014-2020 г. ▪ ЕФРР – 100% от средствата по фонда са за 1 мярка, финансирана по ОПИК; ▪ ЕСФ – средствата по този фонд за разпределени между мерки към 2 оперативни програми – ОПНОИР и ОПРРЧ, в съотношение 46,16% към 53,84% Единствената допустима мярка към ОПНОИР е предвидено да изразходва 100% от ресурса, докато този към ОПРЧР е разпределен между 3 мерки. На следващата графика е представено разпределението на заложения публичен ресурс по всяка от мерките, включени в СВОМР на МИГ-ЛОМ:			

За развитието на устойчива местна икономика (приоритет 1 на СВОМР на МИГ-ЛОМ) се предвиждат 54,27% от финансовия ресурс по нея. Това се дължи на включването на пълния обем на подкрепата чрез ОПИК. В същото време се очаква първоначалната по-голяма подкрепа да постави основите на засилен растеж в последствие.

За предвидените мерки към втория приоритет за развитие на МИГ-ЛОМ („Подобряване средата на живот в МИГ-ЛОМ“) се отделят 21,65% от средствата. Те са насочени към проекти по мерки 4-7.2, 5-7.5. и мярка 6 от СВОМР. По-малкият предвиден ресурс се дължи на факта, че в общинския център ще се реализират обществено значими проекти към интегрирания план на гр. Лом и се очаква голяма част от инфраструктурните проблеми на града да бъдат решени, вкл. сградния фонд на образователните институции.

Реализацията на третия приоритет на СВОМР („Развитие на човешкия капитал на територията на МИГ-ЛОМ“) е подсигурен с 24,08% от общия бюджет. Той е насочен изцяло към инвестиции в човешкия капитал – подобряване капацитета на служителите и работниците, активиране на неактивната част от населението за връщане на пазара на труда, интеграция на маргинализираните групи и т.н.

7. План за действие, показващ как целите са превърнати в действия

Планът за действие отразява поставените цели на стратегията и приоритетите за развити на територията, които чрез подходящите мерки трябва да доведат до определени (очаквани) резултати. Всичко това намира своето отражение в разработения план за действие. Той е разработен и отчитайки досегашния опит по прилагане на подхода ВОМР, необходимото време за провеждане на всички административни процедури по одобрение на стратегията, запознаване на екипа на МИГ с насоките за прием на проектни предложения, разработването на процедури за прием на проекти. Обобщено, съобразно времето, с което ще разполага МИГ да сключва договори по СВОМР, се предвижда два основни приема (пролетта на 2018 г. и средата на 2019 г.) по всички мерки от стратегията. Първата се планира да бъде с максималния бюджет по всяка мярка, а втората с остатъчния бюджет, ако е наличен такъв. При необходимост МИГ може да отвори и още един допълнителен прием в края на 2019 г. или началото на 2020 г., за да може да отговори на срока за договориране на проекти.

Съблюдавайки изискванията на ПМС №161 от 4.07.2016 г., Наредба №22 от 14.12.2015 г. и Наредба №1 от 22.01.2016 г. при всяко обявяване на прием на проекти към стратегията ще се организират информационни кампании и срещи за детайлно запознаване на потенциалните бенефициенти с изискванията.

Обща стратегическа цел: Постигане на икономически просперитет, подобрена жизнена среда в населените места, даващи възможност за себеизява, личностна и професионална реализация, използвайки местните природни и човешки потенциали.					
Приоритет 1 – Устойчиво развитие на местната икономика					
Специфични и цели	Мерки	Срок за реализация	Индикатор за продукт (изпълнени дейности) и резултат	Средства лв. Източник	Отговор на институ ция
Специфична цел 1.1 – Създаване на устойчив земеделски сектор	Мярка 1-4.1. „Подкрепа за инвестиции в земеделски стопанства“	1-ви прием средата на 2018	Брой проекти, финансирани по мярката; Брой бенефициенти, подпомогнати по мярката; Размер на публичната помощ от ЕЗФРСР; Брой, подпомогнати; Брой стопанства, въвели нов продукт или технология л на младите фермери, финансирани по мярката стопанства от животновъдния сектор; Дял на младите фермери, финансирани по мярката; Площ на създадените нови насаждения; Създадени работни места	567 182 ПРСР	МИГ ДФЗ Бенефи циенти
		2-ри прием средата на 2019		Остатък от първа покана ПРСР	
	Мярка 2-4.2. „Подкрепа за инвестиции в преработката, предлагането на пазара и/или развитието на селскостопанс ки продукти”	1-ви прием средата на 2018	Брой проекти, финансирани по мярката; Брой бенефициенти, подпомогнати по мярката; Размер на публичната помощ от ЕЗФРСР; Брой предприятия, въвели нов продукт или технология; Брой модернизирани предприятия; Брой предприятия, произвеждащи биологични продукти; Създадени работни места.	400 939 ПРСР	МИГ ДФЗ Бенефи циенти
		2-ри прием средата на 2019		Остатък от първа покана ПРСР	
Специфична цел 1.2 – Диверсифик ация на местната икономика	Мярка 3-6.4.1. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“	1-ви прием средата на 2018	Брой проекти, финансирани по мярката; Брой бенефициенти, подпомогнати по мярката; Размер на публичната помощ от ЕЗФРСР; Брой подпомогнати нови туристически дейности; Обем на инвестициите в туризъм; Брой подпомогнати бенефициенти за нови, нетуристически услуги; Създадени работни места извън сектор земеделие.	1 435 795.00 ПРСР	МИГ ДФЗ Бенефи циенти
		2-ри прием средата на 2019		Остатък от първа покана ПРСР	
	Мярка 13. „Подобряване на капацитета за растеж на МСП на територията на МИГ- ЛОМ“	1-ви прием средата на 2018	Брой на предприятията, получаващи безвъзмездни средства; Частни инвестиции, допълващи публичната подкрепа за предприятията (безвъзмездни средства)	1 955 800 ОПИК ПО 2 ИП 2	МИГ УО НА ОПИК Бенефи циенти
		2-ри прием средата на 2019		Остатък от първа покана ОПИК ПО 2 ИП 2	
Приоритет 2 – Подобряване средата на живот в МИГ-ЛОМ					
Специфични цели	Мерки	Срок за реализац ия	Индикатор за продукт (изпълнени дейности) и резултат	Средства лв. Източник	Отговор на институ ция

Специфична цел 2.1 – Обновяване на физическата среда в населените места	Мярка 4-7.2. „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“	1-ви прием средата на 2018	Брой проекти, финансирани по мярката; Брой бенефициенти, подпомогнати по мярката; Размер на публичната помощ от ЕЗФРСР; Изградени или ремонтирани детски площадки; Подобрени културни центрове; Население, облагодетелствано от дребно мащабните инвестиции; Създадени работни места	1 328 784.00 ПРСР	МИГ ДФЗ Бенефициенти	
		2-ри прием средата на 2019		Остатък от първа покана ПРСР		
Специфична цел 2.2 – Съхранение на богатия културен живот, пълноценно включен в развитието на местната икономика	Мярка 6 „Инвестиции за проучване, развитие и популяризиране на културното, историческото и природното наследство и бит на територията на МИГ-ЛОМ“	1-ви прием средата на 2018	Брой проекти, финансирани по мярката; Брой бенефициенти, подпомогнати по мярката; Размер на публичната помощ от ЕЗФРСР; Организирани и проведени фестивали и събития, свързани с местното културно наследство и обичаи; Възстановени и подобрени обекти от културно-историческото наследство; Проучвания, свързани с културното наследство; Проведени маркетингови и рекламни кампании и събития, свързани с валоризацията на местното културно наследство и местните идентичности; Събития, свързани със съхраняване и популяризиране на местните идентичности; Посетители на събитията, организирани по мярката	195 580 ПРСР	МИГ УО на ОПРЧР Бенефициенти	
		2-ри прием средата на 2019		Остатък от първа покана ПРСР		
	Мярка 5-7-5. „Инвестиции за публично ползване в инфраструктурата за отдих, туристическа инфраструктура“	1-ви прием средата на 2018	Брой проекти, финансирани по мярката; Брой бенефициенти, подпомогнати по мярката; Общ размер на инвестициите; Брой посетители на подкрепените атракции; Брой развити туристически атракции/обекти; Удовлетвореност на посетителите от атракциите и информационните услуги; Население, облагодетелствано от инвестициите в туризма	97 790 ПРСР	МИГ УО на ОПРЧР Бенефициенти	
		2-ри прием средата на 2019		Остатък от първа покана ПРСР		
	Приоритет 3 – Развитие на човешкия капитал на територията на МИГ-ЛОМ					
	Специфични цели	Мерки	Срок за реализация	Индикатор за продукт (изпълнени дейности) и резултат	Средства лв. Източник	Отговорна институция
Специфична цел 3.1 – Повишаване способностите и познанията на човешкия ресурс	Мярка 8. „Достъп до заетост на икономически неактивни и безработни лица“	1-ви прием средата на 2018	Участници на възраст от 30 до 54 г. вкл., придобили квалификация при напускане на операцията; Участници на възраст от 30 до 54 г. вкл. с ниско образование (под средното - ISCED 3), придобили квалификация при напускане на операцията; Участници на възраст над 54 г. придобили квалификация при напускане на	131362,74 ОПРЧР ПО 1 ИП 1	МИГ УО на ОПРЧР Бенефициенти	

		2-ри прием средата на 2019	операцията; Неактивни участници на възраст от 30 до 54 г. вкл., извън образование и обучение; Безработни участници на възраст от 30 до 54 г. вкл.; Безработни участници на възраст от 30 до 54 г. вкл. с ниско образование (под средното - ISCED 3); Безработни участници, вкл. продължително безработни, или неактивни участници, извън образование и обучение, над 54 г.	Остатък от първа покана ОПРЧР ПО 1 ИП 1	
	Мярка 9. „Насърчаване и подпомагане на младежката заетост“	1-ви прием средата на 2018	Неактивни участници на възраст до 29 г. вкл., които при напускане на операцията са започнали да търсят работа; Безработни участници на възраст до 29 г., които при напускане на операцията получават квалификация; Безработни участници на възраст до 29 г. вкл., със завършено средно или висше образование, които при напускане на операцията имат работа, включително като самостоятелно заети лица;	0,00 ОПРЧР ПО 1 ИП 3	МИГ УО на ОПРЧР Бенефици енти
		2-ри прием средата на 2019	Неактивни участници на възраст до 29 г. вкл., извън обучение или образование; Безработни участници на възраст до 29г. вкл., с основна или по-ниска образователна степен; Безработни участници на възраст до 29 г. вкл., със завършено средно или висше образование.	Остатък от първа покана ОПРЧР ПО 1 ИП 3	
	Специфична цел 3.2 – Приобщаване на хората от рискови групи към социалния и трудов живот на общността	1-ви прием средата на 2018	Участници в неравностойно положение, които при напускане на операцията са започнали да търсят работа, или имат работа, или са ангажирани с образование/обучение или са получили квалификация или са включени в социални и здравни услуги; Роми, които при напускане на операцията са започнали да търсят работа, или имат работа, или са ангажирани с образование/ обучение или са получили квалификация или са включени в социални и здравни услуги; Други хора в неравностойно положение; Роми	87848,86 ОПРЧР ПО 2 ИП 1	МИГ УО на ОПРЧР Бенефици енти
	Мярка 10. „Интеграция на маргинализиран ите общности, в т.ч. роми, мигранти, др“	2-ри прием средата на 2019		Остатък от първа покана ОПРЧР ПО 2 ИП 1	

	Мярка 11. „Активно включване на най-отдалечените от пазара на труда, подкрепа за семейства с деца“	1-ви прием средата на 2018	Неактивни и безработни участници, които са започнали да търсят работа или имат работа, включително като самостоятелно заети лица, след осигурена грижа за дете; Деца, вкл. с увреждания, получаващи социални и здравни услуги; Участници с увреждания над 18 г., които са започнали да търсят работа или имат работа, включително като самостоятелно заети лица; Участници с увреждания над 18 г., получаващи услуги; Неактивни или безработни участници; Хора с увреждания над 18 г.	0,00 ОПРЧР ПО 2 ИП 2	МИГ УО на ОПРЧР Бенефициенти
		2-ри прием средата на 2019		Остатък от първа покана ОПРЧР ПО 2 ИП 2	
	Мярка 12. „Подобър достъп до устойчиви услуги на достъпна цена, вкл. здравни и социални услуги – интегриран подход“	1-ви прием средата на 2018	Участници с увреждания и участници над 65г., в невъзможност за самообслужване, с подобрен достъп до услуги; Брой доставчици на услуги за социално включване, разширили обхвата на дейността си; Лица с увреждания и лица над 65 г. в невъзможност за самообслужване; Брой доставчици на услуги за социално включване	762 996,46 ОПРЧР ПО 2 ИП 3	МИГ УО на ОПРЧР Бенефициенти
		2-ри прием средата на 2019		Остатък от първа покана ОПРЧР ПО 2 ИП 3	
Специфична цел 3.3 – Повишаване на качеството и подобряване на достъпа до училищно образование	Мярка 7. „Достъп до качествено образование, чрез интегрираните в образователната система на деца и ученици от маргинализирани общности, включително роми“	1-ви прием средата на 2018	Деца, ученици и младежи от маргинализирани общности (включително роми), участващи в мерки за образователна интеграция и реинтеграция; Деца, ученици и младежи от етнически малцинства (вкл. роми) интегрирани в образователната система	822030.48 ОПНОИР ПО 3 ИП 9iii	МИГ УО на ОПНОИР Бенефициенти
		2-ри прием средата на 2019		Остатък от първа покана	

8. Описание на уредбата за управлението и мониторинга на стратегията, която показва капацитета на местната инициативна група да изпълни стратегията, и описание на специфичната уредба относно оценката:

8.1. Организационна структура на МИГ:

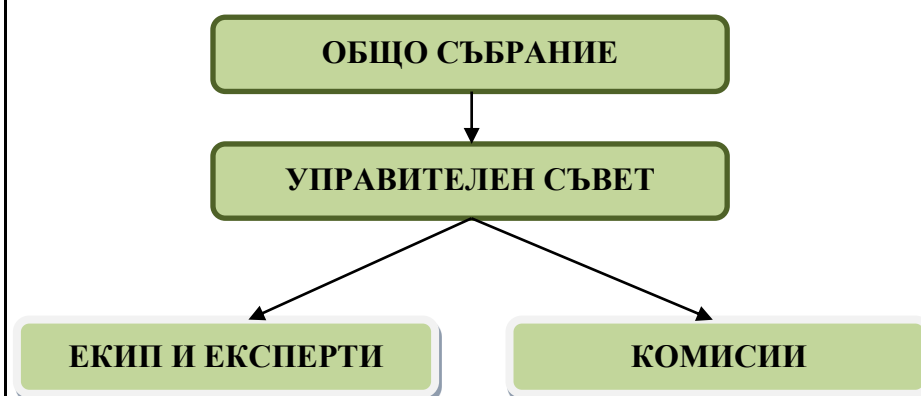
– организационна структура/схема.	Сдружение с нестопанска цел Местна инициативна група (МИГ) ЛОМ е юридическо лице с нестопанска цел за извършване на общественополезна дейност, регистрирано съгласно Закона за юридическите лица с нестопанска цел, с територия на действие,
-----------------------------------	--

съвпадаща с границите на община Лом. Членове на сдружението са физически лица с постоянен адрес и юридически лица със седалище на територията на действие на Сдружението, които съдействат за постигане на целите на Сдружението, както и за осъществяването на СВОМР на МИГ-ЛОМ, ангажирани с дейността на Сдружението според своите възможности. Нов член на Сдружението се приема с решение на Управителен съвет.

Върховен орган на сдружението е Общото събрание, което се състои от всички членове на сдружението.

Списък на членовете на ОС е представен като приложение към заявлението за кандидатстване по под-мярка 19.2.

МИГ-ЛОМ има колективен управителен орган - Управителен съвет. Той се избира от Общото събрание на МИГ-ЛОМ с пет годишен мандат. За подпомагане работата по изпълнението на СВОМР УС назначава екип по прилагане на стратегията, включващ минимум изпълнителен директор и 1 експерт. При необходимост могат да се сформират и допълнителни временни и постоянни тематични комисии. Йерархичната зависимост е представена в следващата графика.

8.2. Управление на МИГ:

– органи за управление и контрол;

Общо събрание:

Общото събрание се свиква на редовно заседание най-малко веднъж годишно до края на м. април от управителния съвет по негова инициатива или по искане на една трета от членовете на сдружението. Ако в последния случай управителният съвет в месечен срок не отправи писмено покана за свикване на общото събрание, то се свиква от съда по седалището на сдружението по писмено искане на заинтересуваните членове или натоварено от тях лице. Поканата трябва да съдържа дневния ред, датата, часа и мястото за провеждането на общото събрание и по чия инициатива то се свиква. Поканата се публикува на страницата на сдружението и се поставя на мястото за обявления в сградата, в която се намира управлението на сдружението, най-малко две седмици преди насрочения ден.

	Общото събрание е законно, ако присъстват повече от половината от всички членове. При липса на кворум събранието се отлага с един час по-късно на същото място и при същия дневен ред и може да се проведе, колкото и членове да се явят. Всеки член на общото събрание има право на един глас. Член на общото събрание няма право на глас при решаването на въпроси, отнасящи се до: • него, неговия съпруг(а) или роднини по права линия - без ограничения, по съребрена линия - до четвърта степен, или по сватовство - до втора степен включително; • юридически лица, в които той е управител или може да наложи или възпрепятства вземането на решения. Един член може да представлява най-много още един член на общото събрание въз основа на писмено пълномощно. Преупълномощаване не се допуска. Гласуването на общото събрание е явно. Събранието може да реши да се гласува тайно. Решенията на общото събрание се вземат с мнозинство от присъстващите, с изключение на случаите изрично упоменати в устава. По въпроси, които не са включени в обявления в поканата дневен ред, не може да се вземат решения. Управителен съвет: Заседанията на управителния съвет се свикват от председателя, който не по-късно от 7 дни преди датата на заседанието изпраща писмена покана до всички негови членове, в която се посочват датата, часът, мястото и дневният ред на заседанието. Председателят е длъжен да свика заседание на управителния съвет при писмено искане на една трета от членовете му. Ако председателят не свика заседание на управителния съвет в седмичен срок, то може да се свика от всеки един от заинтересованите членове на управителния съвет. При отсъствие на председателя заседанието се ръководи от определен от управителния съвет негов член. Заседанията на Управителния съвет се ръководят от Председателя, а в негово отсъствие - от друг член на УС, определен съобразно устава на Сдружението. Изпълнителният директор участва в заседанията на Управителния съвет с право на съвещателен глас. Решенията на управителния съвет се приемат с явно гласуване, освен когато съвета не реши друго.
– описание на позициите и изискванията към изпълнителния директор и персонала.	▪ Изисквания за позиция Изпълнителния директор: 1. завършено висше образование, най-малко степен „бакалавър“; 2. професионален стаж най-малко 5 години; 3. управленски опит най-малко две години; 4. опит в реализиране на проект, програма или стратегия със стойност над 100 хиляди лева, финансирани от ЕС или от други международни донори; 5. опит в подготовката и изпълнението на проекти по национални и европейски програми

Изпълнителният директор се избира по решение на УС. Договорът с ИД се подписва от Председателя на УС. За своята работа ИД се отчита пред УС.

▪ **Изисквания за позиция Експерт по прилагане на стратегията за ВОМР:**

1. завършено висше образование, най-малко степен „бакалавър“;
2. професионален стаж най-малко три години;
3. наличие на експертен опит в реализирането на минимум 1 проект

▪ **Изисквания за позиция Счетоводител:**

1. завършено висше икономическо или средно специално образование;
2. професионален стаж най-малко 5 години;
3. Професионален опит като счетоводител при изпълнение на минимум 1 проект, финансирани от национални и европейски програми и фондове

Никой от служителите на МИГ не може да бъде член на колективния управителен орган или на контролния орган на МИГ и да е свързано лице с членовете на колективния управителен орган или на контролния орган на МИГ по смисъла на § 1 от допълнителните разпоредби на Търговския закон.

За осигуряване на експерти по гореизброените позиции е сключено писмено споразумение (отделно за всеки от тях) за последващо наемане по трудов договор, в случай на одобрение на заявлението за предоставяне на финансова помощ по под-мярка 19.2. с лица, отговарящи на изискванията и притежаващи необходимия опит.

Експертите, с които е сключено споразумение са притежават необходимият опит и квалификация за гарантиране на административното функциониране на МИГ-ЛОМ и успешното изпълнение на Стратегията за ВОМР.

За посочените позиции са съставени длъжностни характеристики, в които подробно са описани изискванията за заемане на длъжността, правата, задълженията, подчиненост и взаимодействие за всяка длъжност.

8.3. Капацитет на местната инициативна група да изпълни стратегията за ВОМР:

МИГ-ЛОМ има необходимия капацитет за изпълнение на стратегията за ВОМР.

В момента МИГ-ЛОМ ползва помещения, предоставени с Решение на ОбС Лом №,181/30.09.2016 г. за реализиране на проекта за учредяване на МИГ. Двете помещения, с обща площ 40,83 кв.м., се намират на втори етаж в сграда на ОП „Пазар Лом”. Чрез асансьора на сградата е осигурен достъп за хора с увреждания. На етажа са разположени и три зали за провеждане на срещи и заседания. В близост до офиса е разположено и помещение за

архивни цели. Всичко това отговаря изцяло на изискванията за офис, съгласно Наредба 22/14.12.2015 г. за прилагане на подмярка 19.2 „Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие“.

За да осигури технически и финансов капацитет за изпълнение на Стратегията за ВОМР Общински съвет Лом с Решение № 286 от Протокол № 34/28.04.2017 г. реши да бъдат предоставени под наем три помещения на втори етаж от сграда частна общинска собственост, съгласно АОС № 2631/15.01.2015 г., с административен адрес: гр. Лом, ул. „Г. Манавски“ №19 – помещение №10 с площ 19,95 м2, помещение №11 с площ 20,88 м2 и архивно помещение с площ 3,5 м2. Наемните цени да бъдат определени, съгласно разпоредбите на Наредбата за реда за придобиване, управление и разпореждане с общинско имущество. Помещенията се предоставят за срок на действие на стратегията (12.2023 г.)

За стартиране изпълнението на Стратегията за ВОМР ще бъде осигурен финансов ресурс от общинския бюджет за обезпечаване управлението на Стратегия за ВОМР, На „МИГ-ЛОМ“ ще бъде осигурен финансов ресурс от общинския бюджет – собствени приходи, за обезпечаване стартирането на управлението на Стратегия за ВОМР, представляващ 3,2% от планираният и одобрен ресурс за управление на стратегията през целия период – до 2023 г. Същият ще бъде осигурен под формата на временен безлихвен заем и ще бъде преведен по сметката на МИГ след одобряване на стратегията и сключване на договор с МЗХ;

Отпуснатите финансови средства от общинския бюджет, ще бъдат възстановени при реализацията на Стратегията за ВОМР – след верификация на първо междинно искане за плащане от УО на ПРСР. Средствата трябва да се използват единствено за дейности за управление на стратегията по Наредба 22/14.12.2015 г. за прилагане на подмярка 19.2 „Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие“ на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ по ПРСР 2014-2020 г.

На 21.04.2017 г. Сдружение с нестопанска цел „Местна инициативна група-Лом“ обяви процедура за подбор на екип за следните длъжности:

I. Изпълнителен директор – 1 брой;

II. Експерт по прилагане на Стратегията за местно развитие – 2 броя;

III. Счетоводител – 1 брой;

Съгласно чл.13 от на Наредба 22 от 14.12.2015 г. на МЗХ, Местната инициативна група трябва да отговаря на изискването да има „осигурени за срока на изпълнение на стратегията за ВОМР служители за позициите изпълнителен директор и експерт по прилагане на стратегията за ВОМР, както и други служители“, за което се представят подписани споразумения за последващо наемане на трудов договор на пълен работен ден, в случай на одобрение на Заявлението за финансиране по подмярка 19.2 от ПРСР. В срок до 12.05.2017 г., с всеки от избраните за длъжностите: изпълнителен директор, счетоводител, двама експерти по прилагане на Стратегията за местно развитие, ще бъде сключено двустранно писмено споразумение за последващо наемане на трудов договор.

Съгласно Чл. 13. (1) т.3. трябва да бъде осигурено офис оборудване за осъществяване на дейността, в това число принтер, оборудвани работни места и компютри, съответстващи на броя на осигурените служители – т.е. ще бъдат оборудвани 4 работни места. Освен закупеното оборудване по проекта, реализиран от Община Лом по мярка 19.1, което ще бъде прехвърлено като дълготраен материален актив на МИГ-ЛОМ ще бъдат обособени още 3 работни места - 3 бр. компютри и принтер/скенер от Община Лом по линия на вече

реализирания проект "Съвместно изграждане на центрове за трансграничен бизнес и търговия в град Лом (България) и Дабулени (Румъния)" на обща стойност 1 477 955,89 евро. по ТГС България-Румъния.

8.4. Описание на системата за мониторинг и оценка:

Наблюдението и оценката на Стратегията за местно развитие се основават на необходимостта да се отчита напредъка в прилагането на Стратегията, чрез бюджетните индикатори, индикаторите за продукт/дейност и индикаторите за резултати, описани в мерките. Системата за наблюдение и оценка има за цел да обезпечи с надеждна информация за бюджетните параметри и резултатите от прилагане на Стратегията за развитието на съответната територия и приносът и за общото въздействие на Програмата за развитие на селските райони. Така чрез наблюдението ще се събира информация за договорените средства, финансираните дейности/инвестиции и непосредствените резултати от изпълнението на проектите. Наблюдението на Стратегията ще се извършва от екипа на МИГ или наети от МИГ външни експерти. На база на събраната информация по проектите, МИГ ще подготвя и годишните си доклади за изпълнение на Стратегията за местно развитие и ще се отчита пред местната общност.

Мониторингът и оценката на стратегията ще включва няколко елемента:

1. Оценка на процеса. Оценява се как и до каква степен се изпълнява стратегията за ВОМР. Оценката засяга съответствието на извършваните дейности и интервенции със законовите и нормативните изисквания, съдържанието на плана за действие, оценка на очакванията на обществото/заинтересованите страни.

2. Анализ на ефикасността на вложените разходи. При тази оценка се сравняват резултатите и постиженията на стратегията с разходите (изразходваните ресурси) за тяхното получаване. Чрез анализа на съотношението „разходи/ползи” се определят целесъобразността на направените вложения и адекватността на получените ползи. Анализът на ефикасността на разходите оценява уместността на разходите за постигане на заложените в стратегията цели. Чрез анализа на ефикасността на вложените разходи могат да се идентифицират най-изгодните възможности и начини за постигане на предвидените цели.

3. Оценка на резултатите. Оценява се до каква степен се постигат очакваните резултати на стратегията. Тази оценка се съсредоточава преди всичко върху резултатите и постиженията (включително странични, непланирани и нежелани ефекти), за да се прецени ефективността на програмата. Анализът на резултатите включва и въпроси, свързани с оценка на качеството на продуктите и услугите, предоставени на различните целеви групи.

4. Оценка на въздействието. Тук се оценява въздействието на публичната политика, реализирана посредством настоящата стратегия в различни аспекти, както и чистият ефект от изпълнението. Могат да се сравнят ефектите от стратегията с това, което би се случило, ако тя не се прилагаше. В този случай оценката е насочена преди всичко към степента на постигане на целите, а също и на постигнатите действителни в сравнение с очакваните резултати от прилагането на тази политика.

МИГ ще извършва редовни мониторингови посещения, според предварително разработен план-график. Те ще бъдат насочени към проследяване изпълнението на проектните дейности и качеството на услугите, потвърждаване, че услугата реално е била предоставена, инвестициите са били извършени, а правилата – спазени. Освен това мониторинговото

посещение включва физическа проверка дали обектът на договора е наистина наличен, съгласно спецификациите на проекта, както и че е правилно отразен.

МИГ ще изгради и поддържа собствена база данни, чрез която ще предвиди възможност за проследяването на определен набор от финансови индикатори, между които: брой и стойност на подадените заявления, брой и стойност на одобрените заявления, брой и стойност на сключените договори, брой и стойност на подадените искания за плащане, брой и стойност на одобрените искания за плащане, брой и стойност на успешно приключилите проекти. Тези базисни индикатори ще се допълват от поредица от индикатори за резултат и въздействие, които се осигуряват от информационната система. Екипът на МИГ ще поддържа актуална информация по отношение на напредъка по изпълнението на стратегията като редовно проследява заложените индикатори.

Процедури за Годишните доклади за напредъка

МИГ изготвя годишен доклад за отчитане изпълнението на СВОМР, както и други доклади, анализи, отчети, справки и други във връзка с изпълнението на стратегията за ВОМР, изисквани от УО на ПРСР 2014 - 2020 г. Годишните доклади се изготвят в срок до 30 януари и се представят за одобрение от УС на МИГ.

В срок до 15 февруари на всяка следващата календарна година (след одобрението на СВОМР) МИГ представя на УО на ПРСР 2014 - 2020 г. *годишен доклад за отчитане изпълнението на стратегията за ВОМР.*

Изготвянето на доклада включва:

- анализ на база мониторинг на индикаторите за срок на дейности по проектите, изпълнение на заложените финансови показатели, публичност и информираност, заложили и изпълнени резултати за всеки проект;
- анализ на процеса на кандидатстване и изпълнение на проекти от бенефициенти към МИГ;
- анализ на риска в изпълнението на проектите, създаване на регистър на риска при стартиране на всеки проект, проведени превантивни действия и предотвратяване на риска;
- балансирано прилагане на мерките за периода.

Годишният доклад включва описание и анализ на средата и напредъка в изпълнение на целите и дейностите на Стратегията, дейностите по мониторинг и оценка на стратегията.

9. Индикатори за мониторинг и оценка:

9.1. Индикатори за цялостното прилагане на стратегията за ВОМР, включително брой създадени работни места

Вид	Индикатор	Мерна единица	Цел (2023)	Източник на информация
Резултат	Брой подадени заявления за подпомагане	брой	76	регистър на договорите за предоставяне на

				БФП ; отчети и доклади на МИГ;
Резултат	Брой проекти, финансирани по Стратегията	брой	66	Регистър на договорите за предоставяне на БФП
Резултат	Брой бенефициенти, подпомогнати по Стратегията	брой	36	отчети и доклади на МИГ; ИСУН 2020
Резултат	Брой МСП, подали заявления за подпомагане	брой	5	отчети и доклади на МИГ; ИСУН 2020
Въздействие	Дял от населението на МИГ, което се е ползвало от проектите по Стратегията	%	30	отчети и доклади на МИГ; ИСУН 2020; НСИ
Въздействие	Дял на одобрените заявления за кандидатстване	%	85	отчети и доклади на МИГ; ИСУН 2020
Въздействие	Хора със средно и по-ниско образование (под ISCED 4), преминали обучение, чрез мерките в Стратегията	брой	20	отчети и доклади на МИГ; ИСУН 2020
Въздействие	Брой хора, наети на постоянна работа след приключване на подпомаганите проекти	брой	5	отчети и доклади на МИГ; БТ
Резултат	Брой реализирани иновации в стопанския сектор	брой	2	отчети и доклади на МИГ
Резултат	Брой земеделски стопанства и предприятия от аграрния сектор с въведена модернизация и/или иновация	брой	8	отчети и доклади на МИГ
Въздействие	Създадени работни места в изпълнение на проекти	брой	30	отчети и доклади на МИГ; БТ
Резултат	Брой дейности за популяризиране на Стратегията	брой	15	отчети и доклади на МИГ
Резултат	Брой консултации, организирани или осъществени от МИГ	брой	12	отчети и доклади на МИГ
Въздействие	Брой на участниците в дейностите по информиране	брой	200	присъствени списъци
Въздействие	Дял на постъпилите заявления за подпомагане, подадени от млади хора (до 40 г.)	%	10	отчети и доклади на МИГ
Въздействие	Дял на постъпилите заявления за подпомагане, подадени от жени	%	10	отчети и доклади на МИГ

9.2. Индикатори по мерки

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 1-4.1. „ПОДКРЕПА ЗА ИНВЕСТИЦИИ В ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА“ /ПРСР/				
Вид	Индикатор	Мерна единица	Цел 2023	Източник на данни
Резултат	Брой проекти, финансирани по мярката	брой	8	Отчети на МИГ
Резултат	Брой бенефициенти, подпомогнати по мярката	брой	8	Отчети на МИГ
Резултат	Размер на публичната помощ от ЕЗФРСР	хил. лв.	567	Отчети на МИГ
Резултат	Брой, подпомогнати стопанства от животновъдния сектор	брой	1	Отчети на МИГ
Въздействие	Дял на младите фермери, финансирани по мярката	%	5	Отчети на МИГ
Резултат	Площ на създадените нови насаждения	дка	10	Отчети на МИГ
Въздействие	Създадени работни места	брой	3	Отчети на МИГ Бюро по труда
ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 2-4.2. „ПОДКРЕПА ЗА ИНВЕСТИЦИИ В ПРЕРАБОТКАТА, ПРЕДЛАГАНЕТО НА ПАЗАРА И/ИЛИ РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКОСТОПАНСКИ ПРОДУКТИ“ /ПРСР/				
Вид	Индикатор	Мерна единица	Цел 2023	Източник на данни
Резултат	Брой проекти, финансирани по мярката	брой	4	Отчети на МИГ
Резултат	Брой бенефициенти, подпомогнати по мярката	брой	4	Отчети на МИГ
Резултат	Размер на публичната помощ от ЕЗФРСР	хил. лева	400	Отчети на МИГ
Резултат	Брой предприятия, въвели нов продукт или технология	брой	2	Отчети на МИГ
Резултат	Брой модернизирани предприятия	брой	1	Отчети на МИГ
Резултат	Брой предприятия, произвеждащи биологични продукти	брой	1	Отчети на МИГ
Въздействие	Създадени работни места	брой	5	Отчети на МИГ Бюро по труда
ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 3-6.4.1 „ИНВЕСТИЦИИ В ПОДКРЕПА НА НЕЗЕМЕДЕЛСКИ ДЕЙНОСТИ“ /ПРСР/				
Вид	Индикатор	Мерна единица	Цел 2025	Източник на данни
Резултат	Брой проекти, финансирани по мярката	брой	14	Отчети на МИГ
Резултат	Брой бенефициенти, подпомогнати по мярката	брой	14	Отчети на МИГ

Резултат	Размер на публичната помощ от ЕЗФРСР	хил. лв.	1 435 795	Отчети на МИГ
Резултат	Брой подпомогнати нови туристически дейности	брой	2	Отчети на МИГ и бенефициентите
Резултат	Обем на инвестициите в туризъм	хил. лв.	90	Отчети на МИГ и бенефициентите
Резултат	Брой подпомогнати бенефициенти за нови, нетуристически услуги	брой	4	Отчети на МИГ и бенефициентите
Резултат	Обем на инвестициите в нови, не туристически услуги	хил. лв.	150	Отчети на МИГ и бенефициентите
Въздействие	Създадени работни места извън сектор земеделие	брой	7	Отчети на МИГ и БТ

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 4-7.2 „ИНВЕСТИЦИИ В СЪЗДАВАНЕТО, ПОДОБРЯВАНЕТО ИЛИ РАЗШИРЯВАНЕТО НА ВСИЧКИ ВИДОВЕ МАЛКА ПО МАЩАБИ ИНФРАСТРУКТУРА“ /ПРСР/

Вид	Индикатор	Мерна единица	Цел 2025	Източник на данни
Резултат	Брой проекти, финансирани по мярката	брой	5	Отчети на МИГ
Резултат	Брой бенефициенти, подпомогнати по мярката	брой	3	Отчети на МИГ
Резултат	Размер на публичната помощ от ЕЗФРСР	хил. лв.	1328784	Отчети на МИГ и бенефициентите
Резултат	Изградени или ремонтирани детски площадки	брой	1	Отчети на МИГ
Резултат	Подобри културни центрове	брой	1	Отчети на МИГ
Въздействие	Население, облагодетелствано от дребно мащабните инвестиции	брой	300	Отчети на МИГ и бенефициентите
Въздействие	Създадени работни места	брой	2	Отчети на МИГ и бенефициентите Бюро по труда

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 5-7.5 „ИНВЕСТИЦИИ ЗА ПУБЛИЧНО ПОЛЗВАНЕ В ИНФРАСТРУКТУРАТА ЗА ОТДИХ, ТУРИСТИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА“ /ПРСР/

Вид	Индикатор	Мерна единица	Цел 2023	Източник на данни
Резултат	Брой проекти, финансирани по мярката	брой	3	Отчети на МИГ

Резултат	Брой бенефициенти, подпомогнати по мярката	брой	3	Отчети на МИГ
Резултат	Общ размер на инвестициите	хил. лв.	97	Отчети на МИГ
Резултат	Брой посетители на подкрепените атракции	брой	5 00	Проучвания, отчети на бенефициентите
Резултат	Брой развити туристически атракции/обекти	Брой	1	Отчети на МИГ
Въздействие	Удовлетвореност на посетителите от атракциите и информационните услуги	%	50	Анкетни проучвания; отчети на бенефициентите
Въздействие	Население, облагодетелствано от инвестициите в туризма	брой	650	Отчети на МИГ и бенефициентите
ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 6 „ИНВЕСТИЦИИ ЗА ПРОУЧВАНЕ, РАЗВИТИЕ И ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ НА КУЛТУРНОТО, ИСТОРИЧЕСКОТО И ПРИРОДНОТО НАСЛЕДСТВО И БИТ НА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ-ЛОМ” /СЪОТВЕТСТВАЩА НА ЦЕЛИТЕ НА РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 1305/2013/				
Вид	Индикатор	Мерна единица	Цел 2023	Източник на данни
Резултат	Брой проекти, финансирани по мярката	брой	3	Отчети на МИГ
Резултат	Брой бенефициенти, подпомогнати по мярката	брой	3	Отчети на МИГ
Резултат	Размер на публичната помощ от ЕЗФРСР	хил. лв.	195	Отчети на МИГ
Резултат	Организиран и проведен фестивали и събития, свързани с местното културно наследство и обичаи	брой	2	Отчети на МИГ
Резултат	Възстановени и подобрени обекти от културно-историческото наследство	брой	1	Отчети на МИГ
Резултат	Проучвания, свързани с културното наследство	брой	1	Отчети на МИГ
Резултат	Проведени маркетингови и рекламни кампании и събития, свързани с валоризацията на местното културно наследство и местните идентичности	брой	1	Отчети на МИГ
Резултат	Събития, свързани със съхраняване и популяризиране на местните идентичности	брой	1	Отчети на МИГ
Въздействие	Посетители на събитията, организирани по мярката	брой	6 000	Отчети на МИГ и бенефициенти

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 7 „ДОСТЪП ДО КАЧЕСТВЕНО ОБРАЗОВАНИЕ, ЧРЕЗ ИНТЕГРИРАНИТЕ В ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА НА ДЕЦА И УЧЕНИЦИ ОТ МАРГИНАЛИЗИРАНИ ОБЩНОСТИ, ВКЛЮЧИТЕЛНО РОМИ” /ОПНОИР/

Вид	Индикатор	Мярка	Цел 2023	Източник на данни
Изпълнение	Деца, ученици и младежи от маргинализирани общности (включително роми), участващи в мерки за образователна интеграция и реинтеграция	брой	150	отчети на МИГ и бенефициентите, проучвания; ИСУН 2020
Резултат	Деца, ученици и младежи от етнически малцинства (вкл. роми) интегрирани в образователната система	брой	100	отчети на МИГ и бенефициентите, проучвания; ИСУН 2020
Финансов	Сертифицирани разходи	EUR	420297,51	ИСУН 2020

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 8 „ДОСТЪП ДО ЗАЕТОСТ НА ИКОНОМИЧЕСКИ НЕАКТИВНИ И БЕЗРАБОТНИ ЛИЦА” /ОПРЧР, ПО 1, ИП 1/

Вид	Индикатор	Мярка	Цел 2023	Източник на данни
Резултат	Участници на възраст от 30 до 54 г. вкл., придобили квалификация при напускане на операцията	брой	10	БТ, отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
Резултат	Участници на възраст от 30 до 54 г. вкл. с ниско образование (под средното - ISCED 3), придобили квалификация при напускане на операцията	брой	10	БТ, отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
Резултат	Участници на възраст над 54 г. придобили квалификация при напускане на операцията	брой	10	БТ, отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
Резултат	Участници на възраст от 30 до 54 г. вкл., започнали работа, вкл. като самонаети при напускане на операцията – бр. 13	брой	1	БТ, отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020

Изпълнение	Безработни участници на възраст от 30 до 54 г. вкл.	брой	10	БТ,отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
Изпълнение	Безработни участници на възраст от 30 до 54 г. вкл. с ниско образование (под средното - ISCED 3)	брой	10	БТ,отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
Изпълнение	Безработни участници, вкл. продължително безработни, или неактивни участници, извън образование и обучение, над 54 г.	брой	10	БТ,отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
Изпълнение	Безработни участници, вкл. продължително безработни, или неактивни участници, извън образование и обучение, над 54 г.	брой	12	БТ,отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 9 „НАСЪРЧАВАНЕ И ПОДПОМАГАНЕ НА МЛАДЕЖКАТА ЗАЕТОСТ” /ОПРЧР, ПО 1, ИП 3/

Вид	Индикатор	Мярка	Цел 2023	Източник на данни
Резултат	Неактивни участници на възраст до 29 г. вкл., които при напускане на операцията са започнали да търсят работа	брой	0	БТ,отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
Резултат	Безработни участници на възраст до 29 г. вкл., с основна или по-ниска образователна степен,които при напускане на операцията получават квалификация	брой	0	БТ,отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
Резултат	Безработни участници на възраст до 29 г. вкл., със завършено средно или висше образование, които при напускане на операцията получават квалификация	брой	0	БТ,отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020

Резултат	Безработни участници на възраст до 29 г. вкл., със завършено средно или висше образование, които при напускане на операцията имат работа, включително като самостоятелно заети лица	брой	0	БТ,отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
Изпълнение	Неактивни участници на възраст до 29 г. вкл., извън обучение или образование	брой	10	БТ,отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
Изпълнение	Безработни участници на възраст до 29г. вкл., с основна или по-ниска образователна степен	брой	10	БТ,отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020
Изпълнение	Безработни участници на възраст до 29 г. вкл., със завършено средно или висше образование	брой	10	БТ,отчети на МИГ и бенефициентите, ИСУН 2020

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 10 „ИНТЕГРАЦИЯ НА МАРГИНАЛИЗИРАНИТЕ ОБЩНОСТИ, В Т.Ч. РОМИ, МИГРАНТИ И ДР.” /ОПРЧР ПО 2, ИП 1/

Вид	Индикатор	Мярка	Цел 2023	Източник на данни
Резултат	Участници в неравностойно положение, които при напускане на операцията са започнали да търсят работа, или имат работа, или са ангажирани с образование/обучение или са получили квалификация или са включени в социални и здравни услуги	брой	30	отчети на МИГ и бенефициентите, проучвания
Резултат	Роми, които при напускане на операцията са започнали да търсят работа, или имат работа, или са ангажирани с образование/обучение или са получили квалификация или са включени в социални и здравни услуги	брой	15	отчети на МИГ и бенефициентите, проучвания

Изпълнение	Други хора в неравностойно положение	брой	50	отчети на МИГ и бенефициентите, проучвания
Изпълнение	Роми	брой	50	отчети на МИГ и бенефициентите, проучвания

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 11 „АКТИВНО ВКЛЮЧВАНЕ НА НАЙ-ОТДАЛЕЧЕНИТЕ ОТ ПАЗАРА НА ТРУДА, ПОДКРЕПА ЗА СЕМЕЙСТВА С ДЕЦА” /ОПРЧР ПО 2, ИП 2/

Вид	Индикатор	Мярка	Цел 2023	Източник на данни
Резултат	Неактивни и безработни участници, които са започнали да търсят работа или имат работа, включително като самостоятелно заети лица, след осигурена грижа за дете	брой	0	отчети на МИГ и бенефициентите, проучвания
Резултат	Деца, вкл. с увреждания, получаващи социални и здравни услуги	брой	0	отчети на МИГ и бенефициентите
Резултат	Участници с увреждания над 18 г., получаващи услуги	брой	0	отчети на МИГ и бенефициентите; проучвания
Резултат	Неактивни или безработни участници	брой	0	отчети и проучвания на МИГ; БТ
Изпълнение	Хора с увреждания над 18 г.	брой	10	отчети и проучвания на МИГ; БТ

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 12 „ПО-ДОБЪР ДОСТЪП ДО УСТОЙЧИВИ УСЛУГИ НА ДОСТЪПНА ЦЕНА, ВКЛ. ЗДРАВНИ И СОЦИАЛНИ УСЛУГИ – ИНТЕГРИРАН ПОДХОД” /ОПРЧР ПО 2, ИП 3/

Вид	Индикатор	Мярка	Цел 2023	Източник на данни
-----	-----------	-------	----------	-------------------

Резултат	Участници с увреждания и участници над 65г., в невъзможност за самообслужване, с подобрен достъп до услуги	брой	70	отчети на МИГ и бенефициентите, проучвания
Резултат	Брой доставчици на услуги за социално включване, разширили обхвата на дейността си	брой	2	отчети на МИГ и бенефициентите, проучвания
Изпълнение	Лица с увреждания и лица над 65 г. в невъзможност за самообслужване	брой	70	отчети и проучвания на МИГ
Изпълнение	Брой доставчици на услуги за социално включване	брой	2	отчети и проучвания на МИГ

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 13 „ПОДОБРЯВАНЕ НА КАПАЦИТЕТА ЗА РАСТЕЖ НА МСП НА ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ-ЛОМ” /ОПИК ПО 2, ИП 2/

Вид	Индикатор	Мярка	Цел 2023	Източник на данни
Продукт	Брой на предприятия, получаващи безвъзмездни средства	Брой предприятия	3	ИСУН 2020
Продукт	Частни инвестиции, допълващи публичната подкрепа за предприятия (безвъзмездни средства).	Хил. евро	100	ИСУН 2020
Резултат	Обем на износа на стоки и услуги, реализиран от МСП	Евро	-	ИСУН 2020, Отчети на бенефициентите
Резултат	Производителност на МСП	добавена стойност по факторни разходи (хил. лв.) /заето лице	-	ИСУН 2020 Отчети на бенефициентите

10. Съответствие с хоризонталните политики на ЕС	
10.1. Равенство между половете и липса на дискриминация:	
– прилагане на принципа на равенство между половете;	Отчитайки проблемите на заетостта сред жените и младите хора и тяхното недостатъчно включване в социално икономическия живот на територията, Стратегията за WOMP на МИГ - ЛОМ дава приоритет за жените и младежите в икономическата област, за да даде възможност за придобиване на равни права в заетостта и професионалната дейност и постигането на финансова независимост, което да предотврати изоставането им. В тази връзка жени и младежи ще се ползват с приоритет при подбора на проекти по мерки 1-4.1 и 3-6.4.1.
– допринасяне за утвърждаване на принципа на равните възможности;	Стратегията допринася за утвърждаването на принципа на равните възможности чрез насърчаване дейностите по мерките, които дават възможност за реализацията на проекти осигуряващи физически достъп за хора с увреждания, намаляване на изолираността на хората, живеещи в отдалечени места, осигуряване на достъп до информационни и комуникационни технологии и др. Освен това мерките в стратегията дават на всички потенциални бенефициенти равен шанс при прозрачни условия на оценка на проектите.
– създаване на условия за превенция на дискриминацията.	Стратегията подкрепя стремежа на ЕС за прилагане на принципите на недискриминиране на населението по различен признак. Той се изразя във включването на 2 мерки (мярка 7 и мярка 10) в нея, които са насочени към интеграцията на роми и хора, попадащи в уязвими групи. Реализацията им ще допринесе за създаването на предпоставки за равен шанс на всички на територията на МИГ за активно участие в трудовия и социален живот. За недопускане на дискриминация към хората с намалена/ограничена опорно-двигателна активност офисът на МИГ е снабден с достъп до асансьор.
10.2. Устойчиво развитие (защита на околната среда)	
Спазването на този принципа за устойчиво развитие по отношение на околната среда ще бъде отчитан и при вземане на решение за подкрепа на конкретните бенефициенти, като се гарантира, че проектите ще бъдат подпомогнати при условие, че нямат значително отрицателно въздействие върху околната среда, както и че допринасят за засилване на социалната, икономическа и екологична устойчивост на територията. Когато дейностите включват инвестиционна подкрепа, задължително ще се изисква положително решение за оценка за въздействието върху околната среда (ОВОС), освен в случаите, когато такава не се изисква от Закона за опазване на околната среда. В мерките, насочени към подпомагане на земеделските стопанства и фирмите на територията се дава приоритет на инвестиции целящи устойчиво използване на ресурсите, опазване на околната среда и отчитане адаптирането към климатичните промени. Тези принципи са гарантирани чрез обективните критерии за оценка на проектите.	

Оценката на изпълнението на Стратегията за ВОМР и нейният текущ мониторинг ще отчитат изпълнението на политиката за устойчиво развитие на територията на МИГ-ЛОМ.

10.3. Насърчаване на заетостта и конкурентоспособността

Стратегията за местно развитие поставя акцент върху прилагане на иновации, „зелен” растеж и алтернативна заетост:

- **Нови технологии и иновации** – стимулиране на биологично животновъдство, приваждане на земеделските стопанства в съответствие с изискванията на Общността, инвестиции в сгради и оборудване с цел подобряване на енергийната ефективност; инвестиции за пестене на ресурси, пречистване на отпадни води, подкрепа за ИКТ проекти;
- **Зелен растеж** – подкрепа за инвестиции, свързани с производството за използване на органични отпадъци, получени от земеделската дейност на стопанството на кандидата или от местно производство; инвестиции свързани с производството на електричество или топлинна енергия посредством преработка на биомаса включително строителство или обновяване на складове за биомаса (за посрещане на собствени енергийни нужди на земеделската дейност на кандидата);
- **Заетост** – повишаване на заетостта на младите хора и жените, подкрепа за кандидати, които никога не са получавали подкрепа от Общността, подкрепа за новосъздадени предприятия, приоритет на проекти, чрез които ще бъдат създадени нови работни места.

10.4. Съответствие с програмите, финансирани от ЕСИФ

Стратегията за местно развитие отчита и допълва възможностите, произтичащи от Оперативните програми през настоящия програмния период. Обхватът на помощта, предоставяна чрез мерките на СВОМР, няма да се припокрива с обхвата на помощта по схемите за подкрепа по оперативните програми. Съответствието на СВОМР с отделните програми на структурните фондове е както следва:

- ПРСР – предвидените мерки в стратегията са в унисон със следните приоритетни области на програмата: 2А; 2Б; 3А; 4А; 4Б; 4В; 5А; 5Б; 5В; 5Г; 6А; 6Б и 6В;
- ОПИК – в СВОМР са предвидени мерки, които целят повишаване конкурентоспособността на местната икономика (ТЦ 3, ПО 2 на ОПИК);
- ОПРЧР – съответствието с ЕСФ се постига чрез залагането на мерки в стратегията, които са насочени към изпълнението на ТЦ 8 „Насърчаване на устойчивата и качествена заетост и подкрепа за мобилността на работната сила” и ТЦ 9 „Насърчаване на социалното приобщаване, борба с бедността и всяка форма на дискриминация”. Те се предвижда да се реализират в рамките на ПО 1 (ИП 1,3) и ПО 2 (ИП 1, 2 и 3)
- ОПНОИР – единствената допустима мярка, заложена в стратегията, съответства на специфична цел „повишаване броя на успешно интегрираните чрез образователната система деца и ученици от маргинализираните общности, включително роми”. Тя се постига в рамките на ПО 3 „Образователна среда за активно социално приобщаване” и в частност ИП 9ii.